

Saalu ja mängu leht.

Kunkiri Cesti muusika edendamiseks.

Kolmasteistkümnes aastakäik.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja

Dr. R. A. Hermann.

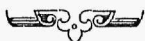
Jurjewis.

R. A. Hermann'i trükitöja trükk ja kuln.
1898.

Laulu ja mängu leht.

Kolmasteistkümnes aastakäik
1897.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja

Dr. K. A. Hermann.

Surjewis.

K. A. Hermann'i trükitoja trükk ja kulu.

1897.

Lugemise jagu.

Spektikud palad.

Franz Schubert'i 100. sünnipäevaks 19. (31.) jaanuaril	nr.	Amerika muusikalehe	37
Tõsine sõna praeguiste lauluolude kohhta.	1	Smelikud kirjulaulud.	37
Kas Eesti rahvalaulud elufõlbultsed on?	2	Umber kuuekümneme aasta eest	37
Konzerdilauljanna Lydia Müller	3	Viht'ile mängis korb	37
Amsterdami laulukvartett	4	Ajaleht „Musical Standard“	38
Seliloajate töötubadest	4, 5, 6	Saint-Saëns	38
Sooime tänavauue laulupidu.	6	Kohutaw eestuju	38
Beethoven'i näonudel.	7	Arstirohu põlgaja	39
Konzert Türgi sultani kajas	8	Harulbane arstirohi	39
Kuuljad viiulid.	9	Viimane arvustus.	39
Wanad wiulid	10	Waimu wahwus	39
Elia Pancera.	10	Meelituje mõju	40
Eesti rahwa muinasusust	11, 12	Waju kapiht	40
		Ule löõdud	43
		Kaks wõidlast	44
		Mättleja pulmaraha	45
		Waki arvustus	45
		Kallimeelne	45
		Mättleja uhtus	46
		Upsakuje karistus	46
		Wiisatas tegu	46
		Tänutu meel.	47
		Wahwas wastus	47
		Goethe ja Beethoven'i.	47
		Anna tõele auu.	47
		Ule trumbitud	47
		Magus jutt	48
		Wõidlaste südamewalu.	48
		Kohane wastus.	48
		Muusika sõber	48
		Tuttaw impresario Strafošh	48
		„The Strand Musical Magazine“.	56
		Kui Bülow	56
		Kui Viht	56
		Üks noor seliloaja.	56
		Üks Amerika muusikaleht.	56
		„Le musical Age“	62
		Mõru wastus	62
		Klausenburgis juri.	63
		Wiisatas Austria-Ungrias	63
		Kuulus nalja ja pilkelaulude looja	63
		„Evening Sun“.	64
		Gasparo Spontini	64
		Muusik Saksa wana-sõnas	64
		Jaapani muusika	71
		Verdi	72
		Therese Johanna Meklandra Tietjens	72
		Doperilauljanua ja Baierimaa parla-	
		ment	79
		Rosa Brandenhammer	80
		Kuda Amerikas lauluõpetust jagatakse	80
		Jsa Haydn'i alandlik meel	80

Jutud.

Italia Rohtsjhilbid.	stg.		4
Franz Viht ja tema sõbra würistinna Karolina Sajn-Wittgenstein'i üle	67		

Sõnumid muusikast ja muusik wõidujest.

Igas numbris.

Seda ja teist.

Kuuljate ooperilauljate palgad.	stg.		7
Algupäraliseid tapetid	7		
Wiks Max Müllerist muusikameest ei jaanud	8		
Londoni British Museum	12		
Thee- ja helikunst	12		
„Neue Musik-Zeitung“ile.	12		
Tähtitawad naesterahwakübarad.	12		
Kuustümment aastat	12		
Lembergi linnas	12		
Jaatwa saarelt	15		
San-Franzisko.	15		
Amerika ja Inglise ajalehtedes.	16		
Neubaueri meestekoor	16		
Sühiteist aega teatrakuuljus.	16		
Parisi wäitjes theatris Galerie-Vivienne	16		
Elbekostelegi linnas Wõdminaal	16		
Selilooja Adolf Adam	32		
Üks Amerika leht.	36		
Verdi kohta	73		
Prinz Poniatowski.	37		

Laulu ja mängu leht.

Kuukirj Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Siinub kuus korra.

Sind

aastas kättesaamise ega 1 rubla. —
Sse ära tuua aastast 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muunde: kirjadele: „Dr. A. A. Hermann, 10 pöör.“

Franz Schubert'i 100. sünnipäewaks 19. (31.) jaanuaril.

Greeka muinaslugu teatab meile ühest kuningast, kes kõike, mille külge ta puudutas, kullaks ümber muutis. Sügaw tõsidus on selles muinasloos warjul. Idesti on niisuguse nõiduse-wäega inimesi olemas, ja jägedasti on jumalad just nendele, kelle wasta nad muudu oma õnne ja waranduse jagamisel kitsid olnud, jeda imejõudu andnud, mis siis nende lihtjat, waelepäralist elu igawesti õitswate, nõiduslik-ilusate lilledega tuhast wiisi kaunistab.

Franz Schubert oli niisugune mees. Wille külge ta puudutas, see muutus muusikaks. Muusikaks saiwad ta kurbtused ja rõõmud. Kui ta rõõmsal südamel läbi Jumala ilusa looduse rändas, siis heliseiwad tema sammud peagi iluhäätena. Kui trunde sõprade seltsis mõtted selle poole tõusiwad, ja igawene ja kõrge on, siis leidsewad nad Schuberti wiisides taewalikku wastukaja, ja jällegi tantsis ja hõiskas nendes joowastusrõõmsate wendade wallatus. Ühest otlast teiseni, nii on Saksa kõige parem Schuberti-tundja täie õigusega ütelnud, on see elu üksnes lauluwiis olnud, iluhelide lai ja sügaw jõgi.

Kuul niisugune waimuannetemale oli saanud — jeda me ei tea ega saa ka ialgi teada saama. See tooks ka wähe kasu, kui jeda järele hakkaksime uurima, kas Schuberti isa, kes ühes Wieneri alewis, Lichtenthalis, koolmeiste: oli, juuremate wõi wähemate annetega ehitud muusika-jünger oli. Nii warasest saadik kui Franzukest, eht nagu wienlane ütleb „Franzl“, tundma õpime, nii wara on ka muusik ta loomulik hää, mis nagu temaga ühes jündinud. Ta oli alles üheksa-aastane poisikene, kui lauluwoori juhataja Michael Holzer, kes teda laulma pidi õpetama, ikka üks kord teise järele hüüdis: „Kui talle midagi nudist tahtsin õpetada, siis oli see temale juba tutaw.“ Ja jällegi: „Sel poisil on hääte kokkukõla wäike sõrme otjas.“ Wõni aasta hiljem oli Schubert keiserlik-kuningliku woori laulja ja sai kõrgemajulise ja ültarga kajakapellmeistri euda käest õpetust. Aga ka see mees pidi imestusega üttema: „See pois teab kõik, ta on kõige juuremate waimuannetega ehitud.“ Ja kui Lichtenthali koolinajas isa ja pojad pühalikult kammermuusikat tegiwad, ja „Franzl“ korraga alandlikult wahle sõmmas: „Herra isa, jälal on wist wäike ekstus juhtunud“, siis ei rääkinud keegi wanematest midagi selle wasta, sest nad mõistseiwad ja saiwad sellest kõik aru: Mis see pois kuulis, see oli alati muusik, päris eht muusik.

Ja nii näib tema terve elusaatus muusik olewat, nagu teisest ilmaft kõlaw õnnestaw lauluwiis. Meie mõtleme waewalt, wõiksime ka waewalt selle mõtte pääle tulla, et temale rõhutud ja murerohke elu osaks oli saanud. See elu paneb üksnes kurbkõlde affordidega alust, millest tema wõiduse õitsew wiis maailma-annustawas

iluduses taewa poole tõuseb. Et halastamata surm teda ka sel ajal juba ära wiis, kui ta alles 32 aastat wana oli, on temale iseäranis õnnelik ja rõõmja noore mehe tundemärgi külge pannud, milleks ta meie waimuilmna ees ikka saab jääma. Tema kogu küljes ei ole teadusemuri ja tubajest tolmust mitte jälgegi; jest mida teised raske töö waral peawad omandama, seda oli Schubertile juba looduse poolt kaasa antud. Tema aateline kogu ei ole rasketes wõitlustes saadud armide läbi näotuks tehtud, ja niisama on ta ka igapäiise elu näriwateft muredest ja waewadest puudutamata jäänud. Taewalikus iluduses rändas ta oma eluteed, enda ümber olewaid nurmesid õitswaks ja magusasti lõhnawaks lilleaiaks ümber muutes.

Õnneks oli Schubertil oma iseloomuses kindel kaitse „kurja saatuse noolte ja lingude wastu.“ Ta ei olnud mitte taewa wasta tornijooksja kangelane, mitte wägew jõumees, kes kithendawaid seinasid wägiwaldjel wiisil maha murda püüab. Temal oli õrn süda, nagu mõnel naesterahwal, ja ta kannatas wagusti, mis saatus temale pääle pani. Kannatlikult laskis ta ennast kolme kalli eluaasta pääle (1814 kuni 1816) koolmeistri ikkesse panna, millest teda üks suuremeeleline sõber wabastas. Wagusti kannatas ta, et tema püüded, kapellmeistri kohta saada, mitu korda nurja läkswad. Kõigis asjus, mis ta wälise eluorra kinnituseks olekswad wõinud mõjuda, tunnistas ta lapelikku nõrkust üles. Muusika-tundisid ei tahtnud ta anda, seks oli temale ta wõidlaste-wabadus liiga kallis. Minult üks kord sai ta muusika-õpetajaks grahw Esterházy juures Zelený lossis, kus ta armastus Karolina, Ungria suurt sugu mehe tütre, wasta ja Ungria tulised rahwawiisid kahets hallikaks saiwad, millest temale kõige rikkalikumad hääled wälja woolasiwad. Ennast konzertides etendada, seks oli ta liig arglik ja liiga ühte, nagu ta üleüldse mitte kõige wähematgi endast „teha“ ei mõistnud. Ta loi ühe ilusa wiisi teise järele ja pani nad rahulikult pulti — „teiste juurde.“ Alles tema elu lõpu poole pandi Wienis üks Schuberti-konzert toime; teisele konzertide lükkas Schuberti surm riwi ette. Mõnda oli ta siis sunnitud sellest palgast elama, mis kirjastajad temale ta tööde eest maksiwad. Aga kui kaua aega läts mööda enne, kui ta üleüldse ühte kirjastajat oli leidnud! Aastal 1821, kui ta juba sadade kaupa meistritöösid oli loonud, laskswad wiimaks tema sõbrad oma kulul ta laulu „Erlkönig“ wasttrükkis ilmuda — „opus 1“. Laul meeldis ja andis mõnele kirjastajale julgust aegajalt ühte wõi teist laulu tema käest ära osta; temal aga oli nii palju materjali tagawaraks, et kõitidele oleks küllalt wõinud saada. Nii sai ta siis nende käest aegajalt tööpalka, nagu armuandeid. Kõige esimene laulukogud, 12 wiisku, müüs ta Diabellile 800 guldna eest ära; nende jäest tegi üksnes „Wanderer“ (Rändaja) kirjastajale juba — 27,000 guldnat sisse. Ega see siis ime ei olnud, et Schubert niisama kui Beethoven, teda ta kui jumalust auustas, terwel eluajal rahamurede läbi oli waewatud. Oma surmal jättis ta suure waranduse järele — hullt kallihinnalisi, alles trükkimata helitöösid; ka õitsem-ilusa C-dur-symponia, näituseks, leidis Schumann alles tema järele jäänud nootide hulgas.

Aga mis hoolis „Schubert-Franzl“ sellest, kas tal raha oli wõi mitte! Tal oli ainult kahte waja: häid sõpru ja klaasi hääd weini. Ta hääde sõprade poolest oli saatus teda lahkesti õnnistanud. F. von Schober, luuletajad Mayrhofer ja Bauerfeld, maalija Schwind, helilooja Lachner ja mitmed teised oliwad temale alati truud seltsimehed. Pea ühe, pea jälle teise juures elas muusikamees, kes oma elutarwituste poolest ära hellitatud ei olnud, ajutise külalijena ja jagas nendega, — wõi õigemini: nemad temaga — kuubesid, ihlipisid ja pesu; nemad wiiswad teda ka Austria ilusale mägismaale ja lahkesti naeratawasse Steiermarki. Nad maksiwad ka tema kannutäied, ja kui tal jälle kord haruldane õnn oli olnud mõnda helitööd ära müüa, siis kutsus ta jälle oma sõpru enda juurde „tänavust“ maitsuma. Need oliwad õnnestawad ööd, mis sel kombel sõprusele ja wulisewale eluhallikale armjate seltsimeeste keskel karikat ringi käia lastes pühendati. Nii palju kui sääal inimeji

koos oli, niisama palju oli jään ka kallimeelsete waimusid, sooje südameid, päris eht mõidlasti. Siis istus Schubert õnnelikult nende keskel, wähe filmapaistwa, mitte ilusa, kohmetute kombetega wäike mehega, kes enamasti wainne ja sõna-aher, aga siiski selle terve seltskonna loomulik keskpunkt oli. Siis kuulas ta sõprade juttu, ja nende sõnad ja mõtted mõjusiwad tema hinge kohta nii, nagu sõrmed klahwide pääle: wiisid, iluhelid hakkasiwad elusse tõusma. . .

Õiguse järele oli ta tegewus puhas muusik ja muu elu üksnes kõrwaline asi — nii on keegi tema tuttawatest väga märkimisewalt ütelnud. Seltskondamine ei olnud tema kohta mitte töö, waid üksnes looduse-awalduis. Enamasti kirjutas ta terwel ennelõunal wahetpidamata. Wahest kargas ta juba hommikul wara alusriiete wäel woodist wälja ja ruttas neid wiisid üles kirjutama, mis õo temale oli annetanud. Otsi imeks on panna, kui palju ja kui kergesti ta tööd mõis teha. Ühte kofku on ta umbes 2000 helitööd sünnitanud. Aastal 1815 — kaheksateistkümnenda aasta wanaduses — loi ta 100 laulu, nende seas ka oma „Erffönig“, mitu symfoniat, kaks katoliki kiriku-teenistust (Messe'd), arwurikkaid kammermuusika- ja klaweripalajid. „Erffönig“i kirjutas ta ühel talisel päälõunal ühe puhuga walnis. Kus äratuse-laul „Horch, horch, die Lerch' im Aetherblau“ sündis ühe õhtusöögi ajal; üks sõber näitas talle selle luuletuse, Schubert luges ta läbi, wõttis siis söögi-semeli ja kirjutas selle pahemal küljel ühte murra lauluwiisi üles. Gtimejed wiis mõeldri-laulu saiwad ühe õo jooksul walnis. Terwed suured helitööd klaweri ja mängu-kooride tarwis tegi ta wähem kui nädali ajaga walnis. Nulla dies sine linea! Mitte ühte päewa ilma kriipsu tegemata! Rõõmus ja hädas, õffi kui päewa, kodu ja reisil, joomapibul ja isegi hospidalis woolas ta muusikahallitas ühte söodu.

Tahame tema tegewuse saladust ja tuuma ühe sõnaga ära ütelda, siis on see: lauluwiis. Lauldaw, iseloomuline, magusasti woolaw wiis on Schuberti loomulik pärandus ja kadumata iludus. Selges jõevees mängiw eherus (Forelle), mida Schubert tähele on pannud, pärn, mis tema üle oma latwa liigutab, ojakene, mis wulinal tema tee ääres jookseb — nad kõik muutuwad temal wiisiks. Schubert ei ole mitte niisugune kõrgeandeline dramatikameister, nagu Beethoven. Beethoven ehitab ülesse, seadleb, tõstab järkjärgult, teeb walnis; Schubert laulab ja unistab. Beethoven tormab ülesse kõrgusele, Schubert jalutab jälle rahulikult oma rada mööda, mille ääres kõige kaunimad lilled õitewad. Beethoven walitseb kõredasti iseenda üle, arwustab ja walib oma mõtteid, Schubert aga kirjutab iga kauni mõtte üles, mis talle päha tuleb. Selle pärast ei junda ka Schuberti arwurikkad helitööd, mis ta näitelawa tarwis on loonud, oma loomuliku otstarbet mitte täita, ehk nendes küll palju muusikalisi iludusi on; ka tema mängu-kooride tarwis loodud helitööd woolawad jagedasti laias iluduses ühest koost ja ei jõua lõpule. Oma suures C-dur-symfoniaas, mis igal pool juba annugi kodaniku õiguse pärimud, ja tema wägewa ja sügawa H-moll-symfonia katketes on Schubert oma õitswa melodika nõia-sarwe sifu nii wälja puistanud, et kuulja tema sajakordse hülguse läbi nõnda pimedaks jääb, et ta pää- ja põhjuswiisi ifka jälle silmast kaotab ja wiinaks nagu magufas uimastuses muusika-laenel ujub. Selle pärast on Schuberti mängu-kooride tarwis loodud helitööde seast just wäiksemad klaweri tarwis loodud palad kõige mõnusamad. „Wäikesed, aga mitte tühjad asjad“ — on märkimisewalt keegi muusika-tundja näituseks tema herrandlike »Moments musicaux« (opus 94) kohta öelnud. Kuda kannawad meid marfi (nr. 3) hallitawad wiisid ifka jälle uutel iludel nagu linnutiwul lahkesti igapäise elu murede ja pahade külgede üle! Kuda wiib meid impromptu (nr. 8) nõiduslikul wäel unenägude ja kujutuswõimu riiki, kus geniad pärgasid punuwad, hallikad suitudes sulisewad, tuulekandle hääled õhus heljuwad ja imelilled und nähes päaga noogutawad!

Oma kõige suuremat jõudu mõis Schubert oma iseloomu järele alles laulus avaldada. Saksa laul ei olnud enne teda veel mitte täieldulele jõudnud. Ta liikus üksnes rahvalaulu lihtlates vormides või nõudis jälle aria kunstliku seadust. Mõlemast emast lasi liites hoidis Schubert siiski mõlemate paremaid omadusi alal. Ta hoidis rahwawiisi neislikku puhtust, südamlikku soojust ja lihtjust alal, ühtlasi tarwitas aga ka kunstilaulu mitmekesijemat, painduwat seadust: Kõike aga kallistas ja liitis ta oma wiisi mõttesügawuse läbi kokku. Alles Schuberti juures paaris end sõna ja toon armats ühenduseks kokku. Waewalt mõib ütelda, et ta luuletusi on iluהלידעס ümber seadnud; nad on tema juures iseendast iluהלידעס saanud, luuletus ja wiis on ühiseks mõidus-lujeks kokku kaswanud; kuuled sa wiisi ükfinda, siis arwad, et sa nendega paaritud sõnu isegi mõib leida. Aga need lihtsad wiisid omandawad aimamata laia filmaringi ja tundmuse-sügawust klaveri-kaasmängu läbi. See on wäga õige, et Schuberti klaveri-kaasmängu juured Beethoveni sonatides leida on. Kuu samased sonatid „kõiki inimese elu saladusi olivad ilmutanud“, siis awalbas Schubert oma klaverimängul oma hinge-elu terwet rikkust, millest wiis üksnes walitsewat tundmusest kuuldawale tõi. Klaveri-kaasmäng ei olnud enam ainult wälisne külge kleebitud ehe, aga ta ei olnud ka mitte — nagu pärasteste heliloojate juures — liialdatud, ega ka mitte hinge-elu liig sõnarikkaks tõlgiks tehtud. Tema oli see põhi, millest lauluwiis õitsele kaswas, raam, mis teda ümbritses, tuju, millest ta wälja tuli. Nii on Schubert oma lauluga terwet muusikalijest tundmuse-wallast läbi jannunud. Alimüsrikkalt awab „Surn ja neu“ filmale üheks pilguts pimeda igawiku wärawa; praeguse filmapilgu õnnestawat mängu ja lõbu kujutab „Gherus“ (Gorelle). „Wäntoreli-mehes“ (Leicemann) ajab ta meelehulluses õgawate süte jarnased filmad pärani, kuu armastuse-õnne määratu juubel laulust „Sch schnitt“ es gern in alle Rinden ein“ (Ma lõikatsin seda hääl meelel kõigise puukoortesje) hõisatab. Nagu kõige wanematest lapsepõlwe mälestustest päritud rahwawiis on „Der Lindenbaum“ (Pärnapuu). Sügawmõttelikult awaldad tundmus ennast laulus „Der Wanderer“ (Rändaja) kõige mitmesugusimates vormides. „Die Geheimnisse des menschlichen Lebens“ (Elu saladused) on ka Schubert päewawalgele toonud: Gretchen näriwat südamevalu (Goethe „Faust“is); mahajäetud olemise üliturblik tundmus, „Fremd bin ich eingezogen“ (Wõõrana olen jita rännanud); kõige õrnema armastuse igatus („Leise flehen meine Lieder“), ja naesterahwa magus, waike kannatus („Haideröselin“). (Schubert'i kõige tuumakam ja ilusam laul „Rändaja“, siis veel tema „Haideröselin“, „Maafika“ nime all ja „Armu-laul“ on „Laulu ja mängu lehe“ 1896. aastatäigu ükfilmlaulude ja duettide seas nr. 1, 7 ja 21 ka Gesti keeles laulude armastajatele trükitud.)

Need on tööd, mis Schubert oma rõhutatud elu kitjastes piirides toime on saatnud. Ta on nende eest paraku küll wähe tänu leidnud. Beethoven tunnistas küll oma surmawooidil: „Schubertis elab jumalik säde“; aga temaga ühel ajal elaw rahwas ei tahtnud tema töödelt suuremat teadagi. Kuid hellest ei hoolinud Schubert midagi, laulude loomine oli temale iseendastgi juba õnneks ja lõbus, ja õndlasti rändas ta ära paremale maale. Järeletulewatele põlwelele jättis ta aga helisewa waranduse päranduseks, mille rikkus end imeftlewale inimese-soole üksnes aega mööda awas ja tänase päewani veel edasi kestab ning Saksa rahwa ühel hoozil teiste seast kõige laulu rikkamaks tegi.

Uyrial Fijcher'i järele M. P ö b d e r.

Italia Nothshildid.

Kas ei lehwime meiegaegses maailmas niisuguse kure õh, nagu Ibsen oma näitemängudes kujutab? Ma ei tea seda mitte, aga peaaegu mõiks seda tõendada, kui mõne isiku, mõne perekonna elulugu lähemalt waatleme.

Sääl on warsti üks perekond, kelle nime Italias üksnes selle püha auukartusjega suhu wõetakse, mis igast ühest juuremal wõi wähemal mõõdul wõimust wõtab, kui ta peaaegu äraarwamata, otse põhjatu rikkuse pääle mõtleb. Sääl on näitujeks perekond Franchetti, Italia Rothschilbid.

Ma ei oleks enne seda, kui selle perekonnaga tutwaks sain, ialgi wõinud uskuda, et inimene wõi auustatud ja rikas, keha ja waimu poolest terve ja õnnelikus abielus, siisgi põhjatu õnnetu wõib olla. Ja siisgi on asi tõsi, siisgi tunneb enmast see terve perekond wiletsja, rõhutatud olewat ja käib, nagu peaks ta mõne saladusliku koorma all kofku langema — rikkuse koorma all.

Sääl on kõige esiteks baroni proua Franchetti elawa loomuga, selge waimuga ja läbitungiwa mõistusjega naesterahwas, kellel siida on kui kuld, aga ta on õnnetu, kase wõrt õnnetu nimelt selle pärast, et — nagu ta ise ütleb — et see koorem teda mitte ükfinda ei rõhu, et ta Franchetti perekonna liige on, waid pääle selle ka weel — Rothschildi tõugu!

Terwe feltskondlik elu läks temale läilats. Igal pool nägi ta ju üksnes kade-
dust ja jala-wiha wõi jälle filmakirja teenistust ja roomawat meelitust. Selle pärast jäi ta kõrgemale feltskonnale wõõraks, milles tema arust ainult üks „gentildonna“ ehk iga pidi awu wäärt naesterahwas on, nimelt Italia kuninganna.

Milano ligidal elab nüüd see baroni proua ühes toredas mõisas — tal on neid paljugi — ja pühendab oma elu üksnes häätgeuusele ja hebduse-töödele. Külas ise aga, mis selle mõisa järele on, peetakse seda wäikset prouad, kelle suu ümber alati pehme kurblik naeratus lehwib, kohalikeks inglisk.

Iga maja, iga urtsik, mis aga külas iganes olemas, on kõnetraadi läbi mõisa herberiga ühendatud, ja igas hädas kutsutakse baroni prouad appi.

„Baroni proua, minu laps on haige. . .“

„Baroni proua, meie ei jõua oma renti ära maksta. . .“

„Baroni proua, minu mees on kõrtjis. . .“

Ja baroni proua ruttab haiget last waatama ja wõtab ka warsti oma enese ihuarsti kaasa; ta rahustab teist naist, et rendi maksimisega ruttu ei ole: „Ega meil ju seda raha nii hädasti tarwis pole“ Ja ta ei karda ega põlga ka mitte, waid astub sumbunud õhuga ja tubaka-suitsuga täidetud kõrtsi, noomib tublisti joodikut meest kõigi teiste kuuldes, kes arglikult ja paljaste päädega kui waefed patused kunagi tema ees seisawad, ja jaadab ta siis ära tööle. Sel kombel ulatab tema õnnestaw tegevus igale poole.

Ka „wana baron“ tunnistab õnnistuserikast tegevust üles. Tema, kellel Italia saja linna gulgast igas ühes oma uhke palee on, armastab Po jõe madalikus ühes juures talus elada wõi ka jälle Reggio d' Emilias, kus ta omal kulul toreda theatri-maja on üles ehitada lastnud, mille impresario, direktor ja näitemängu juhataja ta ise on. Terwe päew otja wiibib „wana baron“ wiljawäljabel kõike üle waadates ja kõige eest hoolt kandes. Wäga sagedasti wiib teda erarong linnast wälja tema mõisate pääle, rong jääb waheti kefet teed seisma, ja baron Franchetti astub temast wälja, et waadata, kuda wili ta põllul ka kasvab, kas kõik talupojad terwed on ja kas walitseja ka oma kohust ka täidab, ja siis läheb sõit jälle kas edasi wõi ka tagasi.

Õhtuti wõtab baron lauljaid ja lauljannasid, mängukooride juhatajaid, näitemängu juhatajaid, theatri-töblisi, koorilauljaid ja koorilauljannasid oma jutule, kujutab etendusi, joonistab seletawaid piltisid, katsub ooperid läbi, juhatab näitelawal mänguproowisid wõi ka päris näitemängu ja on lõpuks muidugi koguni roidunud niisugusest „koera-elust“, — mida ta aga järgmisel hommikul uuesti algab. Aga pääle niisuguste tööde kirjutab ta igal päewal weel küünrapikkuseid kirjasid oma abikaasale, kelle käest ta ka igal päewal laialisi wastuseid saab. Wahest on mehe kärsitus liig suur, mõni suur plaan mõlgub tal pääs, ja ta jaadab siis oma abikaasale, kelle

armustusest ta suurt lugu peab, päratu pikkasid telegrammisid, mis ametnikkudele tundide kaupa tööd annavad.

Ka maalimise ja kujuraimuse võiduse edendaja ja kaitsja on „wana baron“, ja kui kõik Franchetti paleedesse kogutud kallid võidus-asjad ühes koos oleksivad, siis võiksivad nad küll rohkem kui ühte muuseumit täita.

Uga kõige toredamat ja suurepärasemat nähtust tahtis ta Venedigu linna elusse kutsuda, mida ta üle kõigi teiste linnade armastab.

Kes on Venedigus käinud ja ei tunne Canale grande hafatusel seisvat ilusat Franchetti paleed! Noh, just seda paleed tahtis Franchetti nägemise väärt ehituseks teha, sellega ühtlasi endale ka kodupaika luua, millest kallimat ühelgi viirstil ei ole.

Kuulsa ehitusmeister Camillo Boito läbi laskis Franchetti ilusas palees, mis enne herzoginna Berry omandus oli olnud, ülitoreda trepi ehitada, mille sarnast Italias ja wist ka terwes maailmas ei ole ja mis kõigi oma niferdatud kujudega ja muude kaunistustega kaugelt üle miljoni marga maksma tuli.

Dma eramaitse järele laskis ta palee aias ka oma jahikoerte tarwis puhtast marmorikivist talli ehitada. Selle talli ehitust pandi temale aga pahaks; ka trepi juures leidiswad mõned armustajad seda ja teist laita. Franchetti meel läks pahaks, ja ta töötas wandega, et ta jellesse paleesse ega linnaagi, mis talle seni kõige armsam olnud, ialgi enam oma jalga ei tõsta. Nee aga lõitis, et näidata, et wandel kõi taga on, wiibimata Livornosse.

Sääl on Franchettil muudugi ka oma kodu, ja päälegi on see tema enda ütelse järele temale kõige armsam. „See on aimus kodupaik, kus ma täiesti puhkust ja sellega ühtlasi hingerahu leian.“

Ta see kodupaik on — üks wana pudukauba pood, mille uulitsapoolsed ukjed ja aknad kinni on müüritud nii, et sinna üksnes õue poolt uksest wõib sisse pääseda, mille wõti alati peremehe enda käes seisab.

See pood on seejama pudukauplus, kus Franchetti esivanemad oma kaupa müüsiwad ja oma miljonitele aluse paniwad. Pood on just jellesse-samasse olekusse jäänud, milles ta oma õitsmise ajal oli. Klaasides ja purkides on veel würtsi-rohud, riulitel sejawad pudelid, lettidel veel kaalud ja pommid, mis selle aastajaja algul on walmistatud, ja pimedas wõlwis põleb nagu igaweseks mälestuseks kustumata lamp.

Süa põgeneb baron Franchetti redusse, kui ta oma mõtteid tahab koguda, ja kui ta „õppida tahab, et inimese suurem woorus alandus on.“

Dma poegadega on baronil, nagu ta mulle ise kurtis, „päris õnnetus“. Üksigi nendest pole isa loomu pärinud ega tema piirideid omandanud. Üksigi nendest ei taha põllupidamisega mitte wähematigi tegemist teha, ja hirmuga näeb baron seda aega lähenemat, kus ta määratu suured mõisakrundid walitsejate kätte langewad. Tema kolmest pojast on nimelt kõige wanem, Albert, muusikameister. Teda loetakse Italia tähtsamate heliloojate sekka, ja tema ooperitel, nimelt aga tema „Israel“il, on jäädaw wäärtus, nii et isegi wana meister Verdi sel puhul, kui Genua linna elanikud teda palusiwad, et ta nende tarwis ishe-Kolumbuse-ooperi loofks, tema neid siis Franchetti juurde juhatas, kes seks kõige sündsam mees olewat. Teine poeg, Italia saatkonna liige Madaridis, on luuletaja, ja tema sulest on juba mõned näitemängud Prantsuse lawadel etendatud. Muudu hoolib ta üksnes veel wanadest waasidest, astjatest, majolika-töödest jne, mille pääle ta wäga palju raha kulutab, ja kui ta mõnda asja, mis talle isearanis meele järele on, omandada ei saa, siis norutab ta wahel nädalite kaupa oma pääd.

Kolmas poeg . . . jah kolmas, selle pääle oli isa oma kõige suurema lootuse pannud. Tema oli juntru-koolis, pidi leitnandiks saama ja stabssohwizeri auusse tõusma, siis aga wäeteenistusest wälja astuma ja isa mõisaid walitsema hakkama.

Õsimene samm oli peagi astutud. Noor Franchetti tegi oma ohwizeri-ekfami hülgawalt läbi ja wana Franchetti walmistas tema auuks toreida pidu-ööma-aja. Õsimene terwis jõodi kuldjete paletite auuks. „Kõige noorema leitnandi isa“ rääkis terwise-joogi sõnad. Selle juures tähendas ta selle pääle, et noor leitnant nüüd ta weel wäljamaal pidada oma sõjawõiduse teadust täiendama ja laiendama.

„Olen sinule luba muretse nud, et sa seks otstarbeks Saksamaale, nimelt Berliini wõid minna; jään wõid ja kõike õppida, mis soldatil oma isamaal tarwis on.“

— Aga jään targas leitnant kähku püsti. „Saksamaale?“ hüüdis ta. „Ei ilmasgi, mina lähen Prantsufemaale.“

„Mis sa siis Prantsufemaal tahad õppida! Wast seda, kuida kolki saadakse?“ arwas wana Franchetti naeratades. Aga poeg ei pidanud nalja naljaks. Näost kahwatanud kui furnu läks ta saalist wälja.

Oma toas kirjutas ta ruttu ühe kirja oma rügemendi komanderile. See oli palwe teda wäeteenistusest lahti lasta. Sja jaoks wistas ta paari rida paberisje: „Lähen Saksamaale. Jah, aga . . . ma lähen muusikat õppima.“— ja weel seljamaal tunnil reisis ta ära.

Seft saadik ei ole ta enam punast krossigi oma isa käest wastu wõtnud, waid elab oma wäiksest kapitalist, mis ta juba junkru-koolis endale oli kogunud ja mis 1200 liret aastas intressi kannab.

Ja mis teeb Alberto, see kuulus helilooja?

Kui juhtute wast ühte ära kulumud, kafenud riietega meest nägema, kellel nägu kahwatanud, juuksed sassis, kelle silmadel weider arglik pill, warwastjad kinga ninast wäljas, paks noodiraamat kaenla all, kättega wehkides wõi jälle wilet liües läbi Galeria Vittorio Emanuele minewat, ja kiisite: „Kes see mees küll peaks olema?“ Siis wastatate teile: »Questo? Chi vuole sia? E il nostro maestro Franchetti?« „Kas see? Kes tahab teada? See on meie helilooja Franchetti.“

Erminio Franchi järele M. Pöbber.

Seda ja teist.

Kuulsate ooperilauljate palgad. Talwel 1896 ja 1897 laulis proua Melba Londoni Covent-Garden-Theatris ja sai iga õhtu eest 2500 marka palka. New-Yorgis sai proua Melba 3500 marka, Jean de Reské 2500 marka ja pääle selle weel ühe osa puhtast kasust, ja proua Nordica 3000 marka iga etenduse eest; ega see siis ime pole, et lauljad hääll meelil üle kanali ja Atlandi mere rändawad, sest hiljuti awaldatud ametliitude arwude järele on Pariisi ooperilauljate palgad palju kehmemad. Selle teate järele sai Jean de Reské kuni 1887 aastani 2800 marka kuupalka, kuni ta wend Eduard 2500 marka kuus sai; Lafallele aga maksti kõige kõrgem palk, mis seadus lubab, nimelt 5000 marka kuus. Plançon sai 11,000 marka aastas ja Maurel Opéra Comique poolt 4000 marka kuus.

Algupäraliseid tapetid. Endine Rootsi õpik Christine Nilsson, kellel praegu Madridis wäga ilus majakene, on tema sisjeseadmisel ja ehtimisel haruldasele mõttele sattunud, mis wast mitte wäga kena pole, selle eest aga seda alguslihem, nii et kaks tema tubadest ta sõprade poolt pilkenimeks on saanud: „Muusika ja kõhwara kogud.“ Suur lauljanna oli nimelt mõlemaid tubasid weideral wiisil tapetseerida lastnud: oma magamise-toa kõigi nende laulude ja laulu-õsade nootidega, mis ta omal pikal wõidlaste-teel nii sagedasti oli laulnud, ja oma sõõgi-saali kõigi nende wõõrastemajade — isegi teada makstud — rehnungidega (arwetega), kus ta laia maailma mööda reisides hästi süüa oli saanud. Kui palju rõõmsaid ja kurwe mälestusi wõib küll nende wõidlaste elutee järelejäänuste küljes olla! Kui palju

sõpru ja palju kadepaid mõõraid tuletavad nad temale meelde, kui ta ennast riidesse pannes wõi jälle sõõma minnes neid tapetisid uurib! Eugeja wõib arvata, kuida muusikalised waimuhääled temale igal õhtul uimumiselaulu laulawad, ja kuida endiste pidusõõtide rõõmud tema praeguiste maitswate toitude järele lõbu äratawad! —

Miks Max Müllerist muusikameest ei saanud. Kuulehes „Cosmopolis“ on huwitaw lugu Max Mülleri julest päälkirja all „Muusikalised mälestused“ ilmunud, mis selle üle seletust toob, miks Oxfordi ülikooli kuulus teadlane, kes ühtlasi ka juur muusikasõber on, just keeleuurijaks on saanud, aga mitte muusikameestriks. Wäike Max tahtis muusikameheks saada. Deskau linnakeses elas tema wanaisa maja kõrwal, kes herzogi-riigi pääministrina 6000 marka aastas palka sai, ühel pool üks seebikeetja ja küünlasepp, teisel pool aga üks muusikaõpetaja. Kui Max wiie aasta wanune oli, tõstis muusikameister teda üle wanaisa aia ja andis temale salaja esimest muusika-õpetust. Kui poisike kuue kuu pärast enda perekonna ees oma osawuse esimest proowisid näitas, palgati muusikaõpetaja temale juhatajaks, mille eest talle 50 penningit tunni päält maksti. Weber oli tema risti-isa, Paganini, Sonntag, Spohr ja Mendelssohn tema tuttawad. Aga Mendelssohn andis Maxile nõuu, et ta mitte muusikat oma elu üllesandeks ei waliks, ehk tal küll selle tarwis tahtlemata hääd anded oliwad. Mendelssohn andis temale nõuu oma Greeka ja Ladina keele juurde jääda, ja Max Müller wõttis jeda sõbralikku nõuuannet jeda fergemini kuulda, et tal tuttaw oli, et mõned tema perekonna-liikmetest oliwad wanemas eas kurbiks jäänud. Uhu-, arsti- ja õiguse-teadus ei meeldinud temale; selle pärast heitis ta keele-teadlaseks, ja profesjori amet oli tema auruahnuise eesmärk.

Muusikamehed paniwad ühtelugu luuletaja Wilhelm Mülleri poega tähele. Kui ta üks kord Jenny Lind'ile jutustas, kelle poeg ta on, lõi see inestuse pärast käed kokku ja hüüdis: „Mis, möldri-laulude luuletaja poeg! Noh, siis wõtte istet, ma tahan teile „Sluufat möldrinuud“ ette laulda.“ Ja ta hakkas pääle ja laulis selle kurbliku luuletuse tähtsamad osad läbi. Wäikeste käeliiqutustega oma laulu elustades etendas ta selle terwe loo nii osawasti, nagu jeda üksigi näitlejanna ei oleks paremini teha wõinud. See oli täiesti kurblik näitemäng.

Jenny Lind jutustas temale ka järgmise ülihuwitawa loo Westminsteri kiriku dekanı Stanley üle. Stanley pidas Jenny Lind'ist suurt lugu, kui kuulus lauljanna Norwichis tema isa palees elas, läks aga alati toht wälja niipea kui õppis oma laulu hakkas lastma. Ühel õhtul laulis Jenny Lind Händel'i „Ma tean, et mu päästja elab.“ Stanley läks harilikul wiisil uksest wälja, aga pärast laulu lõppu tuli ta tagasi, lähenes häbelikult lauljannale ja sõnas: „Teie teate, ma wihkan muusikat ja ei saa aru, miks inimesed inestusega muusikat kuulawad. Mul ei ole muusikalist kõrwa, aga täna kuulsin eemalt teid laulu laulwat ja sain wähegi aimu sellest, mis inimesed muusikast mõtlewad ja mida nad selleks peawad. Minust wõttis niisugune išeäraline tundmus wõimust, mis mul aimult üks kord enne mu elu on olnud.“ — Jenny Lind jäi kakis kõrwadel kuulama. — „Mõne aasta eest kuulsin Wiener linnas keiserliku palee ees, kus sõjawäe muresdamine oli, kuida 400 trummilööjat ühe korraga oma trummisid põristasivad. See käis mul luust ja lihast läbi, ja täna oli mul teie laulu kuulates seefama tundmus. —

Laulu ja mängu leht.

Kuukirvi Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Sind

aastas kättesaatmisega 1 rubla. —
Ise ära tuua aastaks 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja mastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudete kirjadele: „Dr. A. A. Hermann, Юрьевъ.“

Tõsine sõna praeguste lauluolude kohta.

Selle päälkirja all toob Leipzigi ilmuv ja 1893 aastal Chicago wäljanäitufel aurahaga kroonitud „Centralblatt für Instrumentalmusik, Solo- und Chorgesang“ juhatawal kohal kirja, mis mitte üksnes Saksa muusikasje ei puudu, waid ka terve maailmlise muusika kohta enam ehk vähem wõiks käia. Kirj on järgmine:

„Meie aja waim on kord niisugune, et ta materialistest asjadest liig suurt lugu peab, et ihalbus kõrgemate piiüete ja kauniduse järele ikka rohkem maha rõhutatse ja selle pärast karta on, et ta aega mööda nagu rabaososse ära kaob. See on küll kurn, aga tõsine lugu, mis ühtlasi ka kõigisje teistesje wõidustesje puudub, mis meie täielikku tähelepanemist nõuawad. Selle poolest — ütleb nimetatud lehe kaastöeline — wõiksin küll peagi noomitust leida ja seda kannatada, et mulle išeäranis kuuljate meeste nimesid silma alla toodakse, millel nii hästi arwustajate kui ka rahwa seas hää kõla on. Aga selle juures on tähendada, et alla poole libisewad muusikajüingrid rahwa poolt, kes osalt liig harimata, osalt jälle liig järeleandlit on, ikka weel kõige paremateks peetakse ja teistele eeskujuks seatakse. Seda ei panda tähele, et ihu- ja waimuharidus käsitäes peawad käima ja ühel järjel seisma. Enamasti on inimesed juba sellega rahul, kui neudel kõik kehalikud nõuded täitmist leiawad. On niisugused inimesed waimupüüete juhatajateks, siis peab kõik edenemine soitu jääma. Selle poolest ei ole imeks panna, kui waimuliste wõiduste seast kõige puhtam „lauluwõidus“ kõngu jääb. (Need sõnad ei ole küll Gesti laulu kohta kohased. L. ja m. lehe toimetus.) Awalikult on teada, et lauluwõidus ekfiteele on sattunud. Aga seda seletada on üksnes tühi töö — sõnade kõlm, mil tegevus ja täitmine puudub. Runa mõned lauluõpetajaid selles süüdistawad, et nad oma ülesannet täita ei suuda, otjustawad teised, et üleüldse niisugune teadus, mille siht üksnes auupärgade ja waranduse kogumine, üleüldse mitte soowitaw ei olewat. Jah, selles on sõnakene tõtt, kui ka kibedat. Kust aga leitakse abi niisuguse olu wastu?

„Kõige mõjusam abinõuu oleks iseenda arwustamine. Inimesele on tema „ise“ ju ikka kõige armsam. Peaktime õppima iseendast wälja poole töötama ja õpetama. Keegi ei tohiks häbenenud wabalt oma kiitust wõi laituust awaldada. Sellega oleks juba tubli samm edasi astutud, kui tühjadele sõnakõlistajatele suu kinni pandakse. Siis wõiksid kunstnikud oma kirjaraajalistest tegevusest wälja astuda ja imewõimjasti kosuda. Niisugusel puhul oleks laulikul wõimalik oma hinge-elu poolest küpsta, waimu harida ja selle kõrwal ka weel oma häälehariduse eest muretseja.

„Nüüd aga tahaksin weel sammu kaugemale astuda ja selle pääle tähendada, et lauluwõidus üksnes siis edeneb, kui ta jüingritel ka tubli terwis on. Tähtis on, misuguse mänguriista keegi muusikasõber endale kunstnikuts-jaamiseks walib, aga

weel tähtsam lauliku kohta, et ta enne hoolega selle küsimuse ära kaalub, kui kaua tema kehaliik terwis, nimelt aga tema hääl, wastu wõiks pidada. Nüüd, mõnnes heli wõib üksnes terwest kehast wälja woolata, ja seda peaks iga laulik meeles pidama. Selle pärast peaks iga laulu-õppijal ja õpetajal pühamaiks kohuseks olema laulu-harjutustel selle pääle mõtlema, et laulja ihulik terwis kudagi ära ei rikuta. Niinult siis on laulikul wõimalik pikemat aega festwate auupärgade pääle loota, kui ta terwis tubli on. Wõdufega aga ei tohi mängida, sest ta toimetab küll aega mööda, aga kindlal sammul oma tööd. Selle pärast argu hinnustagu keegi enne looki süüa, kui jahud ära on jahwatatud, ja kes kannatab — see wast hästi laulab. Beethoven ütles ka: Täielduus peab iga tõfise kunstniku (wõidlaste) otstarbe olema.

„Sagedasti juhtub, et muusikaõpetajad ega nende õpilased isegi kauaaastase töötamise ja uurimise järele sellest aru ei saa, mis hääle „terwe kõla ehk mõnu“ on. Niisuguseid muusikaõpetajad on enamasti oma ameti walimises effinud ja peafinwad parem nii sügawast uurimise-tööst kõrwale jääma. Kes aga asja põhjani läbi uurinud, on ka tähele pannud, et niisuguse isiku suust, kelle keha haigust ünnitawate idude läbi ära on rikutud, juba sellegi pärast terwe mõnuga tooni tulla ei wõi, et tema hääl kusagil kindlat toetust ei leia, et temal liig wähe tahtmise jõudu on oma ülesannet forda saata. Tahtmises on aga „jõud, loomulik fund ja mõistus“ ühendatud nii, et kindel tahtmine wäga tähtis on. Tahtmise läbi wõime oma tehaseadlust õpetada meie sõna kuulama ja loomulikule tegewusele harjutada. Kellel mõie on ilma kindla tahtmiseta üksnes rikkalikult kujutuswõimu abil kunstitaewas hiilgawaks täheks saada, see paneb paraku wast liig hilja tähele, kuda ta kunstiteelt ebaradadele ära on effinud. Temast wõib juhtumisi küll festmine kunstnik saada, aga tal puudub kehaliik jõud ja selle tõttu ka temal toonidel tarwilik mõnu. Kas niisuguse mannetu laulja laulu weel kunstilauluks wõib nimetada? Kuna laul ometi kehaliiku jõuu pääl põhjeneb, kas wõib siis haiglane keha üleüldise hääts lauljaks saada, kes tublid ja terwet häält kõlada wõib lasta? Laulu otstarbe on ju nii hästi kuuljat kui lauljat kosutada ja huwitada. Haige inimese suust ei wõi ialgi rõõmustawat mõnusat häält tulla. Seda peaks iga laulja, wõi kes selleks tahab saada, hästi tähele panema. Selle juures mõtleme muidugi üksnes kunstilauljate pääle, kes laulu oma elusihiks ja ülespidamise hallikats on walinud.“

Sõnumid muusika elust.

Mein Lydia Müller laulis 29 januaril mitu laulu Württembergi herzoginna Wera tojakonzerdil, mil proua Johanna Klinderfuß Jr. Chopin'i, Grieg'i, A. Henckel'i, A. Rubinstein'i ja Franz Liszt'i (Brucknerile pühendatud metsakohisemise) helitöösid klaveril mängis.

Wies juur laulu- ja mängupidu pandakse Stuttgartis 15., 16. ja 17. mail toime. Dr. Hans Richter Wienist juhatab esimesel ja kolmandal pidupäewal etendusi, aga festmisel Dr. A. Dbrist. Württembergi kuningas on pidu oma hoolle ja kaitsmise alla wõtnud.

Graxis suri 20. januaril kuulus kandlekunstnik Aug Sterle pikema haiguse järele 37. eluaastas.

Naisõpilaste seas, keda proua Marchesi Théâtre Mondain'i näitelawal hiljuti laulda lastis, on isearanis Kanadamaa neiu Toronto oma iluduse ja kõrge laulukunsti läbi tähtis, nagu ka niisama noor Wene neiu Papayane juurele tulewikule wasta astub.

Herra Max Bauer on Kölni linnast Stuttgarti konservatoriumi õpetajaks kutjutud. Neiu Friz'i SchEFF, Dr. Koch'i konservatoriumi õpilane, Frankfurdis Raimi jõel, on Nürnbergis ja mõnes tema lähedal olewas linnas „Martha“ ja

„rügemendi tiitre“ osades esimest korda avalikult ette astunud. Tema mäng on väga meeldinud — nii, et ta kolmeks aastaks ennast Müncheni kuningliku ooperi teenistusesse on kohustanud. Vaulmist on neiu Scheff professori proua Hanffstängli juures õppinud, näitlemise õpetust aga hr Karl Hermann käest saanud.

Proua Gemma Bellincioni, kelle mängu juba rohkesti on kiidetud, on nüüd ka jälle Stuttgarti kobjatheatris rahwa elaval õjandtmisel küllaleiba pakkunud. Säär selgus, et ta näitlejana tähtsam on kui lauljana. Seba nähti iseäranis Carmen'i õja etendamisel.

Herra Roki Huruja, Jaapani sõjaväe mängukoorige ülem juhataja, wiibib praegu Dresdenis, kus ta Saksa sõjaväe muusiku-seadlust uurib. Roki Huruja on oma muusiklise õpetuse Prantsufemaal saanud, kus ta kuus aastat elas.

Franchetti ooper „Aksrael“ on Roomas peaaegu läbi langenud, sest et temal algupäralikus täiesti puududa

„Neue Musik - Zeitungile“ kirjutatakse: Dresdeni kobja ooper on sel aastal esimese uudisena baletti „Struwelpeter“ (Safipeeter) etendanud ja sellega lapse ära ristinud. Raamat on Viktor León'i kirjutatud, kes Hoffmanni üle maailma tutwa lasteraamatu temale põhjaks on pannud. Et päris korralikku baletti tunnustust luua, on ta oma „Safipeetri“ etendamisel põrgu ja taewa tutwat mastu-märki tarwitanud, saatana ja ta wanaema, pääle selle weel kurjawaimusid, nõiamoorisid, wiinajumaluse Bacchuse teenistuses olevaid naesterahwaid ja kõikfugu põrgulapsti piltlikult kujutatud pattusid jne näitelawal suure toredusega liikuma pannud. Muusiku on Richard Heuberger kirjutanud, Wieneri helilooja, kes oma konzerdi- ja näitemängutööde läbi juba laialt tuntavaks saanud. Tema muusik ei ole uute wiiside poolest rikas, aga läbikandub iseloomuline, ilus, põnew, takti poolest elaw, mõnus, ja sagedasti äratab mänguriistade iseäraline kokkuseadmine imestust. See helitöö leidis väga lahet vastuwõtmist.

Raua aega peeti Louis Böhnerit tutwa Thüringi rahwalaulu „Ah, wie ist's möglich dann“ loojaks. Samane lauluwiis on omal ajal ka „Daulu- ja mängulehes“ ilmunud. Nagu nüüd aga Gotha õpetaja Nikolai teatab, ei ole selle laulu looja mitte Böhner ega orelikunstnik Luy, waid tuntud laulu-looja Friedrich Rücken.

Tenorilaulja Désiré Barbot, sündinud 1824 aastal Toulonis, 1848 aastast saadik Pariisi ooperi teenistuses, Gounod' Fausti esimene etendaja, kes pärast Italia ooperiseltisidega väljamaal reisis, wiimaks Pariisi konservatoriumis 22 aastat laulmise wõiduse professori ametit pidas, on hiljuti ära surnud.

Boitol on nõuiks wõetud ühte ooperit nimega „Nero“ kirjutada, ja nüüd räägib ta juba 20 aastast saadik sellest helitööst, ilma et siamaani keegi ühte nontigi temast olks kuulda saanud. Hiljuti on nüüd Anconas ühel nähtluseel, mille fiksitetulek ühe sääl asutatawa muusikukooli hääks oli määratud, üks pilkeooper „Nero“ rahwa suureks huwitamiseks etendatud. Esriie kerkis mängukoorige kõige juuremal waikimisel poole kõrgusen — nii, et pilwedega kaetud näitelawa näha oli, mille pääle ta warsti jälle langes. See olnud Boito kuulus „Nero“.

Parisis furi hiljuti Hyacinthe-Olivier Galanzier, juure ooperi endine direktor. Raua oli tema Straßburi, Marseille, Lyon ja Bordeaux linnade näitelawade direktor, ja kui ta kutse oli saanud Pariisi tulla, siis naerdi „maalt tlnud mehe“ üle. Aga Galanzier tõstis theatri märklasti kõrgemale järjele ja sai mnu seas ka selle kunstliku tööga toime, et ta juba 2 kuud Salle Ventodouris õsewa ooperi arapõlemise järele oma nähtlusi jälle wõis etendada, ja aasta pärast oli wõimalik ka wanas majas jälle wõidusele ohwerdada. Galanzier on Prantsufe heliloojaid kõigest jõuust toetanud, Masfener' esimese ooperi etendanud, pärast maailma-kuulsaks saanud lauljanna Patti esimest kord Pariisi toonud. Sühedalt — ta oli agar mees ja üliõjaw direktor.

Parisi st teatataste „Neue Musik-Zeitungile: „Kuna Don Juani etendustest siinjetes suurtes ooperimajades, iseäranis Opéra Comique'is (igaõhtune sissetulek on 9000 franki) väga elavalt oja mõetaste, ajavad väiksemad näitelavad ennast kõit-fuguste naljamängudega läbi. Väga priiske ja elav operett «Le truc de Seraphim» täidab Variétés-theatrit ja pilkaw «Revue Paris» väikest Dejazet-theatrit. Selle „waatlemise“ loojad heidavad torkawat nalja prantslaste liig suure waimustuse üle, mis nad Wenemaa wasta ülestunmistawad ja nende naljakad laulud, kupleed, on nii meeldiwad, et neid jägedasti tuleb korrata.

Hiljuti andis lauljanna proua Iduna Walter-Choinanus Mannheimi linnas väga meeldiwa konzerdi. Ta etendas hääs wäljawalikus mitu tujulaulu peenikeste maitsega.

Seda ja teist.

Londoni British Museum, milles ka tähtsamad Gesti muusikutööd ei puudu, on minewal aastal 1391 muusikusse puutuwate raamatute ja 4793 partitüüri ja teiste helisünnituste poolest rikkamaks saanud. Palju neist helitöödest on muuseumile kingitud ja mõned nende seast suurest wäärtusest, nagu mitmesugused katted Beethoveni töödest 1825 ja 1826 aastast, üks Prantsuse lauluraamat 12. aastajast ja Paul Tsnandi madrigalide teine anne (Venedigis 1577 ilmunud). Raamat on täeline ja teist tema sugust enam ei ole. Ka 250 wihku, mis orelisse ja tema ajalooesse puunduwad, on nende kalliste kingituste seas.

Thee- ja helikunst. Mitmetes Londoni ajalehtedes on praegu ühte kuulutust leida, mille läbi igale ühele, kes ühe lähemalt nimetatud äri käest naela theed ostab, päale kauba üks mandolini- wõi wiulimänguõpetus kaasa anda lubatakse. Kuna niisugune naelane pakf theed üksnes 2 shillingit (umbes 60 kop.) maksab, siis tuleb seda kuulutust tõesti imeks panna, mis wast mõnda waest mehikest, kellel muusikust rõõm on, kihutab selle äri eest oma sõprade ja sugulaste ringfondades kiitwast wälja astuma, et nende läbi uut mänguõpetust omandada.

„Neue Musik-Zeitungile“ kirjutatakse Parisi st: Saint-Saëns, kes Parisis talwel alati külma pärast lödiseb, on ka tänawu, nagu igal aastal, lõuna poole rännanud ja seekord nimelt Kanari saartele, kus ta kõige suuremas üffikuses ühte suurt sfnsonia-tööd luma tabab. — Ilusa wäikse palee ühtlasi aiaga, mis Parisi ooperi endise, nüüd juba surunud tenorilaulja Duprez omandus oli, kus muu seas ka üks theatriaal oli, milles Duprez oma õpilasi enne kui ta neid awalikusse tege-wusesse saatis, muusikusõpradele esiteles, on nüüd üks Ghoni linna miljonär, 514,000 franki eest ära ostnud.

Et tülitawaid naesterahwakübaraid theatrist hoopis ära kaotada, on Chicago linna wolikogu käsu wälja andnud, et iga naesterahwa-kübara eest, mida nätluse ajal saalis näha on, direktori käest kaskstimmend dollarit trahwi sisse nõuda tuleb. Muudugi mureteb nüüd theatri direktor selle eest, et kübarakeelust üle ei astuta.

Kuusikümmend aastat on sest saadik mööda läinud, kui Glinka ooper „Tu tsaari eest“ esimest korda etendati. Selle päewa auustamiseks etendati seda helisünnitust 660 korda. Temast wöttis Wene kõige wanem, üle 80 aastane muusika-wõiblane Juri Arnold oja, kes kuuekümmne aasta eest tagasi ka selle ooperi esimesest etendamisest oja oli wõtnud.

Lembergi linnas, kus palju juutisid elab, on nüüd ka iseäralik Juudi theater. Sääl etendati Wolfthali uus ooper „Jehuda ben Halewi.“ Selle ooperi päätegelane on üks Hispania juutide sündinud luuletaja, kes kuulsaaks saanud „Wiisid Jerusalemmast“ on kirjutanud, mis nüüd ka nimetatud ooperi sõnadesse on pununud. Ooper on suurt kiitust leidnud.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Sind

aastas kättesaamise eest 1 rubla. —
Sje ära tuua aastaks 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wästu. Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Юрьевъ.“

Kas Eesti rahwalaulud elufõlbulised on.

Sagedasti kuuleme üsna mõistlikkude ja haritud meeste suust niisugust arwamist, et rahwa wana tarkus, see on muudugi kõige päält rahwa suust kogutud wana-wara, nagu muinasjutud, luulded, mõistatused ja wanad-õnad, siis aga ka isearanis lauluwiisid ja mängupalad, enam sugugi elufõlbulised ei olla ega seks ka saadagi wõida. Särale katkuda on, kui palju säärasel ütelsel õigust sees on, sest sellest peab ju selguma, kas kõik meie wana-wara ja rahwalaul üksi kappidesse hallitama wõi weel ka rahwa suhu elama kirjatakse. Tõsi on ju, et rahwa muinastarkusest aina üksiitud teadufemehed oskawad sügawamat sifu seletada ja mõista, isearanis niisugused mehed, kelle film ja aru seks on ette walmitatud ning haritud. Aga kas selle pärast rahwas ise, see on nimelt see jagu, kes lugeda oskab, peab muinastarkusest üsna ilma jääma, see on tõesti küsida.

Rahwa tarwitus nõuab ühest kirjalt, et selle sees olew õpetus ja tuum peab lugejale arusaadaw olema, siis wõib sellest see kasu tulla, mis taht peab tulema. Tahab wana-wara rahwale midagi kasu ja õpetust saata, siis peawad tema trükitandjad ka teda säärasel kujul rahwale andma, et rahwas sest aru saab, mis wana-wara õieti tähendab. Paljas kuiwalt äratrükk ei ole siin küllalt. Ka seletust on hoolega ning arusaadawalt anda. Säärasel arusaadawal kujul rahwa jekka läinud wana-wara ei ole ial kasutu, ja temast jääb tuum rahwa omaks. Seda näitab Soome kirjawara, milles rahwalikul kujul trükitud muinastarkus tõesti uuesti rahwa suus on elama hakanud. Meil eestlastel püüduwad weel niisugused kirjamehed, kes oskafiwad muinastarkust õigel kujul rahwa jekka saata. Misjulgune see kaju peab olema, on lihtsalt raske ütelda. Üksnes ülekülsel kombel wõime arwamist awaldada, et enam õpetline kui teadusline külg peab rahwale filma paistma, selle pärast on wähem tähtjas, et wanad keelelised lõpud ja õnad rahwa kirjades leida olekfiwad. Sifu ja tuum on ülem asi, wana koor tuleb keelest siis nii palju, kui wõimalik, ära wõtta ja üksnes niisugused wanad õnakujud jätta, mis arusaamist ei raskenda. Juttude ja luulete keel olgu soraw ja file, arusaadaw ja selge, siis loetakse neid, aga kui keel wanu lõppusid, muuteid ja käändeid täis on, siis ei wõi rahwalikust arusaadawusest juttu olla. Wanad lõpud, muuted ja käänded on ka enam keeletundja kui rahwa seast lugeja tarwis, ja neid wõib üksik uurija käsikirjades leida. Wanade juttude ja luulete seas on nii ilusaid ja tuumakaid olemas, et uuema aja jutud ja salmitud ilu ja tuuma poolest nende ligigi ei saa. Tarwis oleks niisugustest ilusatest üks kogu wõi ka mitu trükis awaldada ja selle pääle siis rahwa tähelepanemist juhtida. Et Eesti keelt rahwafoolis ju weel ifka teatud mõõdul õpetatakse, siis oleks rahwafoolmeistrite kohus seda ka Eesti keele õpetunbidel koolides lastele õpetada. Kasu ja tulu ei

jaa mitte wäike olema. Miks ei peaks meie rahwa ilusamad lüulded mitte rahwale wainuwaraks olema! Nad wõiwad seda küll olla ja peawad seda ka olema.

Teine pool rahwa enese muinaswarast on Eesti rahwa suur wõetud lauluwiisid, millest juba suur hulk ilusas mitme häälega kokkufõlas on trüki läbi awaldatud. Niiugused rahwawiisid on igale kongerdile ja pidule ilus ja ehteks. Ütelda, et need enam rahwa seltsa ei lähe, on otse kurtuse märk. Mitmed nendest on-gi juba unesti jälle terwe rahwa suhu tagasi läinud. Kelle süda ei lõõks ilutsema, kui tubli segafoor puhtalt laulab „Kui mina alles noor weel olin,“ „Kurwal meelel tõnnu mina,“ „Äles, äles ilu-mäele“ wõi teifi sarnaseid laulusid! Kas ei ole meie suurel laulupidul laulukõla poolest otse poole ilusamad olnud selle läbi, et nendel Eesti rahwawiisid lauldi, nagu kuulsat pulma-laulu „Laulge poisid, laulge peid, laulge naesed, laulge neid,“ siis weel „Kus sa käisid, jokuene,“ „Kui mina hakkas laulemaie,“ „Ketra Liisu“ ja mitmeid muid ilusaid rahwawiisid! Kümnetuhandete kuuljate südamed süttisid ja hinged ilutsewad neid laulusid kuuldes, ja need meeldisid palju rohkem kui muude wõõraste rahwaste laulud. Kes wõib nüüd ütelda, et Eesti wana laul enam rahwa suhu kõlama ei kõlba, et tal jaks elu-rammu ja ilu ei ole! Kas siis tõesti need kümned tuhanded käed, kes wainustuses Eesti rahwawiisi kuuldes plaksusid, midagi niisuguse ütteleja ees ei matsnud! Kas tõesti see tunnistus ei ole rahwawiisi mõnust, wõimust ja elurammust!

Eesti rahwa luul ja laul on elurammuline, kõlbuline ja ilus hariduse edendaja ja ei peaks ka siis milgi kombel hoopetusesse jääma. Minu meelest on iga kõne rahwusliseft asjast jõuetu ja mannetu, kui ta end mitte sugugi wana muinas-tarkuse pääle ei toeta. Niiamatati on minu meelest iga kongert ja lauluga pidu maigutu ja mage, kui tema eeskawasje mitte rahwalaulusid ei wõeta. Seda ei peaks üksigi laulukoor ära unustama. Laulukooride juhatajad peaksiwad iffa ka mõnedgi Eesti rahwawiisid lauljatele kätte õpetama, et neid parajal puhul kuulda wõiks lasta.

Eesti rahwawiiside saamine ei ole nüüd enam raske. Neid on hulgas wiisiraamatutes leida. „Laulu ja mängu leht“ on oma 12 aastakäigus iffa wahel ka Eesti rahwawiisid awaldanud. Kes neid otsib, see neid jält leiab. Pääle selle on 40 Eesti rahwawiisi iseraamatust ilmunud, mis pääkirja kannab „Eesti rahwalaulud segafoorile.“ Mõned on ka suurte laulupidude kooride raamatutes. Juhatajad peaksiwad aga waewaks wõtma neid nõuutada. Laulukoor, kes enesele sugugi lauluwara ei wõi muretseda wõi wäga wähe seda muretses, ei teeni dieti mitte laulukoori auu ja nime, sest ta ei suuda ju laulusid küllalt saada ja waldida, ja laulu mõnu ja ilu ei tärka tema sees. Ära kirjutades on mõnelgi mehel ja kooril õppimise himu ja rõõm kadunud. Minus tee ilusaid laulusid saada ja hinnuga õppida on tuumakas ja tubli noodi-wara, noodi-raamatud ehk noodi-raamatukogu — kõige parem igale lauljale iseraamat. See teeb, et lauljate hinnu ära ei lähe õppides, waid et laulukõla iffa wähegi harjumid juhatusel täiemaks, puhtamaks ja ilusamaks läheb

Sõnumid muusika elust.

Franz Schubert'i lähedane sugulane, Anna Siegmund, on kats selle meistri alles tundmata helitööd üles leidnud. Nende pääkirjad on „Meeresstille“ (Mere waikus) ja „Sägerabendlied“ (Küti õhtulaul). Samased muusikapalad on Anna Siegmund'i isa päranduseft leitud.

Stuttgardi muusika-konservatorium on minewal sügisel 121 kaswandikku wastu wõtnud, nii et temas praegu ühte koku 492 õpilast on.

Berlini „Börsencourier“i toimetaja, George Davidsohn, kes kirjanduse põllul üks kõige agaramatest wõtkejatest Wagner'i muusika eest ja Karl Taufsig'i, List'i ja Hans v. Bülow'i suur sõber oli, on hiljuti ära surunud.

Parisis etendati esimest korda Alfr. Bruneau uus ooper „Mesfidor“ (Em. Zola kirjutatud sõnadega). Bruneau on Wagner'i järeltegitaja ja on tema muusikalistest näitemängudest termed ojad omandanud. — Nürnbergi elaniku E. Ringler'i ooper „Epelein von Weisingen“ etendati nüüd mitmes Baierimaa linnas esimest korda. Muusik on väga meeldiv ja viisirikas, loomulik priske ja täis sooja tunduust. — Augsburgis on Wieneri helilooja Max F. Beer'i uue ooperi „Streif sepipajas“ esimene etendus kiitust leidnud. — Konrad Butlig'i kolmejärguline ooper „Apyruise mõrsja“, Gustav Keulenkampf'i muusikaga, läks hiljuti Schwerini kofatheatris rohke kiitusega üle lava. — Mainzis etendati hää järeldufega esimest korda Klughardt'i kolmejärguline ooper „Gudrun“. „Frankf. Ztg.“ kirjutab selle kohta: Klughardt'i muusik on täiesti hoollega läbi mõeldud ja kohati väga mõnust. Temal ei puudu mitte oma otstarbele püüdw julgus.

Stuttgarti konservatoriumi meks klaverimängu õpetajaks on kammermuusika wõidlane Max Bauer nimetatud ja astub tulewa poolaasta algusel ametisse.

Mainzis peetakse tulewal suwel üks Händeli püha Leipzig prof. H. Kretschmar'i ja Mainzi kapellmeister Kolbach'i jagatusel. Etendusele tulewad oratoriumid: „Esther“, „Dbris ja Galate“ ning „Cäcilienode“.

Baierimaa esimest mängu- ja laulupidu on nõuiks wõetud tulewal aastal nelipühade ajal Nürnbergi linnas ära pidada. Selle jaoks ehitatakse kolatoda üles, millesse 4000—6000 kuuljat, 500—1000 lauljat ja 150—200 mängijat lahkesti ära mahuwad.

Wienis ja paljudes teistes linnades pühitseti februari-kuul Austria kammimuusilise riigilaulu 100-aastast sünnipäewa. Laul on Haydn'i loodud ja lauldi 12. februaril 1797. esimest korda kõigis Austria theatrites.

Laurent Parodi, laialt tuttav Italia arwustaja, tahab praeguse aja naisheliloojate üle ühte raamatut kirjutada ja palub kõiki iluhelitööde loovjaid naesterühmaid temale nende päewapildid, elulooste puutuwaid teateid ja nende helitööde nimesid saata, Genua linna, Piazza Serriglio 1.

Londoni Guildhall School of Music on kõige suurem muusika-asutus Inglise päälinnas, sest sääl oli 1896. a. 101 profesjori ja 4000 õppijat.

Tuttaw konzerbidanlja Felice Mancio, kes wiimisel ajal Wieneri konservatoriumi profesjori ametis tegew oli, on hiljuti ära surmud.

Parisi Opéra Comique on Richard Wagner'i ainuma helitöö, mida suur ooperimaja weel mitte ei olnud omandanud, nüüd enda kätte wõtnud ja etendab paristolastele lähemal ajal ooperi „Der fliegende Holländer“ (Lendaw hollandlane).

Milanos on konservatoriumi direktor Antonio Bazzini ära surmud. Ta oli 1810. aastal Brescias sündinud ja arwati uuemate wiulimängijate seast üheks kõige tublimaks. Tema helitööde seast on tema neljale häälele seatud wiulipalad Sakamaal kõige laiemalt tuttawad, pääle selle on ta aga weel symfoniaid, kantaatidid, uwertüüresid, konzertidid ja fantasiaid loonud.

Seda ja teist.

Taawa saarelt, Salatiga linnast, kirjutab keegi „Neue Musik-Zeitung“i lugejatest 15. (3.) jaanuaril: Minewal kuul pääsis Foochowis (Hiinamaal) suur tuli tihedalt rahwaga täidetud theatris lahti, mis ühe lambi ümberkukkumise läbi oli sündinud. Rahwa ehmatas ja rüüri oli nii suur, et selle läbi korralik wäljapääsmine takistatud oli ja umbes kolurjada inimest surma sai.

Sau-Franziskos on hirmus õnnetus ühes theatri-majas juhtunud. Üks petroleumi-lamp plahwatas lõhti, ja selle läbi sündis nii kole ehmatas, et rahwas

tulekahju kartes meesikul riisinal wälja tormama hakkas, mille juures üle kolmesaja inimese furnuks on pigistatud.

Kui Amerika ja Englise ajalehtedes neid kuulutusi kofku arwatakse, millebed „kahlemata eht“ Amati- ja Guarneri-wiulid miüia pakutakse, siis selgub, et mõlemad Stalia meistrid palju, palju künnetuhandeid wiulid oleskivad pidanud walmistama, et üksnes Wana- ja Uue-Englismaa tarmitusi ääta. Wist tulewad kõik need „eht wanad“ wiulid ühest auruga töötawast wabrikust, kes agaratele mänguriistade kogujatele jeda muretseb, mille järele nende süda ihtab.

Kui Neubaueri meestefoor Wieneri linnas oma 25 aastast juubelipäewa pühitjes, määras ta 100 krooni auuhinnaks kõige parema meestefoori tarwis loodud helitöö eest, ja 175 fisejaadetud helitöö eest jai Wieneris elawa Wilhelm Brantneri foorilaul „Ueber dem Busch der Rose“ („Roosi-pöõsa üle“) häälteenamusel selle auupalga. Amstawaid tunnistusi jaiwad heliloojad F. B. Berlett Wiesbadenis, Ludw. Neuhoff Leipzigis, Simon Bräu Würzburgis ja Joh. Will Remmethis, Baierimaal.

Kui lühikest aega teatrifuulsus kestab ja kui suurt ülekohut pärastene rahwapölv teeb, on hiljuti jälle Londonis näidatud. Hiljuti siit ilmast lahkunud sir Augustus Harris'e mälestuseks, selle nimi Londoni uuema theatriajalooga ehitlasi on ühendatud, tahtsiwad ta sõbrad Trafalgariguarel ühte toredat kaewu ehitada. Alga linnawalitsus ei lubanud jeda ega ta ühtegi muud platfi Londoni linnas jeks otstarbeks, ja mõned linnawolinikkude eest paniwad oma keelu juures weel iseäralist rõhku selle pääle, et nad üleüldse sir Augustuse tegewusest suuremat lugu ei pidawat.

Parisi wäikses theatris Galerie-Bivienne, mis huwitawat wana-wana päewawalgele tuua armastab, etendas hiljuti «Le Desin du village,» mille sõnad ja muusik Jean Jacques Rousseau loodud on. Eht küll seesama kirjanik pühakult oli awaldanud, et „Prantjuse keel laulmises mitte kõlblik ei olewat ja kui koerahaukumine kõlawat, üksnes itallastel oma muusik olla, ja kui prantslased endile ka oma muusiku peaksiwad jaama, siis olla lugu jeda pahem!“ on siiski ise selle laulumängu loonud, mis 1752. aastal esiti Fontainebleaus, aasta pärast aga Parisis suure kiitusega etendati. Francour, selle ooperi direktor, ja laulja Selhotte, oliwad temal selle töö juures küll abiks olnud, aga palju oli siiski Rousseau enda kirjutatud, ja see ooperikene tuli 1826. aastani aegajalt ifka weel etendusese, kuni temale üks weider temp äkilise otja tegi. Keegi kuulajate hulgast wiskas nimelt wana paruka, millest jahutolm pilwena tõusis, näitelawale, et selle läbi märku anda, et «Le Desin du village» näitelawast ära kaoks — kuna ta juba liig wanaks olla läinud. See aitas! Müüd on seesama wäikene helisüümitus pisut uuema aja nõudmiste järele ümber muudetud ja osawal etendusel wäga hästi meeldinud.

Elbekosteleki linnas Böömimaal elas ilus talutüdruk, kes oma seitsmeteistkümnne aastase jüdamekse ilma süüta rõõmus pärast maailmafuulsaks saanud leiduse tegi. Neukene oli nimelt polka-tantsu wäljamõtelnud. Pühapäema päälõõnatel hüppas ta lauldes ja filmale meeldiwate kehaliigutustega kodusel murul. Kooliõpetaja Merudale, kes teda salaja tähele pani, meeldis see huwitaw lõbuskus nii wäga, et ta lauluwiisi ja rhytmuse üleskirjutas ja uue tantsu Praga linna saatis, kus ta peagi moeasjaks jai. Kui tants juba Pariisi linna oli jõudnud, jai ta alles kuulsaks ja lagunes üle terve ilma laiali. Aastal 1844 hakati ifegi jeda tantsu, nagu iga muud kuulsaks saanud asja tagakijutama, ja Viitichis keelati ta hoopis ära, jesi et ta „kombe poolest koguni ropp“ olewat. Kas samane keeld weel praegu jääb peaks maksmas olema? Ja kas jutt üleüldse õige? Eest „polka“ nimi tuletab Poola nime meelde, on siis küll Poolamaalt esiti wälja tulnud.

Laulu ja mängu leht.

Kuukirj Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Sind

aastas kätteatmisega 1 rubla. —

See ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadressi tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Юрьевъ.“

Konzerdilauljanna Lydia Müller.

on üks nende õnnistatud naesterahwaste hulgast, kellele mitte üksnes looduse poolt hääb lauluanded kaasa ei ole antud, waid kes oma elukutset õigesti ära tundes neid ka iseenda ja teiste rõõmiks tarwitama on õppinud. Suhtub mõnel noorel naesterahwal hää häälematerjal olema ja täielik arusaamine muusika nõuetest, suudab ta laulude sõna, siju ja mõtet oma südames sügawalt ja elawalt järele tunda — on tal weel juhatajaks laulumeister, kes ise hääle harimist põhjalikult tunneb ja teab, kuida laulu maitserikkalt tuleb edendada, ja kõige wiimaks weel tarwilist kannatust õppimiseks ja oma hääle harjutamiseks, siis wõib temast lauljanna saada, kes lauluetendamise kannis wõiduses kõrgel järjel seisab.

Kõiki neid eestingimisi leiame preisi Lydia Mülleri juurest, kelle kuje „Neue Musik-Zeitung“ tänamuse aastakäigu 5. numbris ühtlasi üleiluliselt peetud arwustusega ja mõne lüheda eluloolise teatega oma lugejatele pakub. Samane leht kiidab, et auustatud lauljanna hiljuti Stuttgarti linnas olla suure konzerdiwõidu omandanud. Pääle awalikkude konzertide on tal aisu olnud ka kahes kofakonzertis kuningapaari ja herzoginna-suurwürstina Wera ees laulda. Iseäranis bel canto (ilulaulu) põllul olla ta kodus ja äratawat oma wäga osawasti ja tublisti koolitatud päähäälega nimelt jelle läbi suurt waimustust, et ta oma õrna, õhutatud piano abil südame tundmuse taseft wärinat wäga loomulikult ja selgesti mõistab kuuldawale tuua. Seda liigutatud südame taseft wärinat oskas ta mitmes laulus wäga maitserikkasti kujutada. Kuna mitmed bel canto sõbrad laulusõnade selget wäljarääkimist mõnitawad ja teda selle pärast üleliigsjeks peawad, et ta laulu ilu tumeštawat, mõistab neiu Lydia Müller siisgi puhast kõlamõnu lauldud sõna selgusega ühendada. Tähelepandaw on tema peenise muusikalise tundmuse kohta ka weel see, et ta oma tublisti koolitatud koloraturaga mitte uhtust ei aja, waid üksnes möödamirtes mõne huwitawa trilleri oma laulu sekka lööb.

Neiu Lydia Müller, Surjewist pärit, on niisugune lauljanna, kes Saksa aria- ja laulukirjandust põhjani tunneb. Ta ei laula mitte üksnes Schumanni, Schuberti, Brahms'i ja Liszti, waid ka Hugo Wolffi laulusid. Näituseks etendas ta kolme aasta eest tagasi Berlinis ühel konzerdiõhtul üksnes Hugo Wolffi laulusid. Tema õde, ilus neiu Pia Müller, toetab tema laulu wäga osawal klawerikaasmängul.

Lauluõidude jaladused awawad ennast ikka sellele, kes targasti ja kofkuhoidlikult oma hingamiseriistade üle mõistab walitseda — nii, et ta õhkamisetooniid heledal ja kindlal häälel wõib sünnitada. Just selle poolest seisab aga Lydia Müller kõrgel järjel, ja ta oskab meistrilikult oma hääle tasandamise waral inimlikku südamekurwastust kujutada. Seda on ta iseäranis Petri ühe hällilaulu ja Tosti ühe laulu

etendamisel kui ka veel muidu selgesti üles tunnistanud ja selle eest toomilist kiitust leidnud.

Meiu Lydia Müller ei ole aga mitte ilma waevata nii kõrgele järjele jõudnud, waid ta on enne palju ja kaua õppinud ja oma häält harjutanud, efiteks kaks aastat proua Schmann-Wagneri juures, siis riigimõnniku proua Bogeli, endise ooperilauljanna Sof. Hefneri juures wiie aasta jooksul ja wiimaks veel terwelt kolm aastat direktor Oskar Eichberg'i juhatusel. Aga see, mis ta nii pitäl õppimise ajal põhjalikult on omandanud, kannab nüüd ka kannist wilja. Meiu Lydia Müller on wiimse kolme aasta jooksul Wenemaal kontsertisid andnud; temast ei peeta aga mitte üksnes Saksamaal, waid ka Inglise- ja Hollandimaal kui niisugusest lauljannast suurt lugu, kes ka laulwõiduse kõige karedamaid nõudeid täiesti jõuab täita.

—bb—

Amsterdami laulukwartett.

Amsterdam, Hollandi päälinn, on wiimisel ajal oma mitmehäälelise wõiduslaulu jõudja edenemise läbi haritud maailma tähelepanemist enda pääle tõnmanud. Hakatust tegi pikema aja eest Amsterdami kirikulaulukoos S. de Lange juhatusel Wieni üleilmilisel wäljanäitusel, selle pääle teretati igal pool lahkesti „Hollandi kolmiklaulu ühifust“, ja praegu äratab suurt imestust ja leiab waimustatud kiitust „Amsterdami laulukwartett“, kelle liikmed proua A. Nordewier-Medingius (sopran), preiki Cato Loman (alt), F. F. Rogmans (tenor) ja Joh. M. Meschaert on. „Neue Musik-Zeitung“ toob selle kwartetti kuje, kelle juhatus juba waremalt konzerdi- ja oratoriumi-lauljana laialt tuttawaks saanud Meschaerti käes seisab. Samane kwartett on iseäranis selle läbi kuulus, et ta laul wäga mõnus on ja nagu ühest suust kõlab, ehk küll iga hääle iselaad selgesti kuuldawale tuleb, ilma et aga ükski neist teiste kulul ette tungida püüaks — nii, et walgus ja wari nende wahel alati eeskujulikult ära on jaotatud. Oma iseloomu poolest on see kwartett Amsterdami tõfise ja wägewa kirikukoori tugewatest juurtest wälja kaswanud.

Samase kwarteti eeskawa on aga nimelt selle poolest eritaw ja mitmekesine, et tema läbi ilmlit ja waimulik laul oma digust saab. Wanema kui urema aja muusikafirjanduse kallis warandus leiab amsterdamlaste poolt ühte wiisi tähelepanemist, ja nii mõnigi kannis helisümmetus, mis muidu firjafogude tolmus oleks tõdunenud, pühitseb nüüd rõõmjat ülestõusmist wanade meistrite jäädawaks auuks, kellest noorema põlwe rahwas mitte ilma imestufeta mõdda ei wõi minna. Nimesid, nagu Michael Brätorius, Joh. Eccard, Orlandus Lasfus jne., kelle helitööd muiste üksnes kirikutes kuulda oliwad, kuuleme amsterdamlaste läbi nüüd ka konzerdi-saalidest, ja mõnigi paneb imeks, et juba wanemal ajal nii kannid laulusid luua on ofatud. Niisama mõnus on ka nende ilmalikkude laulude etendamine, mille läbi nad oma praegustel konzerdi-reisidel tormilist waimustust äratawad.

Sõnumid muusika ja muust wõiduse-elust.

Tallinnas ja Jurjewis on 1897. aasta hakatusel nii mõnigi kena konzert olnud, mis nimetamise wäärt on. Nõnda laulis siin Saksamaa kuulus „Udel-Quartett“, nelja mehene naljakoor prof. Udel'i juhatusel, ei leidnud aga suurt kiitust, sest et kõik laulud naljasihuga ja selle pärast päälistaudsed oliwad ning tõfise muusika sõbrale meeldida ei wõinud. Laul ei pea mitte paljas lõõpimine ja naljatus olema, waid ka tuumakas hingetoit iluhelides. — Lydia Müller andis konzerdi kumbasgi linnas ja leidis hääd kiitust ning täie maja. — Noor klawerimängija Joseph Hoffmann äratas oma mänguga waimustust — ja kolm konzerti, mis noor mees kumbasgi linnas andis, oliwad puupüsti kuuljaid täis. —

Polly Victoria Blumenbach, ilus Saksa neiu, laulis ka siinjes „Bürgermüßes“, ei jõudnud aga saali täita. Seda rohkem tõmbas aga tuntud maailma-kuulus tremolo-hääline Amerika laululind Nikita kuuljaid enese poole, ehk ta küll meil tundmata pole. — Lõpuks pani muusikadirektor Griving Mendelssohn'i oratoriimi (kõnelaulu) „Paulus“ Saani kirikus helistöö kolm õhtut täie kiriku tegi — meie muusikaelus annugi harmaks jäänud lugu, mis tunnistab, et sakslased meie kodus endid jälle suurel moodsul wainuliku laulu poole pööravad. Seda lugu tunnistab ka, et helimeister C. Türpu Tallinnas Joh. Seb. Bach'i oratoriimi „Matthäuspasion“ Nikolai kiriku laulukooriga kuuldawale tõi, mis ka kiriku täitis. — Miina Hermann oma väga õppinud kooriga laskis end „Bürgermüßes“ juure kiitusega kuulda ja näitas Eesti laulu ilu. — „Lyra“ Eesti lauluselts laulis Miina Hermann'i oratoriimi „Kalew ja Linda“ Tallinnas ette.

Peterburis ajas 1897. aasta algul üks kontsert teist taga. Iga päew oli kontsertid ja ei ole võimalik neist kõigest kõneleada. Kõige kuulsamad on muidugi Wene Keiserliku Muusikafelksi kontserdid „Dworjanskihoje Sobranie's“, neist wõtawad maailma kuuljad wõidlaste osa. — Proua Sophie Menter, maailma kõige kuulsam klawerimängija, mängis päälinnas mitu korda ja mängib nüüdgi, mil seda kirjutame. Temaga wõidu mängib proua A. Eszipowa, kuulus klaweriwõidlane. — Päcäst Marcella Sembrihi tuli maailma kuulus Rootsi laululind Sigrid Arnoldson ja laulis konservatoriimi theatris kiitusega; temaga ühes tubli tenorilaulja Masini, mõlemad Peterburi elanikkude pailapsed. Proua ja iseäranis herra Figner miisamati. Italia neiu Tetraxini meeldis ka. Saksa kapellmeister Rášch leidis mängukoori juhatades kiitust. Wiulimängija Gallin juhatab kontsertisid Pawlowskis. — Ka Eesti laul ja mäng ei ole Peterburis wai-kinud. Miina Hermann käis oma õppinud kooriga Peterburis ja leidis kaupmeeste kredit-taalis Eesti laulule juurt meelitawat kiitust. — „Wanemuise“ seltsi näitemängu juhataja käis ka Peterburis ning andis hulga näitlejatega „Nemetti“ theatris 3 etendust, mida pääkinnalased hulgana waatama tuliwad ja mis väga meeldiswad; mängiti „Preciosa“, „Senowewa“ ja „Udumäe kuniugas“ — teel tagasi tulles ka Maras. — Ka Peterburi enese Eesti lauljad oliwad agarad, andiswad hr G. Hellati juhatusel Reformeeritud kirikus wainuliku kontserdi ja Eesti seltsides ka weel jagedasti.

Riias laulsiwad ja mängiswad pea kõik needsamad wõidlasted, kes Tallinnas ja Surjewis käiswad. Iseäranis nimetada on, et Miina Hermann oma kooriga ka Riias käis ja Eesti laulule siin sõpru wõitis, sest teda kuulati hulga waimustusega. Teel tagasi tulles andis koor Wõrus ja Walgas juure kiitusega kontserti. Siin tõi Miina Hermann ka oma oratoriimi wõrulastele ja walgalastele kuuldawale, mis väga kiideti. — Riias on ka Eesti seltsil „Imantal“ tubli laulukoor, mis enne Karu juhatusel ja nüüd Läti naabrimehe Reinhold'i juhatusel väga ilusasti laulab.

Karl Wolffohn Alzey'ist pärit, kes klaweriwõidlasena ja õpetajana Amerika wõidlusteilmas ühte wiisi tuttaw on, pani hiljuti Chikagos oma wiietümmene aastase tegewuse pühitsemiseks ühe kontserdi toime, mille sissetulek Beethoveni rinnatuju murestemiseks oli määratud, mida Lincoln-puiestitus üles seatakse. Kontserdile, mil üksnes Beethoveni helitöösid etendati, lainasiwad Theodor Thomas oma mängukooriga, Karl Halir ja lauljanna neiu Camilla Seygard oma kaas-tegewust. Karl Wolffohn mängis Es-dur-kontserdi ja juhatab „Beethoveni koori“, kes ennemalt tema juhatusel all oli seisnud. Lõpmata kiituseplagiin sai kõigile etendustele osaks, ja iseäranis leidis jubilar teenitud aimpakkumist. Iseäranis Karl Wolffohni wäsimata ja agaral tegewusel on üks üli tõine wõidusetõug, nimelt kam-

mermuusik, tema poolt toime pandud trio- ja kwartett-õhtute läbi rohkem kui kahekümne aasta eest tagasi Chicagos kindlat ajat leidnud. — Grahv Armand de Castan, theatri-ilmas üksnes Castelmarty nime all tuttav, juri hiljuti New-Yorkis ooperi „Martha“ etendamisel näitelawal Jean de Reszké kairus ära. Castelmarty (sünd. 1834 a. Toulouzes) kutsuti 1864 aastal baritonilauljaks Pariisi ooperisse, kus ta Saksa-Prantsuse sõjani tegew oli. Säält läks ta Itaaliasse, pärast Inglismaale, kus ta ka Covent-Gardentheatri esimene juhataja oli. Wiimati oli tal seesama tähtjas amet New-Yorki Metropolitantheatris, kus teda äkiline surm tabas, kuna ta Triestani oja laulis.

Franz Schuberti 100. aastast sünnipäewa on Saksamaal enamasti kõigis suurtes linnades waimustusega pühitsetud, mille juures selle suure helilooja tähtsaimad sünnitusi, koorisid, laulusid, kantaatseid ja isegi mängufooride tarwis loodud palasid etendati. Sellest selgub, et Saksa rahwas owa suurt heliloojat truusüdamlikult meeles peab ja rõõmuga seda tähtpäewa tema mälestusele auupakkumiseks tarwitada on mõistnud. Ka Peterburi „Liedertafel“ pühitsetes 16. märzil muusikaliste etendustega seda päewa, millest muude seas neiu Lydia Müller ja muusika-direktor A. Wulffius tegewalt oja wõtsiwad ja kuuljate poolt suurt kiitust leidiswad.

Mascagni kogutud auupärjad ei lastnud kuni hiljutiseni alles hoopis tundmata triestlast Gianfre't mitte rahulikult magada. Ta lõi päälkirja «Cavalleria rusticana» (Talurahwa ratsawägi) all ühe uue ooperi ja andis selle Triesti Circolo artistico'le fiske, kes imelikul wiisil selle helitöö ka etendusele wõttis. See uskumata weider wärdjas, kes oma aateid kõigist ooperitest Fra Diavolost kuni Lohengrinini wälja on inenud, liikati päälkuulajate poolt tormiliku naeruga ja meelepahaga nii kahilemata wiisil tagasi, et herra Gianfre wiist weel kaua peab ootama enne, kui ta Mascagnist ette jõuab.

Sisilikud teated. Tuttaw ooperilauljanna proua Amalie Friedrich-Materna on Wienis laulukooli asutanud, milles juba kaugemale jõudnud naisõpilasi ooperi tarwis täiesti ettevalmistatakse ja iseäranis Wagneri mänguosa dega lähemalt tutvustatakse. — Posenis on Hennig'i lauluselts kaks korda wiimse istmeni ära müüdnud saalis prof. C. R. Hennig'i juhatusel C. Zineli „Franzistust“ etendand, mille juures iseäranis sololauljad hr Cronberger Braunschweigist, neiu Meta Geyer Berlinist ja hr. Hangar Leipzigist hiilgasiwad. — San Franziskos etendab Saloma kwartett enamasti Saksa helimeistrite sünnitusi. — Peterburis leidis lauljanna Marcella Sembrich suurt kiitust. Hiljuti ei pakutud temale theatris mitte üksnes terwet rodu lilleformisid, waid ka üks laua täis hõbedasi söögiriistu, mis wäga wõiduslikult walmistatud, toredamaks auupalgaks. — Ühes Leipzigi „Gewandhaus-konzerdis“ mängis kuulus klaweriwõidlane Paderewski juurel osawusel. Üks kuulemäng tema enda loodud Poola laulude üle oli algusliisem kui ilus. Ühes päälekauba antud palas ei olla olnud ta mäng wigadest puhas. — Hr Ernst Hansen on hiljuti Düsseldorfis ühes konzerdis kaastegew olnud, kus ta helitöö „Villete kättemaksmine“ suurt kiitust leidis. — Kuninglik Würtembergi kammerwõidlaste prof. Karl Wien'ile on Hohenzollerni würst Hohenzollerni kojaordu 3 klassi auuristi annetanud. — Terefina Tuu on oma abitaasaga, grahw Francki Verney de la Balettega, Itaaliast lahtunud, et Englise ja Austraamaal konzertisid anda. — Helilooja ja Müncheni heliwõiduse akademia professor Max Zenger nimetati oma 60. sünnipäewa puhul Müncheni ülikooli mõttetaruise jaoskonna poolt auudotoriks. — Berlini ooperi kapellmeister Dr. Mueler sai Madridi kuningliku mängufoori poolt kutsu Hispania päälinnas mõnda konzerti juhutada. Rahwas wõttis Saksa wõidlaste etendusi suure waimustusega wasta.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ismub kuus korra.

Sind

aastas kättejaatamisega 1 rubla. —
Sje ära tulla aastaks 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja
wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha-
ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Her-
mann, Юрьев.“

Heliloojate töötubadest.

Palake muusika ajaloole liisaks.

Waimurikas kirjanik ja näitelawa-juhataja Nestor Roqueplau wastas üksikord kellegi küsimise pääle, mispärast dieiti juurem rahwahulk nii wähe tösiht osawõtmist wõiduise wastu üles tunnistab, kumis märki minewalt: „Selle pärast, et liig elawalt wõidlaste elust osa wõetakse.“ — See lause näib esimesel filmapilgul küll ogar olema, kuid siiski põhjeneb ta tõe pääl. Tõesti ei wõiks selle poolest juuremat kahtlust ollagi, et liig juure tähelepanemise läbi, mida iseäranis meie ajal tegewate wõidlaste isikute pääle pöwratakse, põnewus, millega üegi kõige wähemadgi teated nende elust westu wõetakse, meeli ja mõtteid nende wälispidise wõi eraelu pääle juhatakse, mille juures aga nende sügawam waimuelu ja tähtsamad püüdmišed wõiduise enese kohta warjule jääwad.

Rõuguni teine lugu on sellega, kui salaja seda tähele panna tuleb, kida kunstnikud töötawad, neid põhjuseid teada tahetakse, mis wõidlaste tegewusele erutawad, misjugašed elutingimisišed ja wälised olud mõjuduses peawad olema, et nende töö hästi edenekš, neil üleiltsje himu oleks iluhelišid luua. Üleiltsje on wäga huwitaw wõidlaste pühamat töökoda filmišjeda ja waimusepise sišsjeeadlust lähemalt waadelda, nagu wõidlaste selja taga seista, kuna ta parajasti kõige paremas töötamise tujus on ja üle öla tema tööwiisi tähele panna. Nii mõnegi wõidušetöw lähemal läbiwaatamisel ja põhjalikumal uurimisel saab meile paljugi alles siis täiesti selgekš, kui tema sündimiseelooaga enašt põhjalikumalt oleme tutwustanud, kui teame, misjugašed mõtjed meistril on juhatanud ja misjugašed wälimisišed mõjudused tema töw sündimisel ja edenemisel tegewad on olud. Sõra sagedasti on maalrišid kujutatud, kida nad pinsliga oma töökogas, ja luuletajaid, kida nad kirjutuselawal tegewad on, kuid wäga harwa on iluhelide loojate kujusišid leida, mis meile neid just šel filmapilgul näitawad, mil nad wiisi wiisi kõrwale koku punnwad. Ša just nende tegewuse põllust wõikšime mõndagi huwitawat ja imeliku kuše leida.

Üksgi wõiduise-sünnitus ei näi kõrwališe tähelepanija filmast nii arušaamata ja imelik olema kui nimelt helilooja töw. Helilooja päa ümber hiišgab juba šelle pärastšgi nagu pühalik paiste ja šehwiš saladuslik waim, et ta kõrwalištele inimesšele juba šelle tõttu arušaamata on, et ta kõiš, mis ta loob, išeenda tundmušte sügawamašt hallikašt wälja wõtab. Waatame ometi šalaja, kida helilooja oma lugusiš loob; wast wõime siis aru šaada, kida ta kirjamaršišid paberi pääle wõib panna, mida üegi kõige kaugeimal maal just täpi päält nõnda wõib šöläma panna, kida tema tahtmine on olud! Üstume tašakesti tema töökotta, ilma et ta iše šeda märkab, et me teda just šel tähtšjal filmapilgul ei šegakš, kui ta waim kõige agaram tegewuses on ja kirjeldamata iluhelišid ta kõrwades šölawad.

Alga see wõib ka hõlpsasti wõimalik olla, et meie oma heliwõidlast niifugusel puhul tema toast ei leiagi, mitte üksnes määratud tundidel, waid terwete päewade ja sööde kaupa, sest ta töötab ka omast neljast seinast wäljaspool, ilma paberita ja kirjutusepulgata, üksnes oma pääajude abil. Ta wõib koguni nagu unes tööd teha, ilma et ta sest ise selget aru saaks, mis iseäranis niifugusel korral sünnib, kui ta wälimiste olude mõjudele all seisab, mis teda oma jala-sunnil tööle eritawad. Ta nitab selle juures wast — nagu Beethoveni wiifits oli wõetud — põlul wõi aasjal, laanes wõi mekjas ümber, kuulab lindude laulu, mekja kohisemist, oja-kele wulinat, rohurittika sirssumist, põrnika pirisemist, maru mühinat, murduwate ofjade praginat ja tuule hulumist ja wingumist. Wõi ta rändab wälja laiasse maailmasse ja segab ennast tema kirjusse elusse, maitseb hääd ja halba, õnne ja kurwastust, armastab ja wihtab, joob ja naerab, teretab ja jätab jumalaga — üleilidse astuwad kõige muusikunad kujutused tema filmade ette, ja tema südamel keewad kõige mitmekesijemad tundmused. Kuude kaupa ei kirjuta ta wähest mitte ühte nootigi, aga kui ta jälle koju jõuab, siis woolawad tal wiifid pääst ja südamest: tundmuste kange woolus murrab kõik tõkkes eest maha. Ta wõtab jule kätte ja kirjutab, heidab kõrwale, mis ta paberi pääle on pannud, kirjutab jälle uuesti, kuni ta oma kirgede tormi on talitsenud, ta segased mõtted selguwad, meel rahulikult on jäänud, nii et oma mõtteid lindlasse temale endale meeldiwatesse wormidesse wõib walada. Nõnda selguwad wiimaks segadused ja klaariwad kõlarikasteks iluhelidets.

Alga nii mitmesugune, kui iga helilooja töötamise wiis ka on, mis meie tema kirjutusetoas tähele wõtme panna, ühest küljest on kõikidel sarnadust, nimelt selle poolest, et nad wäljastpoolt erutust peawad leidma — enne, kui töösse wõiwad hakata. Kas sellest wõidlane ise selgesti aru saab wõi tema üksnes nagu tumedal sihemisel sunnil töötab, aga wäljastpoolt peab ikka efinente erutus tundmuste walda tulema, kui tema töö täiesti wõiduslik wainu-sünnitus on, aga mitte äri-asi, nagu wast sel puhul, kui loodetaw tööpalk heliloojat kihutab midagi kirjutama, kuna tal ometi seks pühalik wainustusetuju puudub.

Kõige kannimaid aineid ja erutusi annawad tähtsad juhtumised wõidlaste hingelisel, wägewad looduse ilmutused, kõrged wõidusekujutused, näitused, maalrite wainustawad kujud, luuletused jne. Need sünnitawad helilooja südamel ka omalt poolt wägewaid tuntumisi ja wainustawad teda neid helidets ümber walama. Nii leiawad siis luuletaja wägewad kui õrnad tundumised muusikas wastafaja ja seletusi, nii käib helilooja luuletajaga käsitäes, kui sugulane lähema sugulasega. Luule-wõim ja wägi sunniwad helimeistril tööle, efsialgul küll weel mitte oma pääs kõlawaid wiifsid üles kirjutama, waid neid üksnes kakkete ja katjete kombel klaweri wõi wiinli abil kuuldawale tooma.

Selle poolest on aga heliloojate iseloomud alati lahku läinud. Kuna ühed oma tundmuste tormi selle mängu-riista abil lahutawad, mis neil just käes: õige armjam wõi üleilidse käe pärast juhtub olema, — nagu näitused, Beethoveni jeda klaweriga, Spohri aga wiinliga tegi, — kirjutawad teised kõik, mis nende südant iganes liigutab, warsti üles — ilma, et mingisugust riista wahendites tarwitaksiwad. Selle juures kõnniwad jälle ühed suuremas wõi wähemas kärstuses tuba mööda edasi ja tagasi, kuna teised wagusi woodil wõi sohwal pikutawad ja oma mõtteid edasi ja tagasi tormata ja tantfida lajewad, kuni nad ise endast rahulikult jääwad, selguwad, hooliaks soelumisets ja üleskirjutamisets kõlawad. Need mehed, keda loodus nii jumalikkude wainuannetega on ehtinud, et nad neile päha tulewaid muusikalisi mõtteid otse kui walmis helitõõsifid paberisse wõifiwad panna, tulewad kõige haruldasemate ja imelikumate nähtuste jekka muusikapõllul arwata; nende töõsifid ei wõi meie teiste muusikameistrite helisünnituste arwustamisel mitte möõdupuult tarwitada.

Mozarti ja Franz Schuberti juures on, näituseks, kõik muusikats ümber muutunud, mis nende südaant kudagi liigutas, nagu muinasjutu kuningas Midase käes kõik, mille külge ta iganes oma võimega puutus, puhtaks lullaks sai. Nende juures oli lugu nii, nagu oleks nende päha jattuavad muusikalised mõtted otsekohe võiduse wormisise walatud olnud, nagu oleks see kõige loomulikum ja iseeneifestgi arusaadaw wiis, et mõte ja tema täitmine nõnda ühendatud peawad olema, kui inimese kehvas hingamine ja liikumine. Niisuguste jumala sülelaste töötamise wiisist ei wõi palju rääkida, kuna ju nende terve elu nagu lõpmata woolaw muusikajõgi oli. Kus Schubert tõndis wõi seisis, ükfinda olles wõi sõprade rõõmjas seltsis, uulitsal, metsas wõi mägedel, oma kehwas elutorteris wõi trahteris, alati tähendas ta oma muusikalised mõtted üles, kirjutas ta laulusid ja klaweripalasis, walmistas suurepäraliste symfoniawõtte plaanisid. Waewalt wõib jeda ära mõista, kuda üks inimene nii lühikesel eluajal, ainult 32 aasta jookkul, oma eluülespidamise waewalise teenimise kõrwal, mis enamasti muusikaõpetuse jagamisel sündis, üksnes juba nii palju — nootisisid wõis kirjutada. Kui Schuberti käsikirjasid waatame, siis paistab meile nendest wasta, nagu oleks tal iga noodi pää üleskirjutamine liig ajawiitlik töö ja tagant ikka uuesti pääle tungiwale muusikawoolule takistuseks olnud. Kus iganes nootide kirjutamisel lihendusi wõimalik oli tarwitada wõi wähemalt mingil kombel lihtsamal wiisil läbi ajada, tegi ta jeda harilikude märkide wõi niisuguste abil, mis ta filmapilgulisel rutul ise wälja oli mõelnud; tema käsikirjasid waadates wõiks neid enimalt suurel kirusel wõetud ärafirjadeks kui hästi läbinõeldud algkirjadeks pidada, mis oma siju poolest otse eeskujulised on.

Kui mitmesugused need eestingimised on olnud, mis ühte wõi teist heliloojat töötamisele on waimustanud wõi tema tegewuse tuju wõetanud, selgub järgmistest tõe põhjal rajawatest näitustest.

Simarova armastas töötamisel kára ja müra kuulda, millest ta aga oma helisümmitused on mõistnud hoolega puhtad hoida. Walju häälega juttu westwate ja kawatsewate sõprade ringis loi ta oma laks kuulamat meistritööd „Horazlased“ ja „Sala-abieli.“ — Sarti loi oma helitöösid alati ühes awaras jaalis, mis kõigist majariistadest tühi ja pime oli; selle juures ei sallinud ta muid, kui ühe laelambi tumedat kuma, ja üksnes wõsel, kui tema ümber kõige suurem waitkus walitjes, tuli muusikawaim temale armjaks kuulamiseks — Ka Spontini oli harjunud wiisiks wõ-pimeduses oma waimu töötada lasta — Salieri oli nagu Sarti wastajalgne; ta pidas muusikaliste mõtete pääle otse jahti; ta ajas neid uulitsatel taga, tabas nad jookkult kinni ja pistis hääks saagiks pauna, mille juures ta ühte puhku magusaid suhkruasju söi; hirmu pärast, et wiisid ta pääst jalle ära wõikswad karata, kirjutas ta need mõtted, mida ta õnnelikult oli hända pidi tabada saanud, wiibimata üles, mille tarwis tal pliiats ja wõõdipaber alati kaasas olitwad. — Sacchini ei himustanud kára kuulda ega suuremas seltskonnas wiibida, kus elawamat jutuwestmist oli; ainult siis wõis ta uusi wiisid leida, kui tal omad armjad kassid seltsis olitwad; tema muusikal on ka hästi kerge ja lõbus iselaad, mis nagu kassi libedaid, wedrutawaid kehaliigutusi ja meelitawat mahedust meelde tuletawad.

(Pooleli.)

Sümmid muusikaelu: ja muusik wõidusest.

Sohannes Brahms, sakslaste kõige suurem ja hiilgawam helilooja, on waherajal 22. märzil (3. apr.) ära surnud. Terve Saksamaa oli nuttu ja leina täis, et suur meister lahkunud. Igal pool lehti tõelisi matuse- ja mälestuse-pidusid. Kuid ta terve muusikaline maailm wõttis leinast aja, sest Brahms oli tõesti kõrgeandeline ja suurewaimuline muusikameister, kelle helitöösid igal pool kõrgeks peeti,

mängiti ja lauldi. Brahms oli natuke üle 64 aastat wanaks saanud ja ifka terve olnud, kuid wiimastel kahel aastal on tal maffa-tõbi olnud, millest ta efiti tähele ei pannud, mis aga pärast pahemaks läks ja teda näost üsna kollaseks tegi. Mõni nädal enne surma läks Brahms Hhli supetkohta terwišewett pruukima, kuid see oli juba hilja, ja ta suri säälsamas ära. Brahms'i kuje ja lühikese eluloo olemine juba „Danku ja mängu lehe“ III. aastakäigus nr. 12 andnud. Pärast räägime taft laiemini. Brahms'i loewad faksfajed nišama suureks, nagu Mozart, Beethoven, Schubert, Schumann ja Mendelssohn oliwad.

Udelina Patti, ehk küll juba elatanud proua, laulab ifka weel nii kaunisti, et ta wõib arwamata suurt maffu nõuda, kui teda laulma kutjutakse. Londonis ühel konzerdil on ta kõigest kolm laulu laulnud ja on selle eest 1000 naela-sterlingi (umbes 10,000 rubla) saanud. — Sellesama summa on Poola klaverimängija Paderewski saanud selle eest, et ta ühel õhtul kolm klaveritükki mänginud.

Salvatore Melluzzi, Rooma linna Peetri kiriku kapellmeister, on 82 aasta wanaduses ära surnud. Tema oli ühes ka paawsti koja Vaticanu mängu- ja laulu-juhataja, ja paawst pidas temast suurt lugu. Melluzzi järele leinati väga. Tema oli ka heliloojana tuumakas ja kuulus mees. Miljonid katolikfajed pidasiwad temast lugu. Tema on wainulikfka pidulaulusid, motettisid, ühe requiemi (surmalaulu) ja ühe Stabat Mater'i (kamatuse-laulu), millest wiinne väga sihtas, loonud. Ka oli ta ifearanis osaw ja suur orelimängija ehk organist.

Pragaft teatatafje „Neue Musik-Zeitung“ ile, et Schuberti juubeli-piduks Böömimaal afjawa Saska lauljahišuse poolt awaldatud üleskutse pääle kõik Praga linnas ja selle lähedal olewad Saska laulufeljtid — ühte kokku 9 felfti — suureks pidukonzerdiks kokku astusiwad. Meestekooris oli 300, segakooris aga 200 lauljat. Nende juurte kooride laul oli väga mõnus ja kaunis. Suurt kiitust leidiswad ifearanis proua Alma Swoboda poolt etendatud kaunid laulud, siis suures lugupidamises teisima klaveriwõidlase proua Emilie Hessler'i mängu ja Frankfurtist pärit olewa neiu Alma Otten'i wiinliislood.

Parisi ft teatatafje „Neue Musik-Zeitung“ ile: Bonnet, Parisi Opéra Comique endine lugupeetud liige, on enmast Sarah Bernhardt'iga ühendanud, et üheks häätegewaks otstarbeks koguni haruldast näitust toime panna. Samafel näitufjel pidawat nimelt kõik lawawõidlajed, kes ka pinsliga ja pöitliga ümber oskawad käia, oma „tööfid“ ühendama, aga wist küll üksnes selle tarwis, et maailmale näidata, et inimene ühelt poolt tubli lawawõidlane, teiselt poolt aga õige kehwapäraline maalija wõi kujumiterdaja wõib olla! — Siinne konservatorium on jällegi ühe tähtja õpetaja surma läbi kaotanud, nimelt Saint-Yves-Bay, ühe kõige tublimate laulumeistrite hulgast. Aastal 1866 waliti Bay (ütke: ba) Bataille poolt, kes kaunis kama ametipuhufjel oli, tema afemikuks. Bataille awaldas üsna lausa oma kadubust selle kiituse üle, mis Bay tegevus wahel ajal oli leidnud, ja Auber, konservatoriumi tolleaegne direktor, nimetas noore mehe Giulianise afemiele juba 1867 aastal professoriks, ja seft faadik oli Saint-Yves-Bay selle muusikatooli tähtsam tugi. — Konzerdi-faalis oli mõndagi huwitawat uudist, nagu näitufjeks, Colonne juures Massenet „mysterium“ „Eva“, ilus muusikatöö kooridega, ariatega ja kaffilauludega (duettidega), koguni uus wägewa wõinuga oratorium. — Lamoureux (lanniröö) on liig wara surnud Chabrier' katte „Priseis“ väga hää tagajärjega etendufjele toonud, kuma aga Felix Galey oma uue ooperikonzerdiga „Concert-féerie“ hoopis luhsta läks.

Milano s etendati Manzotti uus ballet „Sport“ efimeft korda Skala theatriis, mille juures pääfetähtede hinnad nii kõrgele oliwad aetud, et efimestes ridabes üks iste 80 franki ja ifegi nummerdatud istefohad gallerii pääl 10 franki maffiwad.

Laulu ja mängu leht.

Kuultri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmus kuus korra.

Sind

aastas kättejaatmisega 1 rubla. —
Sje ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja
wastu. Toimetuse aadress tellimise-, raha-
ja muudete kirjadele: „Dr. S. A. Her-
mann, Юрьевъ.“

Seliloojate töötubadest.

Palake muusika ajaloole lisaks.

(Sõpp.)

Giovanni Paesillo wõis üksnes pikali olles töötada; woodil lamasdes loi ta oma ooperid „Rina“, „Sevilla habemeajaja“, mille sõnad Rossini pärast meesti helile seadis, oma „Möldrinna“, ja weel palju muid helitõõsid, mis kaua aega muusika armastajad Europas waimustusega täitsiwad. — Singarelli pikalisele waimule oli kihutawat astelt tarwis, siisgi aga täiesti kõrge waimu kohast astelt. Enne kui tema nootisiid kirjutama istus, pidi ta ihe päätiiki piiblisti wõi mõne lehekülje ühegi kuulsa kirikuisa kirjadest, mingit Horatiuse lauludest, mõned Virgiliuse wärsid wõi vähemalt ihe lehekülje Tacituse kameel wiisil kirjutatud Rooma ajalooft lugenud olema. Nende kirjatõõde mõjudusel hakkasiwad tal mõttet pääs käärima, kujutusewõim sai elustatud, ja töö edenes siis hiiglasammul. Näituseks kirjutas ta vähem kui neljakümne tunni jooksul „Romeo ja Julia“ wiimse järgu walmis. — Afossil oli oma mõtete elustamiseks tüfemat toitu waja, temal pidiwad praetud muumkude laual aurama, suitutatud seakints ja würtsidega suupäraliseks tehtud lihawoad kae pärast wõtta olema.

Gluck pidi oma „Phigenia'ga“ Taurise poolsaarele ja oma „Orpheusega“ warjudeeriki eht Tartarusse reisimiseks wäljas wärskel õhul, haljale aasale wiidud klaveri ees päikese paistel istuma, mille juures ta weel wahuwiina pudelitest suuremat waimustust otsis. — Pász töötas oma ooperite „Sergino“ ja „Achilleuse“ kallal, kuma ta sõpradega juttu westis, abitaasaga üllitfes, lapsi karistas ja teenijatega tõreles. — Haydn istus rahulikult toolil, kui ta mõtted tegewuses oliwad, kuid Preisi kuningas Friedrich II. kingitud sõrmus pidi tal sõrmes olema, muidu läksiwad tal mõtted laofile, ja töö ei olnud tarwilist mõnu ega selgust. — Donizetti wõis üksnes siis komponeerida, kui ta aina ihe punkti pääle wachts. — Bellini, see kõrgete muusika-annetega ehitud wõidlane, kellel aga süda täis õrnu ja luulelisi tundmuse oli, millest kõige kaunimad wiisid wälja woolasiwad, wõis üksnes siis rahulikult waimutõõde teha, kui tal mõrudaib mandlisiid ja nende pääle komwekki närida oli. Bellini sõbrad oliwad wälja arwanud, et temal ooperite loomise ajal iga üksiku järgu kohta üks nael mõrudaib mandlidiid ja faks naela komwekka ära kulus.

Rossini, see lahke ja päewa-paistelime laulumängude looja, kes lilled ja päewapaiste läbi waimustust leidis, kutsus niisugusel puhul, kui tal nõuu oli mõnda suuremat helitõõde kirjutada, oma sõpru enda juurde tõredasti walmistatud sööma-ajale. Kui siis pidulaual wiinapudelite kõrgid pankudes wasta lage kargasiwad, siis

vesteti kuulsusest ja vabadusest, naesterahvast ja, kes teab, millest veel juttu, üksnes ialgi mitte — muusikast. Kui siis kõik küllalised kihawa wahuwiina mõjudel igatiks oma tooli seljatoe najale olivad langenud, kadus meister salaja nende hulgast ära, pani emast oma kirjutustuppa luffu, wõttis noodipaberit enda ette ja laskis oma sulge mitu wiiba järestikku kärinal tema üle libiseda. Nii wiisi, ilma et ta formeotfagagi oleks klaveriklahwidesse puutunud, puistas ta kõiki oma helisünnitusi nagu käiksest wälja. Lõbusal tujul, rõõmsate sõprade seltsis pidi Rossini õnnepäikese paistel wiibima — enne, kui tema tööst midagi hääd wälja tuli, millel jäädaw wäärtus oli.

Otse tema wastand näib Meyerbeer olema. Tema pakub oma töötamise juures weidrat nähtust: Ta istub üksinda omas toas, kõige wälise maailma puudutamiste eest lukustatud uste taga. Ta kuuleb aga tormi lohinat ja wingumist, wiimast kui oawarrest maha sorisewat, kuna muitsal mõõdaminejad wärawakäitude all waju otstawad ja marutuule eest põgeneda püüawad, üksnes tema on kõrgeis waimustuses ja dõttub nagu õnnemeres, kuna terve loodus mäsšus näib olema ja pitne wäljas kärgatab, et niijugusel wägewal taewakonzerdil põhi jalgade all põrub. Wihma ühetooniline kahin ja solin, maru mühin, murtud puuokjade raskumine, kduewankri mürin — kõik need looduse awalduised annawad talle aineid jüdwant liigutawate wägewate wiiside tarwis. Müüd tuleb temale mõte mõtte pääle, ja ta ahwatleb klaveriklahwidest oma pikkade kondiste sõrmedega kõige imelikumaid kokkufõlasid, kõige kaunimaid ja siisgi haruldajemaid wiisid. Aga ka teiste kuulsate heliloojate ja luuletajate juures on jeda tähele pandud, et nad just kõige armjamini ja mõnujamini suurepäraistete looduse awalduiste ajal, kui terve maailma wäed mäsšus näiswad olema, oma tähtsamaid töösid loiwad.

S p o h r jutustab oma iseenda kirjutatud eluloos, et temale kõige mõnujamad mõtted mõne tulekahju puhul wõi „muu jellesuguse juhtumise korral“ päha olla tulnud. Wienis, kus pikemat aega ta kindel elukoht oli, jündis ükskord põhjatu suur weenutus. Westi oli juba selle maja teise elukorrani tõusnud, kus kolmandal korral tema toakene oli. Kõik hüüdiswad temale kühades ja karjudes, et ta emast päästaks, kui tal elu veel wähegi armas on, sest muidu pidawat ta wiletsal kombel hukka saama, tema aga jäi rahulikult istuma ja ei liigutunud emast paigaltgi, sest et talle parajasti kõige paremad mõtted ta kuulsama symfonia tarwis meelde oliwad tulnud. Ka suur jüdamewalu, kurblikud, meelt jügawalt liigutawad sündmused mõjusiwad wiljastawasti ta kujutuswõimule kohta. Ta jutustab, kuida ta ükskord, kui ta abikaas kõrwalises toas juremas haige, otse hinge waatumas oli, ja jüda tal ütlemata walu pärast tahtis lõhkeda, ennast summitud tundis olema, klaveri ette istuma ja komponeerima, sest et tal pääs kõige kaunimad ja puhtamad wiisid mõlkusiwad. — L o r k i n g ei wõinud kirjutada, kui ta enne õige palju musta kohwi ei olnud joonud. Enne, kui ta suuremat helitööd algas, laulis ta wiiwade kaupa neid aariaid ja wiisid, mis ta kirja panna tahtis, tajakesti iseenda ette, ja jeda tegi ta oma mälestusejõu kofutamiseks, nagu ta ise ütles, sajude karastuseks, et nad teda ta töö juures wõimalikult jõudjasti toetaksiwad. — K r e u z e r, muidu õige lahke ja ladusa ijeloomuga mees, oli siis, kui tal mõni uus helitöö pääs mõlkus, teistele päris tülituseks, nuker ja ogar, nii et ta küsimiste pääle asjata kohast wastustgi ei andnud. — H a l é v y, laulumängu „Suudinna“ looja, ei wõinud tööd teha, kui ta mõlemad öed, wagušad ja õrnameelelised seltsilised, tema ligidal ei olnud; nende jüdwant liigutaw hoolekandmine oli temale nii armjaks jaanud, et ta ilma nendeta enam läbi jaada ei wõinud. Tema tegi wäga suure hoolega tööd, pikkamisi ja ettewaatlikult, oli oma esimeste mõtete wasta, mis talle ühe helitöö sünnitamisel päha tuliwad, alati umbusklik, ja parandas jeda korda ühte tööd — enne, kui ta teda ümber kirjutada laskis. Kui ta kujutuswõim tõrkus, mõtted mitte

woolata ei tahtnud, siis tarvitas ta selle tahtuse ärawõitmiseks kentsakat abinõu. Ta laskis theeatralaga wett tuulele panna, ja niipea kui wesi auruks muutuma ja selle juures ühetooniliselt sumisema ja laulma hakkas, siis andis see meistri kujukuswõimule warsti uut hoogu. — U d a m, kes muusika kirjandust „Donjumeau postimehega“ ja teiste ilusate laulumängudega on rikastanud, ütles, et tal sugugi wõimalik ei olla niisugust laulumängu helile seada, mille tegelastena ette astuwad mehed mitte ulad wõi hoopis harinata elukombetega, naesterahwad aga kawalad hingewõrgutajad wõi kergemeelsised ei ole. „Need on isikud, kes minu loomuga kokku sünniwad,“ seletas heliwõidlane, kes mitte ühte nootigi kirjutada ei suutnud, kui ta sõprade jeltsis ei olnud. Oliwad mõned laulumängu sõnad tema kätte antud, siis katus ta harilikult oma kõige paremaid sõpru enda küllalikeks. Wahetpidamata juttu westes kirjutas ta, ja laulis ja mängis siis seda, mis tal walnis oli saanud, oma sõpradele ette. Nii töötas Udam sagedasti kuni warase hommikuni, ja peaaegu ifka ühte joodu sõpradega juttu ajades, wõttis ta enast riidest lahti ja heitis puhkama, kuna ta sõbrad edasi junes weel kokku jäiwad. — Koguni isearalisel wiisil komponeeris Louis Joseph Ferdinand Herald, „Zampa“ ja weel mõne muu ilusa laulumängu looja, kes alati kõiki oma nimesid täielikult wälja kirjutas. Pärast sõmmaaega heitis ta sohvale pikali, mässis enast — ifegi kõige suuremal juu- wiisel palawusel — ninast saadik waipadesse ja laskis endale siis oma mõlemad kassid, teise pää pääle, teise jalgade pääle panna. Niisuguses olekus, mis teda ära lämmatada ahwardas, leidis ta siis neid armsaid wiisiseid ja kammimaid iluheliseid, mis igaihte waimustasiwad.

U b e r komponeeris hääl meel el hõhuse seljas ratsutades; see kehaliigutus raputas sädemeid tema waimust wälja. Imelik on nimelt see lugu, kuida üks tema kõige mõnjamatest kooridest ilmale sündis. Ühel päewal jõudis ta Pariisi linnas oma ratsahõhuse seljas ühele platsile, mis selle pärast, et parajasti nädalilaat ehk turupäew oli, rahwast kuhises kui sipelga-pega. Kõigist polizeiametnikkude keeludest hoolimata kihutas Ueber otse kihisewa rahwahulga keskele. See hulljulge tegu sünnitas, just nagu helilooja lootnud oli, koledat kassimuusikat: kalanaesed, jawiriistade nühjad, keeduwiljakaupejad — ja weel palju teisi — nad kõik täitsiwad õhtu wälju kühaga, kriiskamisega, sönni- ja needimisõnadega. Ratsanik aga pääsis õnnetult rahwahulgast wälja ja sõitis rõõmsal meel edasi, sest ta oli praegu — oma laulumängus „Portici tumm“ turukoori walnis komponerinud. — B e r l i o z, see kujukuswõimu poolest rikas, nagu kurjade waimude summi all seisew helilooja, on oma päättõõsid oma abikaasa mõjudusel kirjutanud. Samane proua, Inglise näitle- jauna ja kuulsa iluduse, sündinud miss Smithson'i, rööwis „Bewenuto Cellini“ looja Londonis „Drurylane-theatrist“. Kuni Berlioz töötas, siis seadis ennast ta proua tiwklaweri ette ja etendas pääst kõige ilusamaid etendusi ja üffik-kõnesid ehk monoloogisid „Shakespeare“ näitemängudest. Berlioz kiitis, et ta nendest toinidest, mida ta abikaas kõneles, nimelt wälja kuulda, misugust helide kokuwadmist tema oma laulumängu tarwis pidi walima. Tõde poolest aga etendas see endine näitle- jauna omalt poolt walitud osasid kirjeldamata ilu- ja osawusega.

S a i n t - S a e n s töötab alati ilma klawerita ja on mitugi orkester-partituri looju, ilma et tal seks otstarbeks ühte nootigi ette märgitud oleks olnud. Dige tähtjate tööde tarwis kirjutab ta eme päälisksaudse plaani üles, mida ta ialgi juuremalt ei muuda. Ta töötab väga kiiresti, aga mõtleb enne kama need asjad läbi, mis ta helile tahab seada.

Teistest heliloojatest teame, et nad weerewa raudtee rongi ühetasafest rhyth- musest, huijujoõtsja kehaliigutustest, suure linna uulitsa kõrast, pitallise wihma ühe- toonilisest jahinast, oma kirjutuselaua üle põlewa gaasitule läbi sünnitatud häältest wiiside sünnitamise ja ifegi kontrapunktilise waimutõõ tarwis erutust leiawad. Wõ-

nede muusikawõidlaste kohta mõjuvad ka valgus või pimedus, kui ka isefugused wärwid ja riided wainu erutawalt. Nii oli ka Richard Wagneriga lugu, kelle töötuba Benedigus täiesti rooja wärwis olla kumunud, ja pääle jelle olla ta — nagu ka palju teisi muusikamehi — armastanud sametistes riides käia. — Ka Verdi elust teatatakse, et ta ümbrus toredasti sisse oli seatud, kui ta oma wainutöö juures oli.

Et wärwidel ja riidematerjalil oma jagu mõjudust kujutuswõimu kohta on, on õrna tundmusega inimeste juures isenejstgi aru saadaw.

Teised heliloojad armastawad jälle kergete alusriiete või wana pehme kodutue wäel tööd teha. Nagu nad ise tõendawad, rikumat hoolega toimetatud ehtimine ja piduriided nende tööhimu ja segawat need mõtted ära, mis neile homniku- ses ünenägude poolest rikkas mees olla tulnud ja ajawitliku riidesse panemise juures saawat nad maksti juba enne üleskirjutamist jälle ära kaduda. Mõnede teiste kohta on jälle teada, et nad arwawat, et üksnes kõige peenemates riides komponeerida wõiwad. Mõned arwawat homnikut kõige mõnisamaks, paljud õhtut, kõige suurem osa aga waikset ööd kõige paremaks tööajaks, kuna päälõunast aega enamasti kõik jels otstarbeks kõlbmataks peawad. Homnikused tunnid (wiiwad) on küll kõigi kehafikude ja ka suurema osa wainu-tööde kohta wäga hündsad, aga mitte helilooja tarwis, sest et tema wain sel ajal alles liig kaine ja kujutuswõim kehwo on — nii, et ta nii tundmusrikka töö kohta, nagu heliloomine on, kõlblik ei ole, kuna ju õhtu poole läbistatku iga inimese kujutuswõim ergemaks läheb; öösel on aga terve närwideseadlus erewel ja kõigi erutawate mõjuduste kohta wastuwõtlikum. Ka kangeid jookkisi, nimelt aga marjawiina, ei ole ka kõige tähtsamad meistrid mitte põlanud, et nende abil endale kunstlikult tööjõudu koguda. Isenejstgi on arusaadaw, et niisugune loomuwastane eluwõimude üleskõhutamine ei wõidlaste enda ega ta töö kohta kasulikult ei wõi mõjuda, sest et niisuguse wägivaldse jõuulaenamise järele tingimata jeda suurem tööjõuetus ja kadumine tuleb. Paljud heliloojad leiawad oma wiisid tubaka suitfuga täidetud toast, teised metsa kofutawast õhust, kolmandad jälle lõhnawa puuwilja ja juustu juurest. — Nende wälimiste tingimiste arw, mille mõjudusel heliloojad üksnes tööd teha wõisiwad ja wõiwad, on ära lugemata suur.

Kõige alguslikemal ja kentjakamal wiisil katfus üksford kuulus theoretikateadlane, oreliwõidlane ja helilooja Jean Philippe Rameau (sünd. Dijonis 25. septembril 1683, surr. 12. septembril 1764 aastal Pariisi linnas kuningliku kapellmeistrina). Kõik herrad Pariisi kõrgematest ringfondadest wedasiwad sel ajal ilusa tantfijanna Sallée ikkes. Üks tema agaramatest ja tõsistematest kumardajatest oli Rameau. Neiu Sallée oli jälle kord suurt wainustust sünnitanud, ja Rameau ei olnud midagi paremat teha, kui teisel päewal tantfijannale weel isearalikult oma auupakkumist awaldama minna. Kuulsa helilooja ja ilusa neiu wahel, kes aga ka hästi laulda ja kenasti klawerit mängida mõistis, pööras jutt ka muusika põllule, mille jookkul tantfijanna soowi awaldas, heliseadumise wõidust õppida. „See on wiist juurepäraline tundmus, herra Rameau, kui keegi, nagu teie, niisuguseid tantfusiid ja laulusiid kuua oskab, mille wiisi järele terve Pariisi linn taktis oma jalgu keerutab.“

„Teie on täiesti õigus, ilus preili, kuid asi ei ole nii kerge, kui Teie arwate. Arge waewate oma ilusat pääd kofkufõladõpetuse igawate seadustega, sest ma tunnen ühte koguni hõlpsat komponeerimise wiisi.“

Kuna Rameau nii wiisi räägib, wõtab ta taskust noodipaberi ja ühe nõela: „Olge nii hää ja pistke nõelaga sellele paberile nii palju aukusiid sisse ja just nii, nagu ise soowite.“

Maeratahes lepib neiu Sallée jelle naljaga ja teeb, nagu Rameau käskinud on. Kui ta oma arwates noodipaberi juba küllalt oli aukustega kirjuts teinud, hakkab

tema komponeerimise-õpetaja nõelapisteid selle läbi nootideks ümber muutma, et ta neile kriipsufid, lipukefi ja weel uusi päid külge lisab, selle kirjutuse taktidesse ära jagab ja kiiresti harmoniseerib. Suba mõne minuti pärast mängib ta tantsumajama kõige suuremaks inimesteks tema enda helitöö, väga ilusa ja viisriikka tantsumajama, ette. Sel kombel olla ballett ooperis „Des Indes galantes“, meefiku rahwa tantsumajama, ilmale sündinud, mille nimetus küll mitte asja kohane ei ole, kui tema sündimisele päälle vaatame. Samane tantsumajama tegi üle terve Prantsusemaa oma mõju ja oli kaua aega väga saagedasti mängitav.

Ülemal antud näitused saavad lugejale juba küllalt tõendama, et iga helilooja oma iseäraline komponeerimiseviis on ja et nad oma juhtivaid mõtteid endile kõige mitmesugusemate ja wahet koguni weidrate abinõude waral omandada püüawad, mis aga niisama saagedasti ka luuletajate juures sünnib.

G. Pfeuffer'i järele M. Pöbber.

Soome tänavune laulupidu.

Sugurahwas Soomemaal pidas tänavu 5.—7. juunil oma kümnendat üleüldist laulu- ja muusika-pidu. Esimene oli alles 1884, mida soomlased nimelt Eesti eesküju järele oliwad toime pannud, ja sellest pidust wõtsiwad ka nii mitmed Eesti tähtsamad mehed osa, muude seas ka selle lehe toimetaja. Seda kaunist sündmust tuletawad Soome sõbrad oma pidudel ifka ülesti meelde, tegiwad seda ka tänavugi. — Oliwad aga soomlased kord pidudega alguft teinud, hakkasiwad nad neid ka agaralt pidama, ja tänavu oli ju kümmes kies. See peeti juba Soome südamal, wäikeses M i k k e l i linnakeses, mis ülikaua Saima järwe läänepoolses soosis on. Sinna oli tegewaid pidulisi üle terve Soomemaa kogunud, ka wäljastpoolt Soomemaad (Peterburist) üks laulukoor — karstuse-seltsi „Alku“ oma. Osa wõtsiwad pidust: 15 segakoori 384 lauljaga, nendest 231 naesterahwast ja 153 meesterahwast, 4 naiskoori 64 lauljaga, 8 meestekoori 140 lauljaga ja 15 mängukoori 133 mängijaga. See on küll hoopis wähem, kui meie wiimsetel pidudel, kuid me' peame tähele panema, et Soomes rahwas harwalt asub ja kaugeinast kooridel raske on pidule saada, ja et jään iga aasta pidu peetakse.

Uga oligi Soome pidu tegelaste arv wähem — nad oliwad selle wastu jälle t ä i e s t i hästi pidule ettevalmistatud, ja et ka kolakoda väga sündjalt ja otstarbe kohaselt oli ehitatud, mis laululaened täie wägewusega kuuljate kogu poole saatis, siis oli Soome pidulaul wõimufas küllalt ja ei andnud meie omale järele sugugi, kui wast ettegi ei käinud. Nimelt on seda ühislaulu kohta ütelda.

Kuna meil esimestel pidudel ainult meestekoorid oliwad, alles wiimsetel ka segakoorid on aset saanud, on Soomes ka naiskoorid pidu tegelased. Mullusel Sordawala pidul oli neid üsna kümmekond olnud, Mikkeli oli küll ainult 4 inimud. Uga see arw sai neile, et Sordawala naiskoori, kelle juhataja säälse seminari direktori, Dr. R e l a n d e r ' i, proua on, kõige tublimaks kooriks pidul peeti — üliõplaste koori järele muudugi. Riideti ka Mikkeli karstuse-seltsi laulukoori, neiu S a n n a S ä l l i r ö m ' i juhatusel, kes ka üks pidu auhinna mõistja oli. — Et segakoorides naislauljatel suur enamis oli, ning nendelgi juhatajaks mitmed naesterahwad oliwad — nimelt ka tuttavad õeksed J o r s t e n ' i d — siis oli Mikkeli pidulgi naesterahwaste käes tähtjas osa.

Mis seda pidu Soome muusika-olu kohta iseäranis tähtsaks tegi, oli see, et siin ettetodawad helitööd ainult ja ükfi S o o m e o m a d oliwad, ei ainuult muult rahwast laenatud tükki. Nii kaugele on Soome muusika ju jõudnud. Sa sugugi ei wõi öelda, et selle pärast eeskawa kehwa oleks olnud. Palju enam oli see dieti rikas ja mitmepoolne, ning ei puudunud ka päris kunstline helitöö, milleks Sibeliuse „Pidu-marssi“ kahilemata tuleb arwata.

Et siin ruum kitsas, jätame pidust muu kirjelduse, mis küll ka kaunis oleks, kõrwale, ja räägime üksi muusikalisest küljest. Nimetame ainult, et esimesel pidupäeval palju muud ei olnud, kui termitused ja harjutused, teisel päeval oli pidurong, siis enne lõunat wõidulaul ja -mäng, pärast lõunat kooride pääproov wõi eeskonzert, kus ju kuuljad ligi oliwad. Kolmandal päeval oli enne lõunat pidukonzert, lõunat pidusöök ja pääle lõunat rahwapidu.

Pidu laulujuhatajad oliwad Mikkele kohtunik ja säälse laulukoori juhataja E. Forsström, ja Jüwäsküla seminari lektor P. Hannikainen, kes korra ka Soome muusika-lehte toimetas. Mängu juhatajiwad kapellmeister R. Kajanus ja kapellm. T. Mannerström. Kõik juhatajad oliwad tublid mehed parajal paigal.

Pidukonzert algas wägewa koraliga „Kiitkem Jumalat“, sõnad Soome laulu- raamatust, R. Lagi valmistatud wiis, ja selle järele tuli Ilmari Krohni „Muukituse laul“. Terwe lauljatefogu poolt laulbud, pafunamate kaasmängul, kajasiwad need laulud üliwõimukalt; nimelt mõjus wiimse laulu „hosianna“- hüüud wägewalt, just nagu torm, kui pikkehääl. Juhatajaks oli jelles ofas R. Kajanus.

Tuliwad siis segakooride laulud, mida E. Forsström juhatas. Nendest oli tähelepandaw õrn ja mähke „Rahumaa“, E. Genzgi wiis, ja E. Siwori häälestatud „Rätki laul“, sõnad „Kante:etaresti“ (Soome Wana kannel). See on üks Siwori parematest töödest; mitmel korral paluti jeda uuesti, kuid see jäi fündimata, sest pidu toimefond oli kindlast otjustanud, ei ühtegi laulu korrata, et konzert liig pikale ei weniks. — Oliwad eelnimetatud laulud pehmed ja hellad, siis kõlas jälle kindlast ning tugewalt Merikanto „Töörähwa marš“, mida enne harwa kuulbud — see valmistati Helsingi töörähwa seltsi hiljuti peetud 10-aastajeks piduks — ja nii pidurahwale alles uus oli. Wägewa wiisiga käiwad jelles mõjuwad sõnad käsitäes: „Räi edasi, ja wõimufas wägi. . . Me' waimu- ning kätetöö, see olgu töstew, auustaw, Tiisjedate liikmete tehtud tubli töö, küll see peletab ära waimu-töö.“ Si aja me' taga oma aini ega tõtta jelle eest tööle, waid ifamaa õnn on me' ülem hüüd.“

Selle wägewa laulu järele kõlas nagu pehmendades jälle õrn „Luige laul“, Runebergi sõnad, Ehrströmi wiis, mille mahedad helid nagu hingesse jufasiwad. Siingi oli lõpulaufe ifamaa ülistus: „Sa knigi eku-mi jul liihitene on, küll sest jaab julle ju, sest ja liigud Soome wetel, ja laulad Soomele!“ Wanade kaskede kohin piduplatfi ääres nagu ühendas end „Luige laulu“ maheda kajaga.

Selle järele tuli tõsine ja mõnns pidufõne, mida prof. Setälä pidas ja mis wäga fügawalt piduliste meelese mõjus, nii jelle wäga tumata fiju kui ka kohase ja kauni kõnewiisi ja kenalt kõlawa hääle tõttu. See kõne oli omane, piduliste meeles kaunid tulewiku lootusid äratama. Selle lõpul kajasiwad tormilised elagu-hüüdid 6—7000 pidulise juust.

Siis tuli meestekooride laul, mida E. Forsström juhatas. Needgi laulud wõeti kõik kiitusega wastu; nimelt waimustas aga Topelinse „Üliõplaste laul.“ Ega see ime polnud, 50 liikeline üliõplaste koor laulis ju ligi.

Selle järele käis pafunamäng herra Kajanuse juhatusel. Ja see mees oskasgi pafunad puhuma panna, et kuula aga. Rõõmuläige paisiis kunstniku näol, nähes ja tundes, et suured falgad tema jüdame fügawamaid tundeid aimawad ja kuuldawale toowad. See on kunstniku raskem ülesanne, aga selle kordaminek tema ülem wõidurõõm.

Raiskooride laulu, mis niüid järgnes, juhatas agar muusikamees Hannitainen. Teadagi kõlas naesterähwa julaw hääle niüid pafunamängu järele kaunist, pehmen-dawalt. Hannikaise käes läks ka juhatus kui lihwitud. Iseärans meelbis H. oma loodud uudis helitöö: „Tuuti, tuomen marja.“ — Siis tuli uuesti meestekooride laul, millest jälle Hannikaise uudisena ettetoodud „Mitä on ihanteni“ iseärans juurt kiitust sai. — Suurt waimustust äratas Kajanuse „Sõja-marš“, Oksase sõnadega: „Palka päälle, pohjan poika, Luoja julle woiton juo.“

Selle järele tuli pidu-luuletus, mida Soome juurem luuletaja Erkkö loomud ja Soome theatri osaw näitlejanna neuu Raugmanette luges. Luuletuses kirjeldati ülikauuist „Soome helide“ tekkimist, nende iludust ja mõju. Tuli tormiline kiidu-awaldus.

Siis lauldi jälle jegaäälega laulusid, millest ijaaranis kauuist tõlastiwad „Punkaharjan laulutyttö“ ja „Muut ne kuuli kirkon kellat“, rahwalaulu sõnad. Kõige pikem ja ka raskem tükk terwe konzerdis oli nüüd ettetõudaw „Pidu-marjs“, Sibeliusje töö; kuid jeegi lauldi kenafestis ära, kuigi mõned koorid selles ligi ei usaldanud laulda. Sõnad on selles üliwaimustawad: „Tõuse, terve rahwas, waimu-tõõsse, ees sul käigu wapper noorte salk, teadus olgu meile targaks juhiks, armastus, see wõimiks tugewaks. Tõtta, sugu noor, ja süüta tuld, mis sooja toob. Tõtta tõõle, teadus juhiks olgu, wõimiks armastus.“

Konzerdi lõpul lauldi jälle ühel häälel ja pafunate kaasmingul „Sawo laulu“ (Mu meeles seijab alati) ja „Soome hymnuist“, ning lõpuks terve pidurahwa poolt „Maamme“ (Mu isamaa, mu õnn ja rõõm), mille wägewad helid kui weewood üle piduplatssi weeresiwad.

See oli pidukonzerdi lõpp. Ohtul rahwapidu järgi tegi Dr. Granfelt kauri kõnega pidule otja. Eme aga jagati auuhinnad kooridele wälja. Mendeks oliwad toredalt trükitud auutumistused, esimesel auuhinnal weel kas tulbne mälestuse-raha wõi taktikepp, teisel kimp noodikirjandust ligi. Esimese auuhinna saiwad jegafooridest Helsingi ja Wiiburi töörahwja laulukoorid ning Peterburi „Alku“ koor, Sordawala naiskoor, Hamina meestekoor ja Kuopio mängukoos. Auuhinna mõistjad oliwad: Pidukomiteest walitud Hannikainen, Rajanus ja Särnefelt, kooride poolt Merikanto, Siwori ja neuu Hällström, nende juurde weel lisaks kutsutud E. Forsström.

Nende auuhindade kõrwal jagati weel uute muusikatükide eest, mis wõistlemiseks sisse saadetud, auuhinnad, ja saiwad: I. auuhinna, 300 marka, Armas Särnefelt, II. auuhinna, igati 100 marka, Merikanto, Hannikainen ja Melartin (weel muusika õpilane).

Soome kümnes laulupidu jätab küll jäädamad jäljed Soome muusika-olusje ja on jeda juurest edendamud.

Lõpuks olgu nimetatud, et otje Mikkelid piduga ühtlasi Soomes teinegi laulupidu peeti, Turu linnas, Soome Kootsi keelse rahwa poolt. Sellel pidul õlnud lauljaid enamigi kui Soome pidul, kuid kuuljaid hoopis wähem. Asja toime saatmiseks oliwad rikkad Kootsi-meelsed suuri ohwrid kandnud; muist laulukoorisid oliwad oma teekulud täitsa tasutud saanud. Kuid ohwrimeelsuses on soomlastedgi tublid, nii oli Mikkelid linna poolt 4500 marka pidu jaoks antud ja teine see wõrts weel lubatud, kui waja tuleks. Aga ei tulnud.

Päris laulupidu kõrwal anti sääl pidu ajal weel hull erakonzertisid, muist kooride poolt — „Alku“ koor, üliõplaste koor, Helsingi töörahwja koor, Siwori koor — muist üffikute kunstnikkude poolt — hr Särnefelt ja Merikanto ju. Meedgi lätsiwad wäga ilusasti.

Sõnumid muusikaesu- ja muist wõidusest.

Suus Konzert oli pühapäew 15. juunil wanas Laatalinnas wäljanäituse juures tojas laste hoiupaiga kaks, mis ijaaranis waesemate inimeste laste tarwis on ajutatud, et need igal päewal wõiwad sääl olla, kui wanemad tõõle on läinud. Konzerti juhatas asja ettenõtja preili Miina Hermann, siis weel D. D. Wirkhaus ja K. A. Hermann. Suureks kooriks oliwad linna tulnud Lähte ja Maarja-Magdalena jegafoorid ning Worhuse ja Rõngu meestekoorid, kellega end Miina Hermannid jega- ja naestetoor ühendas. Laulud, mis juur koor laulis, oliwad pääle paari tõik Gesti omad ja tõlastiwad wäga ilusasti. Üffikud koorid laulsiwad, pääle Miina Hermannid koori, tõik üffi Saksa laulusid, muidugi Gesti keeles. Konzertist tuli üle 400 rubla sisse.

Sims Reeves, enne kõige kuulsam Inglise tenorilaulja, kes terveid warandusi wõitis ja jälle läbi lõi, kannatab selle pillamise nuhtluse praegu Londoni wõlawangikojas. Reeves on alles hiljuti, ehk küll ta juba 75 aastat wana on, ühe kogu noore tüdrukuga abielusse heitnud ja seisab nüüd bankroti läwel, ehk ta küll ka oma rahahädast päästmiseks wiimisel ajal üegi trahterisaalides laulis. Siimest forda astus ta 1839. aastal awalikult ette ja leidis kõhe suurt tulu.

Proura Teresa Carreno, üks maailma tähtsamatest klaverimängijatest, oli 1897. aasta esimestel kolmel kuul Amerikas, kus teda kõik jooksiwad kuulama, ning ta on wäga palju auu ja raha teeninud neil 60 konzerdil, mis ta „Uues maailmas“ on andnud. Pärast mängis ta Saksamaal, kus tema mängust palju lugu peetakse.

Proura Sophia Menter, maailma kõige suurem klaverimängija, elab kuni juuli lõpuni 1897 ifka Peterburis, kus ta konzertidel ja eradhutudel mängib ning tundisid annab. Siis läheb ta jälle konzertisid andma reisile, mis teda mitmest riigist läbi wiib.

Franz von Suppé, surinud tutaw operettide komponist, on nüüd ka Wienis seft-kirikuaias amshamba saanud, mis 18. mail paljastati.

Julius Klengel, Saksa kuulus cello-mängija, on Amerika-maale läinud „dollari-loikust“ konzertidel pidama, nagu sakslased üsna kenasti ja kawalasti ütlevad.

Zürichi meestekoor Schweizis, 180 lauljat suur, on oma juhataja **Dr. C. Attenhoferi** all maitikul lustireisil käinud ja selle juures Augsburgis, Miinchenis ja Innsbruckis konzertisid andnud, kus igal pool palju kuuljaid olnud. Selle juures on koor heliloojad **Rheinberger**, **Pembour** ja **Robertsky** oma auulikumets nimetanud, seft et need mehed iseäranis häid sega- ja meeste-koori laulusid on loonud.

Leon Cavallo, Italia kuulus helilooja, on kirjutanud, et noorematel heliloojatel koguni wõimata olewat Richard Wagneri kätte jaada wõi seda teha, mis Wagner teinud. Kõik nende katsed selle poolest ei olla muud kui wusseri-töö. Wagner olla oma töödes ainuke. Igaiks, kes heliloomises midagi teeb, tehku seda oma iseloomu järele, kui ta heliloomise põhjused on kätte õppinud, kuid ärgu katsugu Wagneri järele teha, seft see ei ole wõimalik. Suurt muusika-lugulaulu teha püüda, nagu Wagner teinud, olla tühi töö ja waimu närimine.

Seda ja teist.

Helilooja Adolf Adam jutustab oma mälestuskirjades ühe ilusa looke. Kui ta Boieldieu klassi üles wõeti, pidi ta oma teadusejärje tunnistuseks ühe helitöö looma. Ta tõi hirmus targasti ja keeruliselt kokku seatud muusikawärdja nähtawale, mis kuhu poolest laitmata, aga täiesti ilma lauluwiisita oli. Boieldieu waatas selle weidra sünnituse läbi ja ütles: „Mis see peab tähendama?“ — „Kas Teie siis neid kunstirikkaid kokkukolajareldusi ei näegi, neid üleminekuid, neid“ — „Küll ifka, aga kuhu siis lauluwiis jääb? Istuge maha ja kirjutage mulle üks õige lauldaw solfeggia, mis kolm kuni nelikümmend takti pikk on — ühe nädali pärast näitate mulle oma töö ette!“ — „Herra, selle wõin Teile ka warsti üles kirjutada!“ hüüdis Adam, kelle süda wihasi tantsus. — „Ei, ei — niisugune solfeggia peab wiisirikas olema ja ei tohi siisgi mitte igapäine ja tüttaw olla, see töö wõtab aega!“ — Ja tõesti kulus ka Adamil terve nädal ära, enne kui ta oma kehwapäralise solfeggiaga toime sai. Ja sedasama harjutust pidi Adam kolm aastat järestifku oma suureks sajuks fordama — enne, kui Boieldieu wiimaks ütles: „Nüüd puudub Teil üksnes weel selle helitöö mänguriistadele-seadmine, paar kawalat näitelawa wigurit ja — siis wõib Teie töö kuuljate poolt lahtet mastuwõtmist leida.“

Laulu ja mängu leht.

Ruukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Sinub kuus korra.

Sind

aastas kättesaamiseks 1 rubla. —
Ise ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatulauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadressi tellimise- ja muudete kirjadele: „Dr. S. A. Hermann, Юрьевъ.“

Beethoven'i näomudel.

Tuttaw Wiener maaler Joosep Dannhauser (1805—1845) oli suur Beethoveni auustaja, ja tema südamesikim soov oli, kuna ta maalimise kõrwal sagedasti ka kirjuriina tööd tegi, selle kuulsa helilooja näost mudelit walmistada. Pikkade palwete pääle wõttis Beethoven nõuks seda soowi täita. Määrati siis aeg ja koht, ja helilooja ilmus maatri töötuppa. Pärast teretust pidi Beethoven kõige päält kuu seljast ja rätiku kaelast wõtma ja siis toolile istuma. — „Ega mul ometi pääd otjast maha raiuma ei hakata?“ tähendas helimeister, kellel need ettewalmistused sugugi ei meeldinud, niikral toonil. Dannhauser waigistas teda selle töötusega, et ta asja wõimalikult ruttu korda saabab.

Beethoveni suureks imestuseks hakkas Dannhauser tema filmakulmude pääle õhukesi paberi-äärekesi kleebima, määris siis ta terve näo üleni ühe õlisarnase wedelkuga ära ja palus teda siis ühte hanisule putket suhu wõtta ja filmad kinni hoida.

Niiuguse näomudeli wõtmise juures määratakse näole leige weega wedelaks tehtud gipsi pääle, mis ruttu ära angub ja kindla korra sünnitab. Kui see gipsiford näolt ära wõetakse, siis näitab ta seeftpoolt näo elutrund wormi. Mudel on iseenesest küll kerge näo päält ära wõtta, aga see toimetus on mudeli andjale ikka pahandaw ja isegi walus, sest et alati mõned üksikud ihufarwad mudeli külge kinni jääwad.

Sellest kõigest ei olnud aga Dannhauser mitte sõnagi Beethovenile enne lausunud, et teda mitte sellega oma nõuust tagasi kohutada. Selle pärast läks Beethoven, kes midagi paha aimata ei mõistnud, juba esimeste pinslitõmbamiste juures rahutuks. Kui aga gipsiford järjeft paksemaks läks ja tema kuniwamisel ikka suurem palawus helilooja palgesse mõjuma hakkas, süttis ta südames nii tuline wiha põlema, et tal juuksekarwadgi püsti tõusiwad.

Rähtu kargas Beethoven toolilt üles ja hakkas kirudes oma näokatet maha kiskuma: „Herra, Teie olete kelm, päris mõrshufas!“

„Sumala pärast, kõrgesti auustatud herra!“ püüdis ehmatanud wõidlane koheledes ennast wabandada. Aga Beethoven ei andnud temale aega edasi rääkida, waid mõirgas: „Kurjategija, inimesetapja!“ Nende sõnade juures lõi ta tooli, millest istunud oli, wastu pörandat puruks, wõttis kuu ja kübara ja jookkis ukseft wälja. Dannhauser ruttas temale järele, aga Beethoven kiskus ennast lahti ja tormas edasi.

Beethoven ei ole seda lugu Dannhauserile ialgi andeks andnud ega temaga päraft enam läbi käinud. Noore kunstniku südamepöör pidi siiski veel täide minema ja Beethoveni näomudel tema kätte saama. Sel puhul laskis aga Beethoven kõi rahulikult enefega fündida: see oli 1827. aasta kewadel, kui Dannhauser kuulfa helilooja furnutehalt gipfiga ta näomudeli wõttis.

Sõnumid muusikaelu- ja muust wõiduseft.

Sakfa üleüldne muusiklaste ühifus on otufets wõtnud, Sakfa maal wõõrafte maade muusiklaste wõiftlufe wasta kohtade faamifel wõidelda. Kõif Sakfa theatrite, mängufooriliftknete, organiftide, kantorite ehk köftrite, mängu- ja laulufooride juhatajate ja muude farnafte kohad pidada edespidi ükfi fakslastele faama, ei mitte meeftele, kes wõõraft maalt fiftse on tulnud wõi fakslafed ei ole. See tuletab seda meelbe, et hiljuti ka meie kodumaal fakslaste faas on nõuufks wõetud, et kõi faadawal olewad kohad, nagu kirikuõpetaja, adwokaadi ja muud ametid fakslaste kätte faama peawad, ei mitte Gesti fugu meeftele.

Johannes Brahms'i mälestufe auufamifeks on ka Pariifis tõfine pidu peetud, ehk küll prantslafed hääf meel felle fuda-Sakfa meiftri tööd ei armaftanud.

Mannheimi linnas pandi maifuu wiimfel poolef fääfse heliloojate koos oleku puhul kuus wäga huwitawat konzerti toime, milles wiulimängija Petfchnikow, Pariif klaveriwõidlane Ed. Kifler ja lauljanna neuu Camilla Landi faaftegemad oliwad. Muu faas tuliwad ka faks fymfooniafööd etendufele, nimelt Rich. Straufsi: „Also sprach Zarathuftra“ ja F. Weingartner'i „Die Gefilde der Seligen.“

Rooma üliõpilafed on Teatro Ballof ühe naljaka laulumängu tantfuf ofadega etendanud. Sõnad kui muufik oliwad üliõpilafte enefte loodud, kes ka ife felle naljamängu, „Dhello poeg“, etendafiwad.

Genuas on tenorilaulija Rob. Stagus, lauljanna Genma Bellincioni abifaas, ära furnud. Ta ei olnud muifte mitte ükfnes belcanto tubli etenbaja, waid ka ofaw haritud rahwafte feelte tundja ja pääle felle weel — miljonär.

Moriz Rosenthal'i poolt awalbad „Wiener Tagbl.“ ühe fiftse faadetud kirja: Kõige fuurema imeftufega olen sõnumi lugenud, et ma ühe Amerifa miljonäri waeufks lapfeks jäänud tütreaga abiefufse olewat astunud ja palun felle päraft, et waeuafks wõtufite seda luuletufi, mis ühe lõunapoolfe Kalifornia ajalehe faaf-töölife pääajudeft wälja on figinenud, fõbralikult tühfjaks tunniftada, kuna ta mulle päraft minu Europafse tagaiftõundmift tutuafks on faanud. Lubage mulle ühtlafi oma eraarwamift awalbada, et minu waeufks lapfeks jäänud miljonäri tütre ifal ja emal — üleüldfe ei ole ühftegi laft olnud ja nad nii ka hauda on käinud. Mis minufse puundub, fift pööran oma efimefe armafufse, nimelt klaveri, juurde tagaft ja loodan, et meie waftaftifune armafufus pooleaafstaje lahufufe järele ükfnes weel kindlamafks on kojunud. (M. Rosenthal oli nimelt Põhja-Amerikas rafkesti haigefks jäänud.)

Müncheni kofateatris oli Tfhaikowski laulumängu „Solanche“ efimefel etendamifel wäga hää tagajärg. Ta ilmutab prifteid wiififid kõrget muufikalift ilu-tundmift.

Müncheni ft teatatafse „Neue Muftik-Zeitungile“, et fääfse laulufelffi 75 aafstafel juubelipidul ükfnes, prof. Dr. S. D. Grimm'i poolt nimelt felle pidu tarufse loodud, huwitaw helitöö kuuldawale toodud; see olla nimelt üks mängu-laul, mis lõbuaf wahetufel meeftefoorifid muufika faadetufel ja ilma fellefa kui ka tenori ja soprani foofolaufufid paffuwat.

Nikola Spinelli ooper „A Baffjo Porto“, mis Roomas, Florenzis, Kölnis, Budapestis, Kašelis ja Breslaus üle näitelama on läinud ja ajalehtedes suurt kiitust leidnud, tuleb nüüd ka Berlinis esimest korda ooperidirektor Heinrich Morwigi juhatusel etendusele.

Grahv Nikolai Esterhazy suri hiljuti Ungriamaal 58 aasta wanaduses oma Totise lossis ära. Ta oli suur muusikaföber ja heliloojate toetaja ja aitaja. Paljudele edasipiiudjatele mõidlastele, nii hästi meeste kui naesterahwale, on ta abi andnud ja rohkem kui 200 näitlejat ja lauljat kumbatgi fugu on temale oma koolitamise eest tänu mõlgu. Totise lossis oli Esterhazy'l ka wäike aga wäga kaunis näitelalawa, kus nii mõnedgi palad, mis pärast kuulsaks on saanud, esimest korda laubitulede walgujel maailma ette astusiwad.

Praga st teatatakse, et jäl maituu hafatusel üks haruldane sündmus suurt põnewuist aratanud, nimelt „kõigi ooperite ooperi“, nimelt Mozarti „Don Juani“ etendamine uues Saksa teatris, mis „Praga Mozartifeltfi“ poolt toime pandi. Etendajad oliwad kõik läbikaudu jälle Saksa jeltskonna liikmed ja haritud muusikaföbrad. Minewal aastal oliwad nad hääl tagajärjega juba Mozarti „Zauberflöte“ ehk „Mõiaiwile“ etendanud. Seltfi otstarbe on Mozarti mälestusfetuju ehitamifeks tarwilist raha koguda.

Richard Wagner'i laulumänguist „Parfifal“ oli seni ainult lubatud temas etetulewaid koorigid wäljaspool Bayreuthi linna piiri etendada. Schlesiamuusikapidu hääks oli aga proua Cosima Wagner sel puhul oma lahtust ülles näidanud ja — esimest korda — lubanud ka laulumängu esimese järgu soolokohastid etendada.

Üks õrnama soo nimetamata liige lasseb Leipzigis omal kulul Schumann'ile mälestusfetuju ülles seada.

Stalia tenõrilaulja Tamagno wiibis külalifena Berlinis, kus tema kõrged toonid imestust sünnitafiwad. Sääranis suurt kiitust leiawad nende hiilgaw puhutus ja mõnu, kuna aga muidu ta laul ja kehaliigutused kuuljat kui waatajat külmaks jät nud.

Frankfurtis Maini jõel suri kõrges wanaduses Wiener meestekoori pääjuhataja Gustav Barth. Aasta 1840 heitis ta lauljanna Wilhelmine Hasfeldiga abielusje, kellest ta ennast aga pärast lahutada lastis. Ta on palju laulusid ja koorilaulusid loonud, mis rahwa seas laialist wastuwõtmist on leidnud.

Sondershausenist kirjutatakse „Neue Musik-Zeitungile“: Ka siin pühitseti Johannes Brahms'i mälestuspidu. Tema Saksa „Requiem“ etendati tojafapellmeister Schröder'i juhatusel wäga kauni tagajärjega.

Praga st teatatakse ülemal nimetatud lehele weel, Umberto Giordano laulumäng „André Chénier“ Tšechi rahwateatris üksnes leiget wastuwõtmist olla leidnud, ehk küll tema etendamine igapidi tubli olnud. Selle kiitufeks wõiwat ütelda, et see ometi uus, ilus ja mõnus ooper oleswat, mis tähelepanemist ära teenib. Eht küll selle laulumängu muusik selle aastafajale omast laadi ja uue Stalia kooli mõju ülestunnistawat, olla ta füisgi kalliloomulifem ja juurepärafilifem kui Leoncavallo ja tema sarnaste meeste muusik. Sääranis meeldiwat nimetatud ooper oma algupäraliste ja kauniste wiifide poolest.

Bonni linnas selt „Beethovenhaus“ on lühedalt enne tema poolt toime pandud kammermuusikapidu 6800 marga eest Beethoveni käsikirjafid oft nud: 77 lehekülge kirikuteenistuse (Messe) lauludest op. 86, ühe trio (B-dur) ja teifendid (variationid) laulu üle: „Bei Männern, welche Liebe fühlen“, mis klaveri ja cello tarwis on kirjutatud.

Léon Schlesinger, Pariifi lehe Menestrel'i muusikafönumi saatja, tõendab, et palju Belgiamaa elanikka selle poolest oma kuninga eestuju järele tegewat, et

nad muusikast niisama wähe lugu peawad, kui nende kuningas. Rõnda jutustab ta Brüsselis toimepandud ülemailmlise wäljajäituse juhataste kohta, et see küll 300,000 franki olla rahwalõbustuste eest ära kulutanud ja ühe asumaade osakonna eest 500,000 franki, kuna aga muusikapidu eest üksnes 50,000 franki olla määratud olnud. Seegi raha olla warsti teiseks otstarbeks, nimelt sõjawäelise panoptikumi tarwis ära tarwitatud, niipea kui leitud, et kõlatoda mitte muusikaliste nõudmistele kohaselt ei olnud ehitatud. Ka Genti linn pidawat muusikast niisama palju lugu kui Brüssel, sest kui toona konserwatoriumis ühte nut messe etendati ja kutsutud kuuljatele selle kasuks wäikest ohwrit palutud, tulnud terwelt 6 franki kasjasse kottu. Niisama olla kõik konserwatoriumi konzerdid talwel 1896 wasta 1897 ühte kottu 57 franki puhast kasu toonud!

Mitmed Pariisi lehed wäagiwad suure kiitusega ühest konzerdist, mida sääl flowerimängijanna ja lauljanna neiu Hanke Schjelderup andnud. Samane naiswõidlane olla Pariisis ainus isik, nagu „Moniteur Universelle“ tähendab, kes kadunud helilooja F. Brahms'i mälestust ühe muusikalise etenduse läbi auustanud.

Kuue aastane wenelane Henri Kartun andis hiljuti Pariisis Pleyeli saalis konzerdi, mis kõigi kuuljate imestust äratas. Samane imelaps mängib suure osawuse ja arusaamisega. Muu seas etendas ta ka Beethoven'i sonati op. 40, mõne pala Bach'i ja Chopin'i töödest. Kõik puhtal mängul ja tubli muusikalise tundmusega.

Pariisi teatataste weel, et hiljemal ajal teatrid suuremat löbu ei olla pakkunud, maha arwata wast Opéra Comique oma „Dendawa hollandlasega“ ja Variétés uuesti arwipitud „Wäike Faustiga“, kuna aga wiimisel ajal antud konzerdid tõredasti läinud.

Melbournes on signor Pietro Cecchi, lauljanna Melba esimene õpetaja, ära surnud. Tema oli esimene, kes selle kuulsa lauljanna kõrged anded ära tundis. Cecchi on Roomas sündinud ja wõitles 1848 ja 1849 aastatel Garibaldi waba-tahtlike sõjameeste hulgas. Kui paawst Pius IX. Rooma linna tagasi tuli, lahkus ta säält ja õppis nii suure hoolega lauluwõidust, et ta peagi lugupeetawaks tenoriks sai, kes Italias, Saksas, Prantsuses ja Amerikamaal juurt kiitust leidis. Oma wõidujereisidel jõudis ta 1876 ka Australiasse, ajutas Melbournes laulukoori ja jäi ka jäädawalt sinna samasse elama.

W. H. Best, Inglismae kõige kuulsam orelimängija, on hiljuti Liverpools 71 aasta wanaduses ära surnud. Tema muusikalised waimuanded tuliwad nii aegjasti nähtawale, et ta juba 14 aasta wanaduses Liverpoolsi kōstriameti ajuti enda pääle wõttis ja juba 22 aasta wanaduses Liverpoolsi „Muusikasõprade Seltsis“ orelimängija ametit pidas. Ka heliloojana oli William Thomas Best tähtis. Ta kirjutas wäga häid raamatuid orelimängu õppimiseks, loi sonatiseid, eesmänguseid, fugasid, hymnusi ja palasid mängukoorida jaoks, mis oma muusikalise mõnu poolest tähtsad on. Suur orelimängija ka waimurikas mees ja wiisakas ning lahke oma kombete poolest.

Seda ja teist.

Üks Amerika leht toob teate, et Eugen d'Albert juba pikema aja eest tagasi on hakanud ajalehti lugema, kuna ta oma näppusid flaweriklahwidel nobedusele harjutab. Ta oli kord näinud ühte naesterahwast sukakudumisel lugewat ja siis jätus ta mõttele, et seda kõrwaliseks tööks ka sõrmede harjutamisel wõimalik oleks teha. Juba lühike aja pärast läks tal see katse nii hästi korda, et tal oma noodipulbil müüd alati üks raamat wõi ajaleht ees on, kuna ta näpud helide redest mööda kiiresti ülesse ja alla jooksewad.

Verdi kohta jutustatakse, et ta omaaegiste Italia heliloojate wasta mitte juuremat lahkest üles ei tunnustawat. Helilooja Mascagni oewat temale nimelt sel ajal, kui ta laulumäng „Racteliff“ Milano linnas etendusele tuli, aumplikult wõrastemaja „Milano“ trepil wasta astunud ja kiibarat pääst wõttes teda palunud, tema helitöö esimesest etendusest osa wõtta. Verdi aga wastanud jahedal toonil: „Ei, seda ei suuda ma teha, sest siis tahetakse homme minu arwustust Teie töö kohta kuulda, ja ma ei teaks, mis ma peaksin wastama.“ — Ka Leoncavallo wasta oewat ta õige karm.

Prinz Poniatowski, kes Rossini aegadel ajawiiteks helitöösid linnu armastas, ehk küll tal selleks põhjalikumad teadused puidustiwad, ei tundnud palawamat soowi kui seda, et mõni tema tödest Pariisi ooperimajas etendusele jõuaks. Ta palus ja murus ja tuli wiimaks ka kahe pühuse ooperiga Rossini juurde, et tema suust kuulda, kumba neist kuulus meister paremaks kiida. Ta mängis oma esimese muusikapala ette, mida Rossini järjekel kaswama ehmatusega päält kuuldas ja siis ütles: „Armas sõber, andke oma teine töö arwustusele sisse, sest ta wõib sellest esimesest üksnes parem olla!“

Amerika muusikalehe „The Presto“ wäga kaunil näol ilnuw aastaraamat pakub oma lugejatele katteid uuema aja heliloojate ja wõidlaste eluloost, nagu näituseks, Rosenthal'i, d'Albert'i, Tereja Careño kohta, ja ka teateid helijünnituste esimeste etenduste üle, wõidlaste kujusid, naljakaid piltsid, luuletusi ja õpetlikka kirjaid, toob kuuljate meeste sumasõnumid ja hulga eht Amerika laadi kofkuseatud kuulutusi, millest selgesti näha on, kui elawalt Põhja-Amerikas muusikaleust osa wõetakse. Samases aastaraamatus leiame ka terve kogu naljakaid lauseid, nagu näituseks: „Halb klaver teeb, nagu alatu inimene, sagebaste kõige suuremat müra.“ — Kõige halwemal klaweril on wahest ka mõni hää omadus, kui mitte muid, siis kõige wähemalt tema elewandiluuft klahwid. — Pareim on tantsumuusikat hästi kui kirikulaulu halwasti mängida. — Klaveri üle wõib niisama wähe kui inimese üle tema wälimise näo järele otsust teha.“

Jmelikud kirikulaulud. Ühe Saksa ajalehe kaastöeline kirjutab ühest wäiksest Hispantamaa linnast järguwiisi: Ta tulnud oma teekonnal ka Meroni linnu, kus teekäijate wastuwõtmiseks ifegi wähegi sündjat wõrastemaja ei oewat, ja selle pärast olla ta sunnitud olnud ühest preestrilt korterit paluma, kes teda ka lahkesti wasta wõtnud. Preester wiinud teda ka kirikusse, et temale kogudise orelit näidata. Tumedasti walgustatud kirikusse kostiwad reisirjale äkitsest wäntoreli hoida kõrwa, mis ühte aeglastest lauldawat Saksa rahwalaulu etendasiwad. Ühtusega ütles selle pääle preester, et nad samase orelil nimelt olla endale Saksa maalt tellinud, sest et ainult fääl niisuguseid orelid leida oewat, mis waimulikku muusikat mängiwat. Ja selle pääle tuliwad weel mõned muud „kirikulaulud“ kuuldawale, nagu: „Die Lorelei“, „Die Wacht am Rhein“ jne.

Umbes kuuekümmne aasta eest tagasi oli moodiks wõetud kuuljate wõidlaste nimesid eeskawade pääl õige sõredate ja raswaste tähtedega trükkida. Billington, üks selle aja kuulsamaid lauljaid Inglismaal, pidi külalisena ühes tähtsamal linnas konzerti andma, mille juures aga kaastegew lauljanna mis Pärke tähendas, et ta konzerdis ette ei astu, kui tema nimi eeskawal wäiksemate tähtedega trükitakse, kui Billingtoni oma. Billington kuulis seda ja ütles konzerdi toimepanijale: „Palun, et minu nime trükkimiseks kõige wähemaid tähti walitsite, mis ülepea olemas on!“

Wiszt'ile mängis kord üks noor klaweriwõidlane ühe pikema muusikapala ette, mis ta enese loodud oli. Meister päris mängimise ajal selle pala nime teada saada. „Ta nimi on: „Orleani neitsi“, wastas noor mees, mille pääle Wiszt fähwas: „Kahju, et see helitöö niisama ära ei ole põletatud, nagu wane Orleani neitsi!“ —

Ajalohet „Musical Standard“ teatab, et Brantfufe tohter *Sandva* s ihe nue „seadluse“ üles olla leidnud, mille abil võimalik olla inimesehäält kõrguse ja madaluse ehk peenduse ja jämeduse järele muuta ja nimelt mõnesuguste magu-
 jasti lõhnawate wedelikude auru fisisehingamise läbi. „*Suracao* aur“ tõstwat nimelt igat laulu häält lühikeste ajaga kahe tooni wõrt kõrgemaks, kuna kuuseokaste aur teda kahe tooni wõrt madalamaks tegewat. Kõhwi- ja rummi-aur tõjutawat aga kestmisi toonisid jne. Saab näha, kas niisuguse imetohtri „seadlus“ laiemalt wastuwõtmist leiab?

Saint-Saëns ilmutab ajalehes „*Revue de Paris*“ järgmisi ülestähendusi mõne aasta eest ära surunud *Gounod* kohta. Muu seas ütleb ta ka, et *Gounod*’l kammermuusika tööde tarwis osawust ei olewat olnud. *Saint-Saëns* juhtus kord *Gounod*’ga kokku, kuna sel parajasti nelja häälega laulude loomine käsil oli ja palus neid temale näidata. „*Tahaksin* hää meelega näha,“ ütles ta oma wanemale ametiwennale. „Seda wõin sulle ütelda,“ wastas *Gounod*, „nad on halwad, ja ma ei haffa neid sulle näitamagi.“ *Gounod* pidas neid ise nii halwaks, et ta nad ära häwitas. Kui *Saint-Saëns* lauljanna *Viardot* saalides *Gounod*’ga tutwaks sai, oli tal parajasti mõne koori loomine käsil *Bouvard*’i turbmängu „*Ulysse*“ tarwis. Samane näitepala langes *Comédie Française*’s läbi, ja muusik ei leidnud suuremat tähelepanemist. Ka kolm muud *Gounod* laulmängudest langetiwad läbi, kuni wiimaks ta „*Faust*“ teda kuulhats tegi. Suur ooper nõudis selle helitöö kõrwale ka weel ühte tantsumpala. Jumalakartlik *Gounod* aga arwas, nagu „*Frankf. Ztg.*“ omal ajal teatas, niisugust tööd patuks, kui ta tantsumpalasid kirjutaks. Selle pärast kutsus ta *Saint-Saëns*’i enda juurde ja palus teda nõutud balleti kirjutamist enda pääle wõtta. *Saint-Saëns* aga liikkas niisuguse kardetawa auru tagasi, ja selle pärast oli *Gounod* sunnitud seda patutööd wiimaks ometi enda pääle wõtma; mööda minnes olgu siia juurde warsti tähendatud, et sellest tantsumpalast sugugi wälja ei paista, et *Gounod* teda üksnes tõrkudes on kirjutanud, sest et ta otse eeskujulik töö on. *Saint-Saëns* nimetab oma kuulsat sõpra kirikumuusika uendajaks. Selle armustuse wasta wõiks mõndagi öelda. *Gounod* on ainult oma mahedat muusikat näitelawalt kirjuse kandnud, mis mõne mehe filmas just mitte suurema kiituse wäärt tegu ei ole.

Kohutaw eeskuju. Tuttaw muusikakirjanik *Rochlitz* oli oma noores põlwes *Leipzigi Thomaskooli* kaswandit, mis sel ajal „*Anakreoni*“ tuttawa wäljaandja, rektor *Fischer*, juhatusel all seisis. Noore *Rochlitzi* kuulsaanded ilmusiwad juba warakult nähtawale, kuid niisugusel sihil, mis keelatud oli. Selle asemel, et poisj oma südametundmuusi oleks *Ladina* wõi *Greeka* warssidest woolata lastanud, septses ta *Saksa* keeli riimisid. Isegi näitemängude kirjutamisega pidi poisj pattu teinud olema. Rektor *Fischer*, kes muidu *Rochlitzi*st kui wirgast ja anderikkast õpilasest suurt lugu pidas, lastis teda selle pärast kord oma tuppä tulla, kus ta temale järgmise noomitusekõne pidas: „*Armas Rochlitz*, ja oled pahal teel ja kipud neid kallid waimuandeid, mis sulle *Jumala* poolt on antud, andeks andmata wiisil kurjasti tarwitama. Selle pärast tahan sulle oma enese nõdrest põlwest ihe loo hoiatusjeks jutustada, sest et sul sest wast aimugi ei ole, misjugune paha tagajärg niisugusel ehitusel wõib olla. Ma sain ülikooli pääl ihe noore mehlega tuttawaks, kellel tublid waimuanded ja teadmised oliwad. *Ladina* ja *Greeka* keele oli ta põhjalikult selgetks õppinud, ta oskas isegi kõige raskemaid kirjanikka nõnda lugeda, et lutt oli kuulata. Aga waata; noor mees sattus näitlejate ja ajalehe kirjutajate seltsi — nii, et ta oma kombelise elu poolest täiesti hukka läks. Ta jättis wanad klassika kirjanikud kõrwale, haffas teatrisse jooksuma, ja wiimaks ei tulnud ka temast enesest midagi paremat wälja, kui jõe näitemängude kirjutaja. Kui tema nime teada tahad“ — nende sõnade juures lõi wana *Fischer* saapatontjadel tiiru — „see oli keegi *Lesing*.“ —

Arstirohju põlgaja. Kuulus Inglise näitleja Kean oli nii kange arsti-rohtude põlgaja, et ta arst fagedasti kavalust pidi tarvitama, kui temale mõnda rohku sisse anda tuli. Ühel õhtul mängis Kean ühes juba ammuigi ära unustatud näitemängus Sofratese oja, kes summitud on wangikojas mürgikarikat tühendama. Kean oli käskinud seda karikat portweiniga täita, aga niipea kui ta karika huultele pani, märkas ta oma suures ehmatuses, et see rabarbari keedisega oli täidetud. Näitleja ei tohtinud libedat karikat tühendamata jätta, sest tema mänguosa nõudis, et ta kihvitakarika pidi pärast joomist kummuli pöörama ja sellega kohtumõistjatele näitama, et ta kõik wiimse tilgani ära oli joomud. Kean tühendas karika ära kihvitatud kannataja mõrupal näol, aga ta ei andnud oma arstile seda wingerpuussi ialgi andeks ja tõendas seda oma surmalgi weel selle läbi, et ta oma tohtrile ta waewapalka ära ei maksnud.

Haruldane arstirohi. Kuulus tenorilaulja Wolpini oli Londoni linnas raskesti haigeks jäänud, ja kõige tublimad arstid seiswad nõuu pidades tema woodi ääres, kuid ükski ei suutnud temale eluslootust anda. Sääli aga ütles üks noor abiarst, Dr. Marxter, haigele wõidlasel: „Teie päästmine on üks ainus abinõuu olemas, ja see on nimelt agarus. Jooge pudeli punast weini Lafitte, tõuste woodist ülles, pange ennast riidesse, sõitke teatrisse ja laulge oma oja. Kui see nõuu ei aita, siis langete kõige vähemalt auuga nagu wahwas wõttele lahingus. Mõnudu aga wiib Teid piklaniisi kurnaw tõbi ometi warasesse hauda. Wolpini oli sellega ühes nõuus, jõi pudeli Lafitte-weini, millele tohter weel mõne erutawa rohu juurde oli lisanud ja sõitis siis teatrisse, kus ta ühe oma armsamatest osadest laulis ja kuuljate poolt lõpmata kiitust leidis. Harjumata ärewus ja haruldane tahtmise kindlus oma osaga toime saada mõjusiwad nii kosutawalt wõidlasel terwiseseisu kohta, et ta juba mõne päewa pärast täiesti krapss oli ja weel palju aastaid oma jõudu wõidusele wõis pühendada.

Wiimane arwustus. Kui 1776 aastal Prantjuse luuletaja ja academia liige Colardean (kolardoo) surmawoodil lamas, tuli ta sõber, luuletaja Corbeille (förbei), teda waatama ja palus, ilma et ta raske haige käekäigu järele oleks pärimud, et see tema kõige uuema käskkirja kohta oma arwanist awaldaks. See oli aga riimidesse seatud luuletus, päälkirjaga „Omatasu piibidja“. Sels otstarbeks tahtis Corbeille haigele oma pikka julesünnitust ette lugeda. Surmaga wõitlew luuletaja ja academia lasks aga pahast ähkimist kuulda ja õhtas siis nõrgal häälel: „Armas sõber, sinu kirjatöö peab hää olemas, sest kui üks terve inimene surmaga wõitlewa haige juurde tuleb, et sellele oma wiiejärgulist lugulaulu ette lugeda, siis on see isegi juba oma kasupiibidja kõige tähtsam tundemärk, mis iganes wõib olla.“ Nende sõnade järele pööras Colardean päa seinu poole ja heitis hinge. —

Waimu wahvus. Kuulus lauljanna Marietta Albioni oli ühel aastal Triesti linnas külalaleiba pakkumas, kui ta kuulda sai, et teda warsti ta eimeisel ette astumisel tahetawat wälja wilistada, sest et ta enne seda ka Wienis oli laulnud. Sühkise arupidamise järele pani ta endale ruttu meesterahwa riided selga ja läks sellesse kohwimajasse, milles „wandemehed“ praegu tema wasta oma muste plaanistid sepijemas oliwad. Lauljanna istus ühe kõrwalise laua äärde, kuulas neid nõupidamisi päält ja hüüdis siis järsku püsti tõustes ja oma wastaliste herrade poole pöörates: „Nagu kuulen, tahate täna õhtu ühte wingerpuussi mängida. Nii-juuges tembud on mulle hästi meelt mõõda, ja ma soowitsin ka teie plaanist ka oja wõtta, kui lubate.“ — „Hää meelega“, wastas noorte meeste eestwedaja. „Meil on nimelt nõuiks wõetud täna õhtu ühte lauljannad wilistamisega ja sivistamisega näitelawalt minema kihutada.“ — „Wõi nii? Mis pärast siis?“ — „Selle pärast, et ta Münchenis ja Wienis on laulnud, ehk ta ise küll sündinud itallane on.“ — „See on tõesti suur kurjategu; ja mis peaks minu oja selle nalja juures olema?“ —

„Wõtte see wäikene wile; märgi pääle, mis ma „Rosina“ ojas lauldawa aaria lõpul annan, peab pörgulärm pääle hakkama: Teil 'pole selle juures muud tarwis kui meid tähele panna. Meie kõik istume eimestes ridades.“ — „Wäga hää, mu herrad! Teil peab minust rõõm olema“ — Ohtul oliwad kõik pääsetähed kuni wiimteni ära müüind. „Figaro“ ja „Mmaviva“ etteastumise aariad oliwad juba lauldud, ja nüüd astus „Rosina“ lauale. Korraga algab kõrwu lufustaw wilistamine ja fflistamine. Aga naeratades astub lauljanna lawa äärele lampide ette, wõtab wile wälja ja ütleb kõige suuremal hingerahul: „Aga, mu herrad, miks nii wara pääle hakkate? Minu arvates pidi ometi see kära alles pärast minu lauldud aariat algama?“ — Kõik jäi waitkaks kui furnu-haunas, siis aga algas mitu minutit kestew kiituseplagiin ja hõiskamine, millest rahutuse sünnitajad ise kõige elawamalt oja wõtsiwad. Järgmisel päewal auustasiwad neebamad noored mehed Abbonid tõrwalondi-rongiga, kes teda oliwad tahtnud häbige näitelawalt minema saata. —

Meelitusje mõju. Kuulsat Italia tenorilauljat Rubini'd jumaldatei tema kodumaal selle aastajaja hakatusel nii wäga, et tema uhtus määratuks läks. Mitmed, kes wõidlast selle poolest tundsiwad, et ta iseenehest liig suurrt lugu pidas, lähene-siwad temale oma meelitustega ja tarwitasiwad tema nõrkust oma kasuks. Neapoli limas oli kord üks waras sel ajal, kui Rubini theatris oli, tema fortexisje tunginud. Genidus oli aga palju waremalt lõppu leidnud, kui rõõwel armata mõis, sest kui ta riidekappi juba oli ja parajasti oma wale-wõtmatega teiste luffkude kallal töötas, kuulis ta äkitselt sammude kõminat. Ruttu puges ta kappi, ja waewalt oli ta selle ukse kinni tõmmata saanud, kui Rubini juba sisse astus. Laulja wõttis mantli seljast ja tahtis teda harjunud wiisil kappi riputada, mille juures aga ta käsi tema kangeks ehmatuseks ühe inimese teha külge püüas. Kõljatades jooksis laulja ukse juurde, et inimesi appi hüüda. — „Bidage, excellenz, üks filmapilk!“ hüüdis waras, kes temale järele oli rutanud, paluwal toonil. — „Kes Teie olete? Mis Teie tahate?“ küsis Rubini, kuna ta juba kellanõõri kätte wõttis. — „Olen waene mehikene, kes Italia kõige suuremat wõidlast südamlikult auustab ja tema käest ühte juukse-salgakest enesele mälestuseks paluda tahaks. Selle pärast olengi siin Teid oodanud. — Rubini naeratas. Ilma, et ta kelmi sõnade juures wähemaltgi oleks kahelnud, wõttis ta oma taskuraamatust ühe neist juukse-salgakestest, mis ta niisuguseks otstarbeks ifka kaasas kandis, ja kinkis selle ihtlasi ühe kulddufatiga wargale, kes teda tormilikult tänas ja siis rahulikult oma teed läks. —

Ahju kapiist. Kuulus näitleja Ludwig Devrient oli rahalistes-asjades terwel eluajal kui laps. Ühel pühapäewal pikutas ta sõhwal, kui theatri teener temale ta palga koju tõi ja kõlawad taalrid tema ette lauale laduda tahtis. See aga oli Devrient'ile liig ajawiitlik, ja selle pärast hüüdis ta teenrile: „Pange raha sinna ahju kappi!“ — Teener täitis kästu ja pani raha ahju kappi. Devrient ei mõtel-nud pikemalt selle pääle ja uinus magama. Sääal koputati tasakesi ukse pääle ja üks neist wanadest santidest, kes harjunud oliwad Devrient'i waatamas käima, astus arglikult tuppja. Devrient'il ei tulnud meeldegi santi tühja käega minema saata. Talle tuli ta kuupalk meelde — „Ahju kapis on raha, wõta endale säält piisut!“ — Sant wiiwles ainult suuri rahafid nähes — „Wõta aga pääle, wana mees!“ julgustas teda Devrient. Sant wõttis ka omale ühe taalri ja läks ruttu uksest wälja. — Imelikul wiisil hakkasiwad nüüd aga sandid üks teise järele Dev-rient'i juurde ilmuma, ja igauks sai luba endale oma oja ahju kapiist wõtta. — Wiimaks tuli Devrient'i abikaas koju, kuulis ehmatusega, mis sündinud oli, ja wõttis järele jäänud wäheje raha oma hoiu alla. —

Laulu ja mängu leht.

Annukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja väljaandja Dr. A. A. Hermann.

Sinub kuuks korra.

Sind

aastas kätteaatmisjega 1 rubla. —
Sje ära tuma aastaks 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse adresse tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann, Юрьевъ.“

Koncert Türgi sultani kojas.

Luttaw on, et Türgi sultani eluruumidesse naljalt üksigi wõõras ei pääse. Üks kõige esimeste wõõraste seast, kes siiski selle auu osaliseks sai, oli Wieneri klaweriwõidlane Leopold Meyer, keda muusika armastaja sultan Abdul-Medjid oli kutsunud konzerti andma.

Klaweriwõidlane ise kirjeldab seda lugu järgmiselt:

„Mulle pidi auu osaks saama Türgi sultani eluruumides ühte konzerti anda, mis aga sugugi kerge asi ei olnud — kõige wähemalt ei pakutud mulle seks mingisugust kergitust. Mind wiidi juba hommikul kella 8 ajal sultani juurde paleesse, ehk ma küll alles pääle lõunat kella 3 ajal pidin ette astuma; pääle selle olin sunnitud hülgawas mündris ette astuma, mille ma ise olin pidanud wälja mõtlema ja õpetuse järele walmis teha lastma. Siis pidin ühes toredas galleriis seitse tundi ootama, ilma et mul luba oleks olnud istuda, kuna keegi aeg ajalt mulle teatas, mis praegu Keiserliku Majesteedi pool tehtakse. „Keiserlik Majesteed on praegu magamast üles tõusnud!“ — ja mina pidin nende sõnade juures sügawalt kummardama. Pärast kuulus: „Majesteed on praegu suplema läinud!“ — ma pidin jällegi peaaegu maani kummardama. — „Majesteed joob kohwi!“ — uued kummardused. — Ja kõik need kummardused ja auupakkumise awalbused iga uue teate juures peatwad kord korralt ikka tõsisemaks ja alandlitumaks minema.

Wiimaks toodi minu klawer sisse, mille jalad aga alt ära kruitatud oliwad, kartuse pärast, et nad wast toredat mosaitpõrandat kudagi wõitkiwad ära kriimustada. Päratu suur tiivklawer puhkas wiie orja seljal, kes selle koorma all ägasiwad ja peaaegu ära nõrkesiwad. Mina ütlesin, et mul wõimata on sel kombel mängida, kuid keegi kõige kojaametnik arwas, et üksnes õigest tasakaalust puudust olemat, mille tõttu kõige lähemale orjale üks padi põlwele alla pandi; wiimaks olin sunnitud pikemalt ja laiemalt ära seletama, et inimlik tundmus mind keelab niisugust piinamist sallida, ja pääle selle wõiwat ka klawer igal silmapilgul maha kuttuda ja puruks minna, niipea kui selle koorma kandjad ära wäsiwad. Kõige mõrjam põhjus oli wiimaks weel see, et mänguriist hääd kõla ei anna, kui ta oma jalgadel ei seis.

Wiimaks seati mänguriist ta oma jalgadele, ja sultan astus sisse. Kõitjuga teretuste järele sain käsu mängima hakata. Ei olnud tooli, nõudsin seda. Aga, Sumal hoidku! Sultani Majesteedi juuresolemisel ei tohi ju keegi istuda. Mina wastasin, et ilma toolita wõimalik ei ole klawerit mängida. Sultan halastas wiimaks minu piina pääle ja lastis mulle tooli tuma. Sultan kuulas põnewusega ja imestusega päält ja jagas mulle rohket kiitust, sest ta on muusikatundja, kuna ta ju Donizetti poolt sel ajal, kui see Konstantinopolis wiibis, õpetust on saanud. Sellest hoopimata olin wäga õnnelik, kui mind armuliktult lahti lasti ja ma oma teeb wõisin minna.

Sõnumid muusikaelu- ja muust võidusest.

Inglise kuninganna jubelinäituse s Londoni kristall-palees on ka üks huiwitatav osatond Michael Costa püandusest, kes aastatel 1837—1860 Buckinghami- ja Kensingtoni-palees kui Windsor'i Lossis antud kajakonzertide juhataja oli. Samase hulgas on ka kuninganna abikaasa prinz Alberti loodud helitöösid ja nende kajakonzertide eeskawad, milles kuninglik paar sel ajal sagedasti kaastegew oli. Esimestel aastatel etendati ainult Italia muusikat, ja alles 1851 ilmus esimene Inglise keeli laulbud laul eeskawale. Kuninganna ise laulis samastel kajakonzertidel väga häa meelega ja sagedasti ühes.

Esimene ooper, mis 1987 suwe jooksul Londoni Coventgardeni teatris etendusese määratud, on Rienz'i „Ewangelimann“.

De Biro, endine impresario, on neid põhjuseid nimetanud, miks Adelina Patti hääl nii kaua rikkumata iluduses kõlab: Esiteks koolitati tema häält Italia wana tubli õpewiisi järele, milles Adelina wanemad ja ta poolwend, kuulus laulja Barili, hiilgawad meistrid oliwad; teiseks elas ta väga korralikult, ja kolmandaks tegi ta igas kontrahis tingimiseks, et ta üksnes neis ooperites laulab, mis tema hääle kohased oliwad; sel kombel ei wäsitanud ta oma häält ialgi üleliia. Pääle selle ei laulnud ta ialgi, kui ta wähegi haiglane oli, ja ei tarwitunud ilma sgi suuremat waljust, kui hääleilu tõepoolest lubas. Neid näpunäiteid wõiwad kõik nooremad lauluwõiduse õpilased tähele panna.

Hollandi heliwõidlaste selts pani 8., 9. ja 10. mail j. a. oma selleaastase muusikapidu Kampenis toime, mil põhjustirjade nõude järele ainult lõuna- ja põhjapoolse Hollandi helisünnitused kuuldawale toodi, ja nimelt ka üksnes Hollandi wõidlaste poolt.

Et ka ära hõllitatud ooperilauljad kohustatud on kuuljatega hästi wiisakasti ümber käima, tõendab järgmine lugu, mis hiljuti Warszawi suures teatris juhtus. Ühe Italia operiseltsi liige, preili Puccini, sai kuuljate poolt palju kiitust ja pürgasid. Tema kaastegelane Colli tegi nii, nagu oleks ka temal neist pürgadest osa. Selle pääle hüüdsiwad ülewal galleri pääl olewad kuuljad: „Need on üksnes Puccini jaoks!“ Seba pani aga Colli pahaks, ja ta sirutas kuuljate poole rääkimiseks ja laulmiseks loodud riista wõimalikult kaugele suust wälja ja kadus siis näitelawalt. Kui ta jälle ette astus, wõtsiwad kuuljad teda nii suure kisaaga wasta, et ta sunnitud oli wiibimata taganema. Üks teine laulja laulis tema osa lõpuni. Colli trahwiti oma direktori poolt 500 frankiga ja lasti jala päält teenistusest lahti.

Berlinis etendati Giacomo Puccini ooper „La Bohème“ kummis hää tagajärjega. Arwustuses nimetatakse seda heliloojat priiske iseloonuga ja hääde leiuannetega mehheks.

Londonist teatatakse, et hr. Charles Manners, üks Inglise lugupeetawamate baritonilauljate hulgast, sada naelsterlingi on auuhinnaks kõige parema lauleluse kirjutamise eest määratud, mis aga ilma koorilauluta peab loodud olema. Manners'il olla nõuu weel 100 naelsterlingi ühe koorilauluga ooperi tarwis määrata. Wõistlusest wõiwad kõigi rahwaste liikmed osa wõtta.

Wiiteistkümnne aastane cellowõidlane, preili Elsa Ruegger, Brüsseli konserwatoriumi õpilane, andis Londonis konzerti. Wäljehed kiidawad noore naiswõidlaste tehnikist osawust ja tema ettefondmise wiisi.

Lauljanna Adelina Patti abikaas, Nicolini, on raskesti haige. Kui ta ära peaks surema, lahtub lauljanna oma lossist Craig-y-Mos'ist, mis tal Inglisemaal on, ja ühtlasi ka wõiduse-elust, et täiesti eraisikuna Itaalias eluaset wõtta.

Londoni kristall-palees peeti selleaastane Händeli pidu 17,000 kuulj

osawõtmisel. Naesterahwa koor 1600 lauljannaga, kes kõik ilusates heledates riietes oliwad, seisis suure orel'i ümber, ja tema poolt pakutud laulud käiswad kõigist endistest üle. Juhataja oli Manns.

Kuninganna Victoria on oma kuuekümnne aastasel walitsuse-jubileumil helilooja Arthur Sullivan'i Victoria ordu auaukommanderiks nimetanud.

Prinzeß Chimah, kes selle poolest tutwaks on saanud, et Ungria wiinlilmängija mustlase Rigo'ga lähedas sõpruses elab, on nüüd oma abikaasast lahutatud. Mees oli küll ametlikule lahutamisele ilmunud, mitte aga naisameriklane Klara Word.

Brüsselis on mitmel rikkal Belgia wõidusejõbral nõuaks wõetud ühte „Richard-Wagner-teatrit“ asutada Bayreuthi teatri plaani järele.

Peterburis ja Moskwas pidawat tulewal aastal suure paastu ajal Anton Seidl'i juhatusel mõned Saksa laulelused etendatama.

Muusikalises Lõuna-Afrikas on suur leinamine. Paderewski on nimelt töötanud Afrika kõige lõunapoolsemal otjal konzertisid anda, kuna teda aga praegu Londonis kinni peetakse, kus ta eramajades ette astub ja iga korra eest 500 naelsterlingi waewapalka saab, Lõuna-Afrika muusikaarmastajad kullataewajad kardawad nüüd aga, et ta nende käest määratu juurt hindu iga konzerti eest nõuab, kuna talle juba ta kodupaigal nii kõrget palka maksetakse, ja reis nende juurde kahesja nädalit kestab. Pool tühat naela (5000 rubla) õhtu eest on nendele liig suur.

Seda ja teist.

Ühe lõõbud. Kui Heinrich Laube alles üliõpilane oli, tuli ta kord Breslau linnas ühte wõõrastemajasje, kus kallid weinišid müüdi, ja nõudis ühe pudeli kõige paremat. Noorele mehele oli kallis märjukene väga suupäraline. Wiimast klaasi riiübates küsis ta, kui palju tal maksta tuleb. Kuna nõutud rahasumm tema meelest liig kõrge hind oli, küsis ta wõimalikult kohtlase näoga wõõrastemaja pidajalt, kas ta sellega ei lepiks, kui ta temale joodud weini eest ühe laulu ette laulab, mis temale, wõõrastemaja pidajale, hästi meeldiks. See mees waidles aga ägedasti niisuguse mõtte wastu ja nõudis teisthugust kõlawat tasu, mis näpuga katsutaw oleks, nimelt puhast raha. Laube aga kordas oma ettepanekut, teised wõõrad hakkaswad ka seda lugu tähele panema ja püüdsiwad joogimaja peremehe meelt selle tähendusjega noore mehe plaani wastuwõtmisele pöörata, et tal ju itka wõimalik olewat iga laulu kohta wõelba, et see talle ei meeldi. Wõõrastemaja pidaja oli sunnitud wiimaks järele leppima, ja üliõpilane hakkas laulma: „Kui wahuwiin were mul woolama ajab“ — „Noh, kudas see Teile meeldib?“ — „Mitte sugugi!“ — „Noh, siis wõtame teise: Mis rahast, warast hoolin ma!“ — „Ei ma seda laulu jalli!“ — „Alga wast huwitab see: „Hellad welleb, astkem kofku!“ — „Ei, ei! Kõik need laulud ei meeldi mulle, ma nõuan üksnes oma raha!“ — „Noh, siis 'pole ühti parata“, ütleb üliõpilane oma kutturt wälja wõttes. Hakkab siis raha letilauale lugema ja laulab ise: „On sul raha kufru sees, siis on kõrtsmisi lahke mees“. — Alga see laul peab Teile wisistisi ometi meeldima, herra Topp?“ — „Jah, see laul on mulle nii meelepäraline, et teda iga tahes wõifsin kuulba!“ wastas wõõrastemaja pidaja mahedasti naeratades ja sirutas käe wälja, et raha oma suhwlisje tõmmata. — Laube aga oli weel karmem oma raha kofku haarama ja punga peitma, kuna ta kõiki juuresolijaid tunnistajateks üles kutsus, et tema omalt poolt tingimise täitnud ja laul trahteri-pidaja enese sõnade järele temale meeldinud. Siis aga sammus ta uhkesti ühest wälja, trahteri-pidajale külaliste uueru laginat tasuks jättes.

Rats wõidlast. Robert Bochja oli kuulus kandlemängija. Kui ta oma wõidust kuulda lastes juba terve Europa läbi oli liikunud, rändas ta 1884 aastal Amerikasse, et Ühisriikide suurtekt wõimalikult palju dollariid kofku ajada. — Kõige efiteks pani ta oma konzerdid New-Yorkis toime. Etsotsja leidjwad kuuljad neid tiig ühe toonilise ja mõnuta olena, sest et muud kuulda ei saanud, kui üksnes tema kandlemängu, mis iseenesest küll meistrilik oli. Selle pärast oli ka wahest konzerdisaalis rohkem tühja ruumi leida, kui wõidlastele armas oli. — Üks õnnelik juhtumine tuli aga temale appi ja saatis temale üsna kogemata ühe seltsimehe, kelle abil tal wõimalik oli oma konzertheid huwitavamaks teha. — Et Amerika rahwast meelitada, oli Bochja oma etendusi nii wiisi korraldanud, et ta oma programmi wiimse numbrina itka Amerika rahwalaulude teijendid wabalt ette kandis. Ta katuses seks otstarbeks kuuljaid üles temale rahwalaulusid nimetada, mille wiisi ta siis oma kandle pääl wäga osawasti teijendada mõistis. — Ühel õhtul tegi ta jälle sedajama. — Kõige efiteks nõuti mitmelt poolt muidugi amerikalaste armjatam wiisi „Yantee-Dobble“, siis „Ditse Kolumbia“ ja weel muud igal pool tuttawaid laulusid. Korraga karjus keegi: „Yipp särawate tähtedega!“ — „Misjuguft laulu soowisite?“ — „Nu, sir, auukuuljat laulu särawate tähtedega kaetud lipust.“ — „See wiis ei ole mulle, paraku, mitte tutaw. Kas ta ka ilus on?“ — „Wäga ilus.“ — „Hää küll, siis tahan teda hää meelega mängida, kui wast keegi herrade seas nii lahke on ja mulle selle wiisi ette laulab.“ — Keegi ei astunud ette. — „Aga wast leidub mõni lady, kes nii lahke oleks?“ — „Ka naesterahwa hulgaft ei liigutanud ennast keegi. — „Eis on mulle selle soowi täitmine paraku wõimata“, ütles wõidlane olasid kehitades. — Korraga tõusis kuuljate hulgaft üks noor mees üles ja hüüdis: „Sir, laulda ei wõi ma hästi, aga kui sellega lepite, tahan Teile hää meelega seda wiisi ette wilistada.“ — „Seft jaoks mulle juba küll, aulik herra. Wõtte waewats ja tulge siia minu juurde mängupõrandale.“ — Noor mees astus kahest astmest üles mängupõrandale. — „Kas tohissin Teile nime teada paluda?“ küsis kandlewõidlane. — „Minu nimi on William Smith.“ — „Mis oma ameti poolest olete?“ — „Kaupmees, kuid kahjuks praegu ilma kohata.“ — „Olge nii hää ja hafate pääle!“ — „William Smith seadis mofad torusse ja wilistas päris meistrilikult ilusat lauluwiisi „Yipp särawate tähtedega“ hafatuselt lõpuni. — Kui ta waitkinud oli, lagistas selle etteastumise läbi waimustatud kuuljate hull hullupõrastesi kiitust — „Tänan Teid, sir“, ütles Bochja lahkesti noorele mehele. „Olge nii hää ja jääge weel siia.“ — Warsti hakkas wõidlane kandle keeli helistama. Yühiteje torede eelmängu järele kandis ta temale üles antud lauluwiiside kohta kõige nõiduslikumad teijendid ette, wiimaks aga tõi ta iseäralise toredusega lauluwiisi „Yipp särawate tähtedega“ teijendid kuuldawale. — Riitus oli juur ja üleilbdine. — Sellega oli päris konzert lõpetatud. Et aga kuuljad weel minekut tegema ei hafanud, erwas Bochja, et temalt weel õhtu eestawale lisa nõutakse ja seadis ennast jälle walmis oma kannelt kõlistama. — Seda nähes aga karjusiwad kuuljad: „Ei, ei! Kandlemängust olene tänafels juba küll saamid! Laske noort meest meile weel midagi ette wilistada! See on meie soow!“ — „Olge nii lahke ja tehke seda, sir!“ ütles kandle wõidlane. — „Hää meelega!“ oli wastus. — William Smith wilistas juure osawusega ühte teist wiisi, ja ka see pala leidis tormilist kiitust. — Selle pääle läks rahwas lahku, wäga rahul pakutud kõrwalõbustustega. — „Sir“, ütles Bochja, kui kõil juba mööda oli, „Teie olete tähtis wilewõidlane, jah, otse juurepäraline oma osawuse ja annete poolest. Ma tahaksin Teile midagi ette panna. Kas soowisite wast, kuna praegu ometi ilma ametita olete, minu seltsimeheks heita ja minu kumtreifidel saatjaks olla?“ — „Misjuguftel tingimistel?“ küsis noor mees. — „Ma annan Teile kolmanda osa oma sissetulekust ja prii ülespidamise.“ — „Walms! Olgu nii! Ma wõtan Teile lahke pakkumise wasta.“ — Sel kombel sai Wil-

liam Smith palju imefletud wilewõidlasteks. Mitu aastat rändas ta Boohja felfsis Ühisriiiksid mööda ümber ja astus sadandes konzertides ette. Ta kogus endale õige tubli waranduse, mis talle wõimalikuks tegi New-Yorkis ühte suurt moekauplust awada.

Näitleja pulmaraha. Sel ajal, kui kirjanik Kozebue, kes kõige wähemalt juba tema Gesti keelde ümber pandud näitemängu „Wir warr'i“ läbi selle lehe lugejatele tuttav on, Tallinnas Saksa näitemängu juhataks, oli jäänud wiisiks wõetud niisuguste näitlejate kasuks, kes abieluse astuwiwad, ühe isearalise etenduse fissetulekut määrata. Samane kumbe päästis kord omal ajal täiemalt tuttawa näitleja Karl Zimmermann'i raske wõlakooru alt, mis mehikesele suurt muret tegi. Ühel päewal tuli ta jälle nukral meelel koju, sest tal ei olnud mitte punast kopikatgi taskus, kuna aga wõlanõudjad teda halastamata pigistasiwad. — „Oh, kui ma Teid ometi aidata wõiksin“, ohkas seda nähes tema talitajanna, kes Gesti sugust oli, „ma ohwerdaksin kas wõi oma elu Teie eest!“ — Sääli käis kui wõlki üks päästew mõte hädas siplewa näitleja pääst läbi. — „Kas see tõsi on, Mari?“ hüüdis ta. „Siis peaksid mulle abikaasaks tulema; niisugusel puhul jaaksin oma kasuks ühe etenduse fissetuleku ja wõiksin oma wõlad ära maksta!“ — Truu talitajanna wabandused mõjusiwad näitlejasse niisama wähke kui Kozebue hoiatused. Pulmad peeti ära, ja Zimmermann maksis tema hääks antud etenduse fissetulekust oma rõhutamad wõlad ära. Kõige imelikum oli aga selle haruldase naefewõtmise juures see lugu, et abielupaar pärast väga õnnelikult elas. Mari mõistis oma mehe kergemeelise eluwiisi talitseta ja teda aega mööda tõetele juhtida, nii et Zimmermann weel oma surma lähenemisel ütles: „See etendus, mis minu pulmaraha muurefemiseks oli määratud, on mind kõige paremale järele wipitanud; need aastad, mis abielus ära olen elanud, pean oma elu kõige õnnelikumaks ajaks tunnistama.“

Wali arwustus. Virginie Dejazet, kuulus Prantsuse näitlejanna, pidi ühes näitluses pesunaist etendama ja selles osas hää tüki aega näitelawal jefeldama. Sels otstarbeks wõttis ta oma pesunaese juures õpetust ja saatis sellele näitemängu efimesel etendamisel pääle rohke waewapalga ka weel prii pääsetähe. Päewal pärast näitemängu etendust tuli pesunaene Dejazet'i juurde teda saadud raha ja pääsetähe eest tänama. — „Noh, kuidas minn mänguga ka rahul olite?“ armas Huberti emand?“ küsis näitlejanna. — Pesunaene kohendas häbelikult oma põlle ja ei lausunud midagi. — „Noh, mis on? Kas ma ei ole oma hää arusaamisega etendanud? Kas ma ei olnud mitte päris eht Montparnasse pesunaene?“ küsis Dejazet. — „Sfegi teada, preili on väga osawasti mänginud; ma pidin kõigest südamest preili üle naerma ja nutma, aga —“ „Noh, mis aga? Wist olin Teie õpetuse ära unustanud ja pesukäina juures kohmetu olnud wõi midagi wõõriti teinud?“ — „Oh, ei, mitte sugugi. Seda tegite kõik väga loomulikult. Üksigi minn tüdrukuteft ei pese, puserda ja triigi osawamini kui Teie, auulik preili, aga üheltsi inimeselt ei wõi ühe korraga liig palju tahta.“ — „Mis Teil siis minn kohta laita oli, armas Huberti emand?“ — „Jah, waadake, kui ma tõtt pean tunnistama — Teie pesu oli liig finine.“ — Näitlejanna naeris südamliselt ja wõttis järgmistel etendustel oma pesu tarwis vähem finet.“

Kallimeeljus. Kõrgelt kiidetud Rootsi lauljanna Nilsson sai ühel päewal kutse ühes maestelaste koolis laulda, mis häätegewate õdede poolt üles peeti. Lauljanna, kes väga helde ja lahke loomuga oli, wõttis ka seda palwet kuulda ja määras ühe õhtru, mil ta oma nõidusliku häälega waeseid tütarlasti tahtis rõõmustada. Sääli aga ilmus kuninganna Victoria kapellmeister ja kutsus kõige kõrgema kofu pääle lauljannad ühest kofakonzerdist tegelikult osa wõtma, mis Buckinghami palees pidi etendatama. Aga lihebalt küttas lauljanna kõige kõrgema kutse selle waban-

dusega tagasi, et ta ennast jaks õhtuks juba ära olla lubanud. Kapellmeister oli imestusest otse kui tarretanud. „Teie ei soovii kofakonzertid laulda ja nimelt veel kuninganna enese käsu pääle?“ hüüdis ta kohkumult. „See on ometi kuulmata lugu! Mis ma niisugusel puhul pean tegema?“ — „See on Teie asi — ei pruudu minusse“, vastas proua Riikson. — Saadik pööras hirmu pärast wärisedes kuninganna juurde tagasi, seiti ta teadis, et see kõrge proua jeda ei sallinud, et keegi tema plaanidele wasta oletaks hakanud. Aga koguni wasta wotamist kuulas kuninganna üksna rahulikult lauljanna wastust ja ütles: „Ah jah, ma tean juba, miks proua Riikson tulla ei wõi; tähendage tema nimi järgmise kofakonzerti tarwis üles ja paluge teda, et ta mulle auu annaks tema poolt ühte erakonzerti Windsoris lossis kuulda.“ — Samasel konzertil Windsoris lossi wöttis kuninganna oma kalli diamantidega ja rubinidega ehitud käerõnga oma käerandmelt ja kintis selle lauljannale mälestuseks.

Näitleja uhkus. Kui kuulus näitleja Edmund Keane 1828 aastal esimest korda Pariisi linna elanikkudele külalaseiba pakkumas käis, ajas ta korratute elukombetega oma impresario peaaegu meeletusele. Ta ei ilmunud ialgi proowidele, ja ühel õhtul, mil „Hamlet“ etendusel oli, ei tulnudgi ta theatrisse. Näitlejate direktor otis terve linna läbi, kuni ta Keane wiimaks ühest kohwimajast leidis, kus see juba kolmanda weini-pudeli taga istus. Direktor palus Keane theatrisse tulla, aga kõik asjata, ja isegi see teatus ei saanud wõidlaste meelt pöörata, et ta Berry herzoginna sel õhtul jaawat theatrisse tulema. — „Ega ma ometi herzoginna toapois ei ole“, vastas näitleja külma-wereliselt. — Direktor oli meeleheitusel, aga äkisti tuli talle üks mõnis mõte päha. — „Ah jah!“ hüüdis ta, „ega Teie wiist veel ei ole kuulnud kuninglikku kõrgust ütelnud olevat, et üksigi pääle kuulsa Talma ei mõistwat Hamleti oja etendada.“ — See mõjus. Keane kargas filmi weeretades üles ja hüüdis müristawal häälel: „Kas see tõsi on? Siis, herra direktor, olen ma walmis Teie soovii täitma, ja Jumala eest! homme juba peawad herzoginnal selle kohta hoopis teised mõtted olema.“

Upsakuse karistus. Wene keisrinna Katarina II. ajal elas Peterburis ofaw klaverimängija Balschan, kes Daanimaalt pärit oli. Samane wõidlane sai keisrinna sõbra, würi Potemkini, käest tuhat rubla aastas selle eest, et ta wahel, kui Potemkinil piduõhtud oliwad, külaliste lõbustusks klaverit mängis. Kord jäi keisrinna niisugusel muusikalisel etendusel liig hiljaks ja küsis wõidlastelt naeratades, kas ta oma wõidust mitte veel ükskord ei wõiks kuulda lasta. Balschan, kunnis kareda loomuga ja tahumata elukombetega mees, vastas ülbel wõidlaste-uhkusele: „Ega ma oma käsi ometi warastanud ei ole.“ — See häbemata wastus sünnitas terwes seltskonnas muidugi suur ärewust. Keisrinna ei lausunud küll sõnagi, aga Potemkin palus warsti teda kui ta teised külalised kõrwal olewasse tuppa. Siis kästis ta kõigile oma teenijatele, ülemast kuni tallipoisini ja kõõgitädrukuni, konzertijaali koguda. Selle pääle pidi Balschan tema käsul nendele inimestele toreba klaveri-konzerti ette mängima, ja kui see mööda oli, haadeti ta häbige minema. Peterburis elamine oli aga upsakale wõidlastele selle läbi wõimatuks tehtud..

Wiisakas tegu. Kui Moskini ühel päewal muusika-mehe Braga seltsis jalutamas oli, tuli nendele Meyerbeer wasta, kes, nagu tuttav, Moskini pääle kade oli, nüüd aga elawalt tema terwiseisju järele pärima hakkas. — „Oh, minu käsi käib wäga halvasti“, taebas „Habemeajaja“ looja, kõik kohad on haiged. Pää walutawad pistjad käiwad rinnas ja jalust olen nii ära, et waewalt liikuda saan.“ — Lühikeste jutuwestuise järele läks Meyerbeer jälle oma teed, ja Braga küsis suuvelt heliloojalt, kuida ta järsku nii haigeks jäänud. — Naeratades rahustas Moskini oma sõpra ja ütles: „Ah, ma olen ju päris terve; tahtsin üksnes Meyerbeerile wäikest meelehääd teha.“

Tänu meel. Helilooja Cherubini sai ühel päeval klaverivõidlaste Zimmermann'iga uulitsal kokku. Wihma sadas kui oavarrest, ja Cherubini hüppas ühe suure vihmavarjuga üle lompide, kuna Zimmermann tõllas istudes muusika-ülikooli poole sõitis. Klaverivõidlane lajeb kutsarit pidada ja palub Cherubini, et see tema tõlda tarvitaks. Helilooja võtab pakkumise wasta ja annab kutsarile käsku academia ette sõita. — „Kuna meie teed siin üks ühele, teine teisele poole lähewad,“ ütleb Zimmermann, „siis olete wast nii lahke ja lainate mulle oma vihmavarju.“ — „Ei, kahetjen waga!“ hüüab Cherubini elawalt. „Ma ei laena oma vihmariju juba põhjusemõtteliktult mitte kellelegi! Kutsar, laste käia, muidu jääme weel hiljaks.“ — Rääkis neid sõnu ja jättis imestusest kohmetanud Zimmermanni siina paika, kes piha wandega töötas, et ta Cherubinile enam ühtegi meelehääd ei tee.

Wahwas wastus. Kuna pärast kuulsaks saanud looduseuurija Hartmann alles Jena ülikooli pääl õppis, läks ta ühel päewal mitme teise sõbra seltsis Weimarisse, kus parajasti ühte hülgawat lojapidu peeti. Kõrged herrad olivad puies-tikus koos, ja Hartmann, kes teiste üliõpilaste seas oma sirge kaswu, ilusa näo ja wiisakate riiete läbi wälja paistis, oli suurherzoginna Amalia iseäralist tähelepanemist enese pääle tõmmanud. Korraga astus üks kammerteener üliõpilase juurde ja ütles: „Kuninglik kõrgus lazewad minu läbi küsida, kas suurest sugust olete?“ — „Muidugi olen“, wastas Hartmann liihedalt. — „Ja kust siis?“ — „Gotha linnast.“ — Waewalt oli kammerteener selle wastuse suurherzoginna kätte toimetanud, kui see Hartmann'i käega enda juurde kutsus. — Mõne lahke kõnekäänu järele ütles kõrge proua: „Aga ma ei tunne Gotha linnas ühte aadeli-sugu perekonda, kelle nimi Hartmann on.“ — „Ma ei ole ka mitte aadeli-sugust“, wastas Hartmann, „aga küll suurest sugust, nagu kuninglik kõrgus oli järele pärida lastnud, sest meid on kodus wiisteistkümmend last, ja see on isegi juba suur sugu.“

Goethe ja Beethoven'i kohta jutustati Karlsbadis järgmist lugu. Mõlemad suured meistrid, teine luuletaja, teine helilooja, läksiwad tord Karlsbadis jalutades alla oru poole. Sgal pool, kust nad mööda läksiwad, jäiwad teised jalutajad kahele poole tee äärde seisma ja teretasiwad. Goethe, kellele see sagedane teretamine tülitaw oli, ütles nukral toonil: „See on ometi tüditaw, ma ei suuda siin neid teretusi enam wasta wõtta.“ — Beethoven aga wastas selle pääle: „Arge selle pärast ennast waewate, excellenz, need teretused käiwad minu kohta!“

Muu tõele auu! Kuulus Inglise tenorilaulja, James Watson, reisis tord oma noore abikaasaga Monte Carlõsse, kus maailmakuulus mängupõrgu on. Mängusaalis ütles noorik korraga oma mehele: „Kuidas olets, kui ma tord oma wanaduse pääle õnne katsumsin?“ — „Hää küll“, wastas Watson, „see on juba kindel tõsi: naesterahwas, kes esineb torda selle arwu pääle raha paneb, mis tema eluea arwuga ühte käib, wõidab alati.“ — Kõik mängulaua ümberolijad hakkasiwad undishimulikult waatama, mis suguse numbri pääle wõõras proua oma raha paneb. See aga wõttis kaks kuldraha taskust ja pani nad nummer kahe kolme pääle. „Waata“, ütles siis Watson oma noore ilusa abikaasa poole pöbrates, „kui sa tõele auu oleksid andnud, siis oleksid nüüd wiis tuhat franki wõitnud.“

Ule trumbitud. Georg Clarke, palju kiidetud rahwalaulja New-Orleans'i linnas, oli ühel päewal tunnistajaks kohtu ette kutsutud ja tema wastase adwokat, kes tema tunnistust tühjaks tahtis teha, katjus ka tema meheauu alandada. — „Kas Teie ei ole rahwalaulja, kes ka joogimajades laulmas käib?“ küsis ta. „Kas see ei ole wäga alatu amet?“ — „Seda ma ei tea“, wastas Clarke, „aga jeda tean küll, et ta palju parem on kui minu tuttawa oma on.“ — „Sooh? Mis Teie tuttaw siis dieti on?“ küsis õiguse-teadlane. — „Tema oli adwokat“, wastas tragi laulik päätkuulsjate naeru laginal.

Magus jutt. Inglise helilooja, sir Arthur Sullivan, käis kord wõõraste majas Anton Rubinstein'i waatamas, kui see Londonis konzertisid andmas oli. Rubinstein kutsus teda wälja rõdu pääle paberossi suitsetama. Sullivan jutustab sellest külastärgust nüüd järgmist. „Meie istusime toolidele, keerutasime lumbgi endale paberossi, panime tule otja ja puhusime siniseid suitkupilwekese õhku. Pita waikimise järele küsisin wiimaks: „Beethovenit armastate küll wäga, kas 'pole tõsi?“ — „Tõsi“, wastas Rubinstein. — „Sa Wagnerit?“ päris ta edasi. — „Ei,“ wastas Rubinstein. Muidu ei laulnud mitte sõnagi. Meie kiitusime üksnes toolidel ja suitsetasime paberossi. — Muud midagi. — Jällegi pita waikimise järele ütlesin mina: „Noh, nüüd on wiist ka juba aeg mul koju minna.“ — „Wiibige ometi weel“, ütles Rubinstein, „Teiega on nii lõbus juttu westa.“ — Sa mina? Noh, mina jäin paigale, kiitusin ja suitsetasin edasi, ei lausunud sõnagi, ja alles wasta hommikut tõusin üles ja ütlesin: „Nüüd aga lähem ometi ära. Minu arwates oleme nüüd küllalt juttu westanud.“ Rubinstein tõmbas uuri taskust ja kõngutas imestusega pääd. „Pool kolm“, ütles ta, „imelik, kui ruttu aeg lõbusas seltsis mööda läheb.“

Wõidlase südamevalu. Kui helilooja Paër oma sõbra Castil-Blaze seltsis oma tiitre matusest tagasi tuli, rääkiswad nad mõlemad sellest kahjust, mis mitte üksnes isale, waid ka tervele wõidusele selle noore neiu surma läbi oli sünnitatud. — „Kas mäletad weel“, hüüdis Paër piisafilmil, „kui toredasti ta „Rosina“ etteastumise aaria laulis?“ — „Jah“, wastas Castil-Blaze, „ja siis weel seda toredat kahelaulu woperis „Killa waen.“ — „Sa siis weel ihearanis seda ilusat kohta: Il faut agir avec prudence“ (Tarwis targu toimetada)“, sõnas trööstimata isa edasi ja hakkas selle kohta häält üles wõtma ja ifka walgemal häälel laulma, kuni Blaze teise hääle osa enese pääle wõttis. Nii laulsiwad mõlemad kunstnikud selle terve kahelaulu otjast otjani surmuaiast läbi, kuni hauataewajad, kes neid nõrgameelsetest pidasiwad, naerdes oma pääd kõngutasiwad.

Kohane wastus. Kuulus violoncello-märgija Gervais sai ühel päewal Brüsseli linmas ühe suure sugu proua poolt järgmise kutsikirja: „Tulewal neljapäewal annan suure õhtupidu, mille eel pidulik söömaag käib. Oletsin õnnelik, kui Teid oma külaliste seas näha wõiksin. Siis märk: „Arge unustage oma violoncellod sel puhul siia saata.“ — Selle pääle wastas wõidlane: „Tähtis asjatoimetus sunnib mind kodust ära reisirma; elawalt kahetsen selle pärast, et ma neljapäewal mitte Teie külaliste hulgas ei wõi olla.“ Siis märk: „Teie poolt awaldatud soowi mööda saadan Teile oma violoncello.“

Muusika sõber. Üüriline (majaprouale): „Kõik teised üürilised tarwitawad Teie kaalis seiswat klaverit; kas ma ei wõiks ka üheks tunnikeseks tema wõtit saada?“ — Majaproua: „Hää meesega. Milleks ajaks seda soowite?“ Üüriline: „Nii kella kahe ja kolme wahel . . . kui ma leiba luusje lasen.“

Tuttaw impresario Strafosch palkas ühe wõidusreiisi tarwis, mis ta nõuu oli oli Amerikasse ette wõtta, ühe tenori, kes konzerdi-lauljanna juba kaunis kuulsaks oli saanud, siiski aga näitelawal weel ialgi ette ei olunud astunud. Palgasuuruse küsimus oli kontrahis esiofja weel korraldamata jäetud ja pidi alles esimese ülesastumise järele kindlasti määratama. Saulja meeldis rahwale, kuid mitte nii suurel mõõdul kui Strafosch ja wast ka wõiduslane ise ette oli arwanud. Mõne päewa pärast ilmus tenorilaulja theatri kanzeleisje ja Strafosch palus wõidlast, et oma palgakõrgust ise määraks. Saulja wastas selle pääle uhkusega, et ta endaga tingida ei lastwat; ta nõudwat 500 dollarit nädaliks wõi mitte midagi. „Hää küll“, wastas selle pääle Strafosch, „ütleme siis: mitte midagi!“

Laulu ja mängu leht.

Kuulsi Geesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja väljaandja Dr. K. A. Hermann.

Siinub kuus korda.

Sind

aastas kätteajamisega 1 rubla. —
Sse ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Юрьевъ.“

Kuuljad wiilid.

Alfred Stelzner'i wõidusteaduslik kirjelbus.

Aastal 1510 kutsus Prantsuse kuningas Prants I. Itaaliamaa kolm kõige kuulamat wõidlast oma kotta Bologna linna, ja nad oliwad nimelt: maalmeister Leonardo da Vinci, Andreo del Sarto ja kandlesepp Gasparo Duiffopruggar.

Kandlesepp oli Tirolimaal 1467 aastal sündinud ja 16. aastajaja algul Bologna'sse rännanud sakslane, kelle algusline nimi Kaspar Tiefenbrucker oli, ja teda peetakse weel tänini „kõigi mänguriistade kuningas“ wäljamõtlejaks, ehk küll selle kohta täiesti kindlad tunnistused puuduwad. Selle wasta näib üksnes väga tõenäitlik olewat, et wiulitegemise kunst Saksamaalt on Itaaliasse toodud ja sääl kõige hoolsamat edendamist on leidnud, nii et Italia wiulid pea üle terve maailma kõige paremateks hafati pidama. (Siin wahel ei ole meelde tuletamata jätta, et sakslased, oma auuahnuses igas asjas esimesed olla, pea iga tähtsat leidust enese omaks tõendawad, nõnda nimelt raamatutrüki, kella-leidu, auru-wõimu, telegrafi, raudteed, uuemal ajal ka „Röntgen'i“ jooni jne., siin kirjapalas ka wiulileidu, kuid kõiki neid leidusid ei wõi sakslaste leidudeks pida, sest muud rahwad ütlewad neid niisama suure õigusega eneste omaks, nõnda raamatutrüki hollandlased, kella-leidu prantslased, auru-wõimu, telegrafi ja raudteed inglased, wiuli-leidu itallased, „Röntgen'i“ jooni ungarlased jne.)

Mitmed Duiffopruggari ehitatud wiulid on ilusasti õliwärvidega maalitud kujedega kaunistatud, ja sest et Leonardo da Vinci agar wiulimängija oli, on põhjust küllalt arvata, et samased kujed selle suurema meistri käetöö on, mis ka sellest selgub, kui neid selle maalija teiste sünnitustega wõrreldakse.

Duiffopruggar ehitas kuningas Prants I-se muusikakoori tarwis mitu mänguriista, mille seast tuttawal Pariisi wiulisejal weel meie päewil üks ilutore cello oli, mille põhjasse Pariisi linna plaan sisse oli lastud. Wõnebel Pariisi linna muusikaföbradel on weel mitmesugused samase meistri valmistatud wiulid ja bassi-wiulid. Aga ainult kuus tema ehitatud wiulitest on aegade jooksul päewawalgele ilmunud, kuus kuulmat mänguriista, mille ehtuse üle aga asjatundjate ringides üha jälle ügedad waidlemised ja wõitlemised tõulewad. Kõige wanem neist wiulitest on 1510 aastal kuningas Prants I-le ehitatud ja seisab praegu Aacheni linnas. Tema näitab oma põhjal Prantsuse kuningas krooni ja selle all ka kottu purutud F tähte (François de France). Kaas näitawat weel rohke kuldamise jälgi. Tigu (noka) asemel on temal ilusasti nikerdatud laulja meesterahwa pää. Põhja ja kaane nurkades on nikerdatud kaunistused.

Teine wiul on 1511. aastast ja niisamati ühe Aacheni linna wana perekonna omandus. Põhja pääl on ilus õliwärvidega maalitud kuje, Maarja Kristuse lapjega,

wist Leonardo da Vinci töö. „Zorged“ (seinad) kannawad kuldsete tähtedega päälkirja ja roobi ees on grahwitroon maalitud. Kolmas wiul on 1514. aastast ja praegu Bologna professor Francalucci omandus. Neljas 1515. aastast, on Londoni wiulisepp Chanot'i omandus ja näitab tigu asemel tuttawa lojanarri Triboulet'i pääd krookulise färgi-kaeltagusega. Wiies on 1517. aastast pärit, oli enne ühe Wlacheni linna wana muusikameistri omandus, kes tema pääl üksnes pühapäiwi doomekirikus muusikalisel jumalateenistusel mängis; sel wiulil on tigu asemel Duiffopruggar'i pää pika lõuahabemega ja krookulise färgikaeltagusega. Põhjalaua sisse on all ühe linna kuje, ülewal aga üks wana moodi wibuga mängitaw keeltega mänguriist mitmet feltsi puust sisse lastud. „Zorged“ kannawad päälkirja: «Viva fui in sylvis, dum vici tacui, mortua dulce cano» (Elasin enne metsas: kui elasin, olin hääletu, nüüd furnult laulan mahedasti). Seesama lause seisab ka Duiffopruggari näotuje all, mis Pierre Bosvirot 1562 on lõiganud. Wiimne wiul wiimaks on Peterburis würst Nikolai Jusupow'i omanduses. See nõnda nimetatud „warakambri wiul“ kannab ka tigu asemel ühte klassilist inimese-pääd. Zorged on kuldsete päälkirjadega, põhi ilusa kujega kaunistatud. Ta olla täiesti terve ja nagu teisedgi wiulid, üli mõnusa häälega.

Mega mööda jõudis Italias wiulitegemise wõidus itka õitswanale järjele. 16-da aastaja lõpul elawad iseäranis juba Brescias ja Cremonas tähtsad meistrid, kes Brescia ja Cremona wiulitegemise koolide asutajad on.

Wanema, see on Brescia kooli, eesotjas seisawad kaks meistrit, Gasparo di Sald, nõnda nimetatud oma sündimise koha Sald järjele Garda järwe ääres, kes 1550—1612 aastani tegew oli, ja tema peaaegu niisama ilmakuulsaks saanud õpilane Giovanni Maggini (1590—1640). Üks wäga tore Gaspar di Sald wiul on praegu Leydeni linnas herra Dudshorni omanduses. Wiuli nurgad ja põhi on puunikerdustega kaunistatud ja wiulilnupp näitab ilusasti nikerdatud inimesepääd. Nende wiulite seas, mis selle meistri tõõdest üleüldse weel olemas, on üks oma elusaatuste läbi iseäranis tähelepantamise wäärt. Tema ehitati 1532 aastal kardinal Abdabrandini tellimise pääle ja ehiti Florentia kuulsa wõidlase Benvenuto Cellini läbi karjatidi-kujedega. Siis kinkis kardinal selle kalli riista Insubrudi linna muuseumile. Sinna jäi ta nii kaua, kuni prantslased 1809. aastal seda linna rüüstasiwad. Üks sõdat wõttis wiuli endale ja müüis ta 400 guldeni eest keiserlikule nõumehele Rehacef'ile ära, kes wiulite armastaja ja kõige suurema wiulite kogu omanik oli, mis üleüldse maailmas wast on nähtud. Samane koguja jättis oma testamendis selle kalli riista kuulsa wiulimängijale Ole Bull'ile päranduseks, kes selle pääl mängis, ja tema käest sai ta Amerikasse. Üks teine kuulus mänguriist on Gaspar di Sald tehtud kontrabassi wiul, mis kuulus basswiuli mängija Dragonetti Benedig'us Convente St. Marco poolt kingituseks sai. Wähe aega enne tema surma pakkus talle Leicester'i herzog selle mänguriista eest 700 naefsterlingit. Siisgi ei raatsinud teda ära anda, ja tema wiimse tahtmise järjele rändas see mänguriist pärast Dragonetti surma jälle Benedig'usse tagasi.

Maggini wiulite seast saiwad iseäranis kaks kuulsaks. Üks neist, mis ülemaal nimetatud Ole Bull'i käes oli, oli Benvenuto Cellini läbi ütlemata ilusate kaunistustega ehitud. Nupuks on tal nikerdatud käharate juukstega, wärwidega üle maalitud, ingli-pää. Sellega ühenduses on üks wäga ilus wäikene näkineitsi, kelle keha alumine jagu kullakarwa särawate roheliste soomustega on kaetud. Wiuli kael on finiste, punaste ja kuldsete arabeskidega ehitud. Roobi all piktub brongist tehtud mere-naisjumalus. Kuulus kujurauja Thorwaldsen ei jõudnud küllalt neid kujusid silmitseda ja oli sellest ilusast puhtast tööst otse waimustatud. Roop näitab kahe ühendatud kalu-kupi kõige kaunimas nikerduses. Wiulipoogna nurgas on kaks wäikest elewandi-luust nikerdatud tritoni-kuju.

Teine neist Maggini-wiuliteft oli kuulsa wiulikõidlaste Charles de Beriot omandus, kes kõige esimene oli, kes ühe selle meistri tehtud wiuli pääl awalikult mängis, mille tõttu nende meistritööde hind järsku tõusma hakkas. Wiulite eest, mille eest enne 200 franki oli antud, maksti nüüd kümme korda kõrgemat hinda ja weel rohkemgi, ja de Beriot ise müüis enne oma surma oma Maggini-wiuli Chimay prinzile 15,000 frangi eest ära.

Kuulsate Cremona wiuliseppade hulgast paistab meile kõige päält nende eestwõtja, wana, juba 1097 aastal nimetatud, kodaniku-perekonna liige Andreas Amati silma, kes Gaspar di Salda ühel ajal elas. See meister ehitas Prantsuse kuningale Karl IX-da tarwis 24 wiulit, 12 suuremat ja 12 väiksemat kausta, 6 wiulat ja 8 basfi, mis 1797 aastani Versailles kuningliku mängukoori riistade seas alal hoiti. Üks neist wiuliteft, mis weel väga hääs korras, on ajaloolikult külljelt tähelepanemise wäärt ja kannab Prantsuse kuningliku suguwõsa wapi kõrwal Karl IX. kottkupunutud nimetähti. Kui Prantsuse mäsju ajal 10. augustil 1797 Schweizimaalt kogutud ihukaitsewägi Pariisi wihase rahwa läbi maha notiti, pääsis üks ainus nende hulgast, nimega Jean Lardi, just kui imewäl lausa surma suust. Tema leidis endale kuningliku inspektori riistakambri redupaita, kes temale pärast ta terweksjaamist selle wiuli kinkis, et selle abil oma kodumaale wõiks rännata. Freiburgi linnas Schweizimaal ostis keegi herra von Weid selle wiuli tema käest 3500 marga eest ära. Selle käest läks see wiul ühe wabaherra v. Fischeri kätte.

Pääle Andreas Amati poegade, Antoniusse ja Hieronimuse, on iseäranis Hieronimuse poeg Nikolas Amati, sündinud 3. sept. 1596 ja 86 aasta wanaduses surunud, wiulisepana kuulsaks saanud. Nikolas Amati oli kõige kuulsama Cremona wiulisepa, nimelt Antonius Stradivari, õpetaja, kelle ehitatud riistu praegusel ajal kõige kallima waranduse hulka loetakse.

Ühe Amati-wiuliga, mille pääl Paganini aastate laupa mängis, on järgmine kena lugu ühendatud. Poola grahw P. puieistikust leiti ühel hommikul üks noor mees, kes omale oli pistoliga kuuli päha lastnud. Nustikasje tõmmatud käes oli tal üks kollane juukse-falk, tema kõrwal maas oli näotu wiul. Noor grahwinna — kellel kollased juuksed oliwad — lastis surnu ühte tumedasse tammikusse maha matta, mähkis wiuli ümber musta loori ja riputas selle siis oma kadunud ema kaju kõrwalseina seina pääle. Ühe aasta pärast suri noor grahwinna ära, wiul wõeti oma waikest seisukohalt maha ja anti grahwinna noorematele õdedele mängukanniks, kes teda nukusaaniks tarwitasiwad ja temaga tuba mööda ümber sõitsiwad. Üks waene kerjaja pillimees, kes külma ja nälja pärast lõdisedes ühel õhtul lossi wärawa ees wiletjat wiulit kääkutas, sai selle wiuli helde südamega toatüdruku käest ühtlasi rahanatufesega armuandeks. Sähemas linnas lastis mängumees wiuli ühe tiisleri juures ära parandada ja rändas siis selle wiuliga kerjates kuni Wieneri linna. Siin wõeti waese mehikese käest, kellel tarwitatud jõogi ja joogi eest nelikümmend kreuzerit ära maksta ei olnud, wiul pandiks ära. Tuttawa wiulitegija S. jell ostis wiuli nimetatud hinna eest ära ja müüis ta oma meistrile wõe guldeni eest edasi. Meister aga tundis tohe mänguriista kõrge wäärtuse ära. See oli kuulsa meistri Nikolas Amati ehitatud wiul. Olawa paranduse läbi andis ta mänguriistale ta endise näo ja häälemõnu tagasi ja müüis ta siis saatkonna-sekretär grahw R. . . y'le 25 dukati eest ära. Samane grahw sai pärast Madridi linnas Austria saatkonna juures koha. Oma Amati-wiuli wõttis ta kaasa. Madridis sai ta ühe Stalia lauljannaga tuttawaks, keda ta hullupõdrasesti armastama hakkas; sellele kinkis ta tema palwe pääle oma kalli wiuli. Aga juba järgmisel päewal oli ilus lauljanna ühe Stalia muusikamehe, Donelli, selfis ära kadunud. Donelli oli nimelt oma armukeft kihutanud grahwiga libistama, et sel teel ilma hinnata kalli mänguriista omanikuks saada. Neapoli linnas sai Donelli Stalia auwargdewäe

muusikufoori juhatajaks, kellega ta 1812 aastal Wenemaale läks. Napoleon I-je hädasähe-langemisel sai peaaegu see terve polk hukka, ja tema terve krammivõõr, mis ühte rabaosake kinni oli jäänud, sattus riiustawate wenelaste kätte. Amati-wiul juhtus ühele kajakale saagiks, kes ta Moskwasse kaasa wõttis ja jäänud ühele tiseri-fellile ühe hõberubla eest ära müüs. Selli meelest ei olnud wist sagedasti käsitamise läbi ära kulumud riist mitte ilus küll, sest ta wõttis pakku õliwäerwi ja pinjel-das ta sellega üle; pärast wõttis ta selle wiuli Breslawi linna kaasa, kust ta pärit oli, ja müüs ta hädajunnil ühele jäälele wiulitegijale kahe taalri eest ära. Ostja ei olnud aga keegi muu, kui Wiini wiulitegija sell, kellest ülemal juba jutt oli. Ta tundis ka warsti ühest paranduse tähest, mis wiuli leres pahema zorge sihe-misel küljel oli, oma mänguriista ära, kirjutas selle pärast oma endisele meistri-le, kes tema käest selle wiuli teist korda 200 taalri eest ära ostis. Grahw R. . . y elas sel ajal Londonis. S. pakkus temale jeda wiulit teist korda osta, ja grahw ostis ta 250 dukati eest ära. Kaks aastat hiljemini afus ta Florenzi linna, kus ta Paganiniga tuttawaks sai ja sellele oma wiulit näitas. Paganini pakkus temale ilma tingimata kohe 500 dukatit. Grahw aga, kes Paganini mängust waimustatud oli, kinkis ta wõidlasale häält südamest. Paganini oli nüüd kaua aega selle wiuliga nagu üks ihu ja üks hing. Kui üks Inglise lord temale üks kord Londonis 40,000 franki selle wiuli eest pakkus, naeris Paganini talle pilksikult otse suu sisse. — See lugu on wast põhjust andnud Paganini „kuradi wiuli“ kohta liikwa muirasjutu sündimiseks.

Amati-wiulite Erwal seisawad wiulitegija perekonna Guarneri mängu-riistad kõige suuremas hinnas ja nende hulgast jälle selle perekonna wiimase meistri Joosep Guarneri, liig-nimega Giuseppe del Gesù, omad kõige kuulsamad. Selle üli-õfansa, 8. juunil 1683 Cremonas sündinud meistri wiimset tegewuse-ajast on mitu kõige toredama häälega wiulit weel alles. Nende seas on kõige päält Paganini kuulus wiul, mille pääl ta oma haruldasi wiuliwõidusi näitas ja terwet selleaegist muusikalist ilma ärarääkimata imeistema pari. Samane mänguriist, mida Paganini oma „suurtükis“ nimetas, heitakse praegu wõidlasle wiimse tahtmise järele Genua raatuses alal ja on nüüd nagu muu haruldane asi, wudishimuliste filmahuwituseks alandatud — selle asemel, et ta mõne wõidlasle käes oma kojust täidaks. Samane wiul, millega Paganini kõige suuremaid wõituseid omandas, on üks Guarneri kõige tähtsa-matest mudelitest ja 1742. aastal walmistatud. Ta or igalt poolt tublisti ära kulumud ja näitab selgesti, misjugu-se agarusega Paganini oma wõidusi etendas. Käsilaua paremal küljel on otse sügaw soon sisse kulumud.

Ra Leipzigi endise konzerdimeistri Ferdinand David'i wiulit arwatakse Guarneri kõige paremate tööde hulka. Straßburgi linna konzerdimeister Florian Bajff on ta 16,000 marga eest ära ostnud.

Üks teine selle meistri kuulgate wiulite hulgast on, mille eest Inglise wiulitegija Hart 700 naelsterlingi sai, on Inglisemael „King Joseph Guarnerius'e“ nime all tutaw.

Neli teist Guarneri wiulit, keda asjatundjate poolt tema kõige paremate tööde liiki loetakse, on Inglise koguja Plowden'i käes, kelle wanade Italia wiulite kogu wäga kallihinnaliseks peetakse.

Seiksamast Guarneri tegewuse ajast on imelikul wiisil ka mõned täiesti loha kasti walmistatud riistad, arwata nimetatud „wangiwiulid“ olemas. Futustatakse et Guarneri wäga halvasti elanud, joonud ja kaarti mänginud ning wiimaks poliitiste rahutuste pärast puuri olla pistetud. Säääl murestunud temale wangikoja hoidja tiitar kõige hädalisemat materjali ja mõned pundulised tööriistad ja müünud sellel õnnetuse ajal walmistatud tööd madalate hindadega ära, et sel teel kuulsale meistri-le teegitust muresteda.

Ühest wanast Cremona linna kodaniku-sugust, kelle liikmed kestajal oma isa linna mitmel puhul kõige kõrgemate aumametite pidajad oliwad, on Antonio Stradivari pärit. Sündinud on ta 1344. aastal, nagu ühest tema oma käega kirjutatud ja wiulilise liimitud tähe päält teada on, mis tema wanadust 92 aastaks määrab ja aasta-arwu 1736 kannab. Selle meistri kuulsus, keda „hiiglaseks kõigi wiulitegijate seas“ nimetatakse, käib kõigi teiste omast üle. Ta sai oma rahulikul eluwiihil 93 aastat wanaks ja suri oma sündimise-linnas 1737. aastal. Ta on üle tuhande mänguriista ehitanud ja juurem oja nendest on meistritööd. Ta elas abielus, milles tal neli last, kolm poega ja üks tütar, oli. Turinis elaw wiulimängija Roldro, kes pärast kõrges wanaduses ära suri, jutustab, et tema kooliõpetaja Stradivariga isiklikult hää tuttaw olnud. Tema kirjelduse järele olla Stradivari suur kuiwetanud kaswuga mees olnud, kes harilikult walget willast mütsi püüdnud kandnud. Töö juures olla temal walgest nahast põll ees olnud. Kuna Stradivari oma wiulid üksnes kõrge hinna eest ära müüis, oli ta endale juure waranduse kogunud. Tema maja seisis Püha Domenico platsi ääres, Piazza Roma nr. 1239, ja on tänase päewani weel hääs korras. Preester Lanotte pärandusest leiti kirjasid, mis grahw Corzio de Salabue meistri nooremale pojale, Paolole, on kirjutatud ja millest selgub, et — mis enne kahtlane oli ja paljude kirjade kirjutamisele põhjust on andnud — Stradivari 1737. aastal Cremonas ära on surunud ja Püha Domenico kirikus maha maetud.

Stradivari oli wiist Mikolas Amati õpilane. Juba enne 1700 aastat oli ta kangel kuulsaks saanud. Mii walmistas ta 1680 Hispania kuningliku koja tarwis ühe elewandi-luuga ehitatud wiuli-kwarteti, millest pärast üks wiul Die Bull'i kätte sai. Aga oma kuldsele tegewuse-ajale jõudis Stradivari alles 1700. aastal, 56 aasta wanaduses. Mis meistrit wast paleusena oli filmade ees seisnud, nimelt Brescia meistrite wiulite wägawat häält Amati heleda maheda kõlaga ühendada, on ta 1700 aastast saadik hülgawalt täide saatnud. Sellest ajajärgust (1705) on ka see ilus wiul pärit, mis praegu Sakeni kuninga Alberti omanduses on.

Iga Stradivari-wiul on praegu ühe terwe waranduse wääriline. Üksnes kõige tähtsamad wõi rikkamad wiuli-wõidlased on niisuguste meistritööde omanikud. Londonis 1885 aastal peetud muusikariistade näitusel ei olnud mitte wähem kui 22 wiulit, 2 bratsché ja 3 violoncellod, mis Stradivari töö oliwad, selgest tunnistuseks, et juurem oja neist riistadest praegu rikkal Inglismaal aset on leidnud, kus nad kahjuks aga enamasti klaaskappides alal hoitakse, ilma et keegi neid tarwitada saaks.

Selle wiuli, mis muiste wõidlase Ernst'i omandus oli, on Londonis elaw tähtis wiuli-naiswõidlane proua Normann-Meruda 10,000 frangi eest ära ostnud. Maini äärsel Frankfurti linna kongerdimeister Hugo Heermann'i wiul on Londonis 21,000 marka maksnud. Wilhelmj on oma Stradivari eest 25,000 marka saanud. „Messie“ nime all tuttaw wiul, mida wõidlane Mard oma äia, juba ülemal nimetatud Pariisi wiulitegija Vuillaume käest on pärinud, on koguni 2000 naelsterlingi ehk umbes 20,000 rbl. eest 1890 aastal praegusel ajal kõige kuulsamate Londoni wiulimeistrite Hill'i ja poegade omanduseks saanud. Pariisis elawa muusikafõbra Saint-Senooh'i päralt olew Stradivari-kwartett, üks bratsché ja üks cello, mille eest ta ise 66,250 franti maksnud ja mille seas ka Stradivari wiimane töö 1637. aastast on, pakuti mitme aasta eest 80,000 frangi eest wälja, müüdi siisgi üksnes 45,200 frangi eest ära. Kuulsale wiulimängijale Paolo de Sarasate'le, kellel kaks Stradivari oli, pakkus ühe eest, mis ta ise Pariisis Gaud & Bernandeli käest 25,000 frangi eest oli ostnud, üks amerikkane 100,000 marka. Wiuli eest, mis Joachim oma Inglise sõprade ja imeflejate käest kingituseks sai, oliwad need 24,000 marka maksnud.

Suba ülemal nimetatud Londoni wiulisepp Hill, kes suur asjatundja ja toguja on, arwab praegu weel alles olevate Stradivari wiulite hulka 700 kuni 800 pääle, millest mõned hästi hoitud eksemplarid, mis kahe kuni kolmekümne aasta eest tagasi 5000 marga wäärilisteks peeti, praegu enam alla 20,000 marka saada ei ole. Aga ka esimest liiki Guarneri wiulid pole ühtigi odavamad. Stradivari violoncellodeft on üksnes weel mõned harwad eksemplarid leida, mille eest päratu kõrget hinda nõutakse. Brüsseli muusiku-ülikooli endise profesjori Gervais' wiuli päris tema poeg, kelle käest ta 50,000 frangi eest Brüsselis elawa herra Conteaux kätte läks. Sel riistal on iseäralise juure mõnu kõrwal nõibuslik hääle mahedus. Seda laadi mänguriistad on praegu weel, näituseks, cellowõidlasel Piatti'l Londonis, Hugo Becker'il Frankfurtis, kadunud Dawidow'i perekonnal Peterburis.

Selle kõige juures on tähelepanemise wäärt, et Italia meistriwiulite tähtjad omadused alles praegusel aastajal ka wäljaspool Italiamaad tuttawaks saiwad. Weel Leopold Mozart, kuulsa helilooja isa, ei nimeta oma „Wiuli - kooki“ kirjehutusjes (Mugzburgis 1770) mitte ühtegi Italia meistrit. Siisgi wõistwad jakselased juba ühe wiuliehitaja pääle uhked olla, kes oma jalal seistes Sakfamaal ühe wäga tähtsa wiulitegitajate kooli asutas, mis kaua aega Italia kõige suuremate töödega wõistles. See mees oli Jakob Stainer, keda „Sakfa wiuliehitamisetöö isaks“ wõib nimetada. Sündinud on ta 14. juulil 1621 aastal Hall'i linnas Tirolimaal, aga juba 1641 leiame teda 20 aasta wanaduses ifeseiswa meistrina Absam'ist ja 1643 ühe reisi pääl Salzburgi linnast, kus ta ühe wiula 30 guldeni eest ära müüs. Oma auukuulsuse tipul seisis ta 1666 aastal. Juba 1658 a. oli ta pähherzog Ferdinandi poolt, kes temast suurt lugu pidas, koja-wiulitegitjaks nimetatud.

Dma tööde iluduse ja tehnika poolest, mis enamasti weel Italia omast üle käia, tuleb Stainer kõige osawamate wiuliseppade liiki arwata. Tema wiulite hääle on weel enam ristpilli laadi kui Cremona meistrite juures. Ja kui Stainer mitte kangekaelsesti oma kõrgesti üleskummitud wiulite ehituse-wiisi juurde ei oleks jäänud, waid oleks ta — nagu Stradivari — enam Brescia wanade meistrite lamedat wormi endale eeskujuks wõtnud, siis oleks küsitaw olnud, kas ta ka hääle wägewuse poolest kõikidest ette ei oleks jõudnud. Absami ligidal olevate mägede seljal kaswawad puud, mis kõige paremat materjali andsiwad. Sääle walis ta kuusepuud oma wiulite päälislaudade ja ümmarguse kirjaga wahtrad põhja- ja küljelaudade tarwis. Dma wiulid müüs ta — kuus guldenit tükk. Italia wõidlasel Veracini oli kaks Staineri wiulit, mida ta Peetriks ja Pauliks nimetas. Need wiulid oliwad hääle-wägewuse poolest kõige parematest Cremona riistadest weel üle. Rahjaks aga kaotas Veracini need wiulid Wahemeres ühel laewahukkaminemisel.

Kuni 1880. aastani ei peetud ühesegi meistrist nii suurt lugu kui Stainerist. Sakfa, Prantsuse- ja Inglisemaal tegiwad enamasti kõik tähtsamad wiuliseppad Staineri mudelile järele tööd. Selle juures oli wast ka selle aja maitse mõõduandew, ja wist läks Staineril, kes ise hästi osaw wiulimängija oli, oma ehituse-wiisiga torwa seda hääle sünnitada, mis weel kuni 1880 aastani laitmata wiulihääle paleruseks peeti, mille pärawt ta ka oma ehituse wiisist, mis kord kõige paremaks oli tunnistatud, enam kõrwale ei läinud.

Mitmesuguseid tunnistusi on selle kohta olemas, et Cremona meistrite wiulitest, mille eest praegu päratu kõrget hinda makstakse, selle aastajaja algul, alles wähe lugu peeti. Näituseks müüs William Forster, nagu tema päewaraamatust 1799. aastal 20. aprilli all näha on, ühes Mikola Amati ehitatud cello ühes kõige lastiga ja poognaga 250 marga eest ära. Jah, Stradivari pidi oma eluajal isegi seda nägema, et üks Londonis elaw Italia kaupmees, nimega Cervetto, kellele ta

oma mäguriistu oli müüa saatnud, neid jälle tagasi saatis, sest et ta neid nõutud hinna eest, mis 80 marka tüki päält oli, mitte ära müüa ei saanud.

Joosef Guarneri nimi ei olnud kuni 1820. aastani veel mitte üle ta kodu-
maa piiride tuttawaks saanud, kuni wiimaks Paganini oma üli torelda Guarneri
wiuliga ette astus. Üks Prantjuse kaupmees, nimega Livron, oli selle wiulki Pa-
ganinile ühe konzerdi tarwis laenanud. Kui wõidlane talle pärast konzerdi lõpu
selle wiulki jälle tagasi anda tahtis, hüüdis Livron: „Gladesgi ei taha ma neid
keeli rüwetada, millesse Teie sõrmed on puutunud. See mäguriist on Teie oma.“

Umber jarnafel wiisil saiwad ka „Magginiid“ de Beriot' ja „Storionid“ Bieuz-
temps'i läbi tuttawaks, kuni aega mööda Italia wiulimeistrite terwe püff nimefiri
tuttawaks ja nii lugupeetawaks jai, et meie päiwil tuhat korda rohkem — wõlt-
situd kui wanu eht wiulid leida on ja igale ühele wiulioftjale hoiatuselks nõuu
anda tuleb, et ta wiulioftmise juures veel tuhat korda ettevaatlikum oleks, kui
hobujawahetamise juures, mille juures ju pettused päewaforral on. M. Pödder.

Sõnumid muusikaelu- ja muust wõidusest.

18 ja 19. juulil pani „Mainzer Liedertafel“ Fritz Wolbach' i tubkil juha-
tusel ühe muusikapidu toime, mil Handel' i oratoriumid „Deborah“ ja „Esther“,
mis Fr. Chrysanderi poolst uuema aja maitse järele ümber oliwad seatud, nagu see
iseärani oratorium „Estheri“ juures suuremal mõõdul oli sündinud. Neid wai-
mulikka helisünnitisi oliwad ka keisrinna Friedrich ja Hesseni suurherzog päält
kuulamas.

Stuttgartis suri kammermuusika-wõidlane Wilhelm Hermann ära,
kes kojateatri mägukoori liikmena 40 aastat oli oma meistrilikku osawust oboe-
mängus kuulda lastnud.

Glaz'i linnas awati jään sündinud ja 1894. aastal Praga linnas Saksa
ooperi muusika-direktorina ära surnud lauluwiiside-looja Eduard Tawiz' i mä-
lestuse-kuju. Siwafkiwist jammast, mille otjas Iyra seisab, näitab ühe külje pääl
brongsmedaljonis helilooja kuju.

Schlesia 13. muusikapidu tõi 27,000 marka puhast kafu fiske, mis
Berlini kojakoori soolumägijate ja juhatajate hääks tarwitati. Puuduwad 2500
marka tajuti eelminewa muusikapidust üle jäänud rahaga.

Barmenis on üks suur wõstiku omanik nõuaks wõtnud ühte rahwa-
koori luua, kellest iga laitmata eluwiisiga kodanik, meesterahwas kui naeste
rahwas, ilma maksuta oja wõib wõtta, kui tal tubli lauluhääl ei puudu. Selle
ettewõtte otstarbe olla rahwast odawa maksu eest suurte helimeistrite sünnitustega
tutwustada.

Johann Strauss' i kõige uuem ooperett „Wõistuse jumalanna“ eten-
dati 15. juulil esimest korda Stettini linna Bellevue-teatris ja leidis nii suurt kiitust,
et mitu kohta pidi korratama ja järkude lõpul kuuljate rõõmu-hõistamine otse
määratu oli.

Bayreuthis pidas „Uleüldine Richard Wagneri-Selts“
ühete pääfoosolekut, mil muu seas teada anti, et samane selts minewal aastal jälle 1000
liikme wõrt olla kahanenud ja selle pärast tema hingusele-minemist soowitati. Wa-
liti üks komisjion, kes selle üle peab nõuu pidama, kuidas seda seltsi ajanõuete
järele wõiks korraldada.

Budapesti st teatatakse, et ühe aasta pärast Uradi linnas üks maa-laulu-
pidu toime pandawat. Ungria maa-laulu piduseelks on jelleks ka auuhindasid
määratud.

Praga st teatataste „Neue Musik-Zeitungile“: Napilt enne wärawa luktust etendati weel efinest korda J. Ubeni'z'i Hispania laulumäng „Pepita Simenez“. Anderikas helilooja, kellesse kahtlemata nii hästi Saksa kui Stalia meistrid on mõjunud, kirjutab küll wähe ebatargasti ja ilma suurema ijeloomuta, aga stiigi on töö helirohke poolest õige suurt sugu laadi ja mäguriistade osad peenikeste maistega walitud. Selle helitöö pääwiga on küll see, et lauluhääled tarwilist hoolt ja tähelepanemist ei ole leidnud. Helilooja leidis stiigi suurt kiitust ja sai direktor Neumann'i käest kuste antud sõnade järele tulewaks sügiseks üht uut laulumängu luua.

Kapellmeister Zimmernann pühitset hiljuti seda päewa, mil ta 40 aasta eest Austria sõjawäe muusikajuhatajaks oli saanud.

Franz Rrenn, Wieneri kofakiriku muusikatoori juhataja, on ära surunud. Kadunud oli 1868 aastast saadik Wieneri muusika-ülikooli pääl koutrapunkti professoriks.

Seda ja teist.

„The Strand Musical Magazine“ toob ühes omas wiimasest numbris luuletaja ja helilooja Fred Heaterly kuste, kus ta Englise köhtuniku-nundriga ja walge parufaga on ehitud. Wheelerly on rahwa seas wäga laialt ja hästi tuttav, kuna mõned tema lauludest nii osawasti rahwatooni tabawad, et keegi arwustaja neid töe poolest wanadeks muinaslauludeks pidas ja seda mööda ka kiitis. Wheelerly jutustab, kui uhke ta oli, kui kord tema nime nimetamisel üks kaupmees temalt küsis: „Kas selle tuttawa Wheelerlyga sugulane olete?“ Põhjuwal südamele küsinud selle pääle noor helilooja, kes see tuttav Wheelerly stiis öieti olla? Oma suureks häbits saanud ta aga wastuseks: „Noh, eks ikka see noor Wheelerly Batterseast, kes oma kottwekivabriku läbi nii rikkaks on saanud.“

Kui Bülow kord Müncheni linnas konzerti andis ja oma klaweri-toolilt kaks suurt loorpuu-pärga leidis, tõstis ta nad ülesse ja waatles neid nii, nagu oleks ta niisuguseid riistu efinest korda oma elus näinud; stiis aga wirutas ta nad osawa käekeerutamiseega klaweri alla. Pärast laulus ta: „Wõtte ja wiige nad Lachner'ile, hääle mehikesele! Tema jõöb nüüd juba armuleiba, wast sümitawad nad temale suuremat rõõmu kui minule!“ (Bülowi ja Lachneri wahelst oli must kass omal ajal läbi jooksnud.)

Kui Bizet kord ühele wanale maestrole, kes oma terawa keele poolest kardetudJoli, ühe oma loodud sfnfonia ette mägis, kuulas wana herra auupaklitult päält ja ütles stiis: „Ma pean stiigi sellest teisest palast suuremat lugu!“ — „Niisugusest teisest palast?“ — „Haydn'i maailma loomise loo ch a o s e ft (segifogast)!“ oli wastus.

Üks noor helilooja oli ühe leinaloo Meyerbeeri surma kohta kirjutanud, mille ta ühele kuulsale muusikamehele ette kandis. Pärast leinaloo lõpetust ütles muusikateadlane õhates: „Mulle oleks stiigi meelepärasem olnud, kui Teie oleks ära surunud ja Meyerbeer selle leinaloo kirjutanud.“

Ühe Amerika muusikalehe toimetaja, kes oma lehe tellijate tarwis arsti pidas, kes neid ilma maksuta pidi rawitsema, waatas kord oma lugejate nimekirja läbi ja leidis selle juures, et üks maesterahwas juba kauemat aega oma tellimise raha ära ei olnud maksnud. Ta kirjutas selle pärast tohtrile: „Urge minge enam miistress M. juurde, ta ei ole enam meie lehe tellija.“ Selle pääle wastas arst lühedalt: „Seda ei õlegi enam!“

Laulu ja mängu leht.

Kuuliri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Sinub kuus korra.

Sind

aastas kättesaamisel 1 rubla. —
Ise ära tuua aastas 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja
wastu. Toimetuse aadressi tellimise, raha-
ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Her-
mann, Юрьев.“

Wanad wiinlid.

On wanu wiinlid olemas, mille kesesse liimitud tähekestel pääl kõige kuulsamate Italia wiulimeistrite nimed uhkeldawad, nagu: Amati, Maggini, Guarneri, Stradivari, Guadagnini, jne. Niisuguste wiulite omanikud arwawad neid riistu kes teab kui kalliks waranduseks, mida nad kõige suurema hoolega hoiawad, kuna need riistad aga tõepoolest üksnes wäärtuseta, wõlftitud sedelikestega ehitud wiinlid on.

Pääle selle on mehi olemas, kes kõige suurema õhinaga ja kalli raha eest kuulsaid wiinlid kofku osta püüawad, ennast aga farnaste wõlftitud päälkirjade läbi tüsjata lasewad, kuna neil farnaste riistade omandamisel tarwilik asjatundmine puudub. Üks kõige tähtsamatest wiuliwõlftijatest oli J. B. Vuillaume Pariisi linnas, kes küll wiuliehitamise wõiduses tähtis meister oli, aga oma sügawaid teadusi wanade wiulite järeletemiseks kurjasti tarwitas, kuna ta oma tööd kõige kuulsamate wanade meistrite nimedega ehtis ja ostjatele kalli hinna eest kätte määris. Selle läbi kogus ta endale küll päratu suure waranduse, aga äratas ta kahtlust kõige paremate eht-wiulite wastu ja sünnitas isegi põhjalikumatele asjatundjatele palju muret ja meelepaha.

Wiulite arwustamine nende fiske liimitud sedelite järele on nimelt selle päraft väga raske, et wõlftimine fagedasti kõige kawalamal wiisil on korda saadetud. Wanadest raamatutest ja dokumentidest loikawad petised kolletanud soonekse paberi lapikesed wälja ja kirjutawad Hiina mustaga eht tuschega, millele enne pistut rana-roostet hulka on segatud, nii et kiri kollakat karwa omandab, kuulsamate wiuliseppade nimed nende pääle. Siis nühitakse weel niisugust paberinärri, kuni ta wananäoliseks ära wõidub — ja mõne kuulsa wiuli-äri ehtuse tunnistus ongi siis walmis! Ka muusikariistade tegijad, kes wanade wiulite kallal parandusi toimetawad, wõtawad wahest niisugusest wõlftimiseäriist oja. Nad nälpawad nimelt wiulitest, cellodest ja wiulatest päris eht-sedelid ära, panewad ära kirjad nende afemele ja ehivad siis eht-algunnistustega oma järele tehtud kaup. Sarnaste wõlftitud tunnistkirjade läbi tõuseb mõni odaw mänguriist wahest mitme tuhanda marga wõrt niisuguste ostjate lugupidamises, kes sügawamad asjatundjad ei ole. Mõnigi Grancino ehitatud cellodest purjetab Nicola Amati lipu all ja mõnigi Bergonzi ja Guadagnini wiulitest seisab „eht“ Stradivari nime all kõrges hinnas.

Iseäranis fagedasti tarwitawad wõlftijad waeffe Staineri nime kurjasti. Näituseks kannawad peaaegu kõik Alahi ehitatud, üleüldsi peaaegu kõik kõrgesti üleskummitud, uuema aja wiinlid Staineri nime. Staineri elulugu on aga õige kurblik. Seefinane kuulus meister oli Tirolimaal Absamis sündinud ja wiuliehitata-

mise võiduse Italias õppinud. Rahelümme aasta wanaduses tuli ta oma kodumaale tagasi ja walmistas wiulid, mis ta Hall'e turul, 6 gulbna eest tükk, ära müüs. Juba sel ajal peeti würliflitude kodade poolt antud auunimedest suurt lugu ja nõnda sai siis ka Stainer endale „kojawiulitegija“ auunime. Aga samane würlifl auunimistus ei kaitsnud tublid meistrit mitte tagakiusamiste eest, sest jesuitlaste poolt weeretati süüdistus tema kaela, et ta „ketser“ olewat, ja waene Stainer pidi pool aastat ilma süüta tirmsis istuma. Selle läbi sattus ta aga kõige oma perekonnaga waesusesse — nii, et ta nõdrameeleliseks jäi.

Ka päris eht wanade ja kõige paremate wiulitega ümberkäimises tuli awalikut, kui suur wõimus inimese mõtteahtrusel ja ebatarkusel võib olla. Nimelt laugnes kõige laiemates ringkondades see arwamine laiali, et wanade wiulite kaanelauad liig pakjud olla. Et niisugust „wiga“ parandada, kaabiti lauad feestpoolt õhemaks. Olivad nüüd niisugused kaanelauad tublisti õhemaks tehtud, siis andsiwad wiulid küll poogna all sõnakuulelikumalt häält, kuid kõla oli märksa mannetumaks jäänud. Niisuguse jõleduse läbi on mõnigi ülitore wiul igawesti ära rifutud.

Üks teine wiis, millel wanu, häid mänguriistu ära rifuti ja weelgi rifutati, on see, et neid uuesti üle lakeeritakse või poleeritakse. Selle pääle waatamata, et niisuguse „paranduse“ läbi juba wiuli esialgne nägu kaotki läheb, muutub ka tema toon, ja enamasti ikka halvema poole. Mida apram tarwitatud laff on ja mida paksemalt teda pääle tõmmatakse, seda rohkem kaotab wiuli toon oma mõnust.

Wisjugustel tingimistel wiuli hääduft ja wäärtuft kõige paremini ja tõssemalt wõimalik ära on tunda, selle üle annab üks raamat hääd juhatus, mis päälkirja all „Cremona“ Friedr. Niederheitmann'i juleft on ilmunud (Leipzigis, 1896, Carl Merseburger'i kirjastus). Usjatundlikult kirjutatud raamat annab Italia wiulite ehitamise wiisi, nende wälimise moe ja kõla kohta täielikumalt seletuft ja räägib ka nende rahalise wäärtuse tõusmisest ja alanemisest. Kuni 1800 aastani oliwad Staineri wiulid kõige suuremas hinnas ja nende järele alles teises reas Amati omad. Peagi tõusiwad aga Andreas, Hieronymus, Antonio ja Nikolai Amati wiulid kolme ja nelja wõrt hinna poolest kallimaks.

Selle pääle sai Stradivari kuulsaks ja tema järele Joseph Guarneri, kelle wiulid üksnes Italias tuttawad oliwad. Sääll mängis Paganini ühe ülitoreda wiuli pääl, mis Jos. Guarneri del Gosa 1743 aastal oli ehitanud ja nüüd selle ilmakulka wiuliwõidlase furmast saadik Genua linna muuseumis alal hoitakse. Samase wiuli oli Prantsuse kaupmees Livron ühe konzerdiõhtu tarwis Paganinile laenanud. Kui aga wõidlane temale selle kalli riista pääle tarwitamist jälle tagasi tahtis anda, hüüdis Livron: „Ilmasgi ei taha ma neid wiulikeeli rüwetada, mis teie pundutamisel on pühitsetud.“

Sel kombel sai Guarneri üle maailma kuulsaks, ja tema wiulite hind tõusis kõrgele. Italia kirikud ja kloostrid oliwad palju Guarneri wiulid omandanud, kuna neid aga ka niisuguste meeste käest leiti, kes jugugi asjatundjad ei olnud. Üleüldse lasewad Guarneri tööd oma wälimise kaju poolest selle meistri tegewuses selgesti kolm ajajätku ära tunda. Paganini wiul on üks selle meistri suuremateft ja pakkemateft laudadeft ehitatud riistadest, tema tegewuse wiimseft ajajärgust. Paganini nimetas seda wiulid oma „suurtükiks“.

Maggini wiulid, mille heli, wägi ja ilu tähelepanemist äratasiwad, jaiwad wiuliwõidlase de Beriot' läbi kuulsaks. Esiotja oli nende hind 250 franki, aga peagi maksti nende eest hää meelega ka 2000 franki. Sühedalt enne oma furma müüis de Beriot oma Maggini-wiuli Chimay prinzile 16,000 frangi eest ära. Selle pääle sai Carlo Bergonzi esimest liiki meistrina kuulsaks, ja iseäranis suurt lugupidamist leidis ta Inglismaal. Wiimaks leidsiwad ka Guadagnini,

Giagliano, Granciojo, Santo Seraphimi ja Montagno wiulid suuri amustajaid, kuni enamasti kõik Italia wiuliehitajad laialt tuttavaks saavad ja lugupidamises tõusivad.

Suwitaw on see järk Niederheitmann'i raamatus, milles ta rändawa kaupmehe Luigi Tarisio üle räägib. Samane mees oli eialgul koguni waene ja elatas ennast jagedasti sellega, et ta muuljal tiiki leiwa eest oma kunsti kuulda laskis. Ta ostas aga halbu, keelttega ehitud wiulid kõige paremat seltsi, aga hooletusesse jäetud ja keelteta wiulite wasta ümber wahetada. Ta käis paljudes kooftrites, parandas jäl olewaid wiulid ja omandas sel puhul nii mõnegi kallihimalise riista. Kui ta endale juba suurema hulga kallid wiulid oli muretsemud, wõttis ta mõned nende seast selga ja rändas Gennaft Pariisi linna, kus ta sääsketele kaupmeestele paraja hinna eest Nicolas Amati, Maggini, Guggieri ja muude meistrite valmistatud riistafid müüs.

Järgmisel reisiril sai ta oma kalli kauba eest juba kõrgemat hinda. Paljudes Italia linnades oli Tarisio enamasti alamat järku wõbrastemajades ühe toa terwe aasta pääle üürinud, mis ta oma wiuli-ostmistel laulukohaks tarwitas, sest et ta oma terwet tagawara ei wõinud ühelt kohalt teise kaasa wadada. 1854 aasta oktoobrikuul leiti jeda imelikku wiulitogujat Milano linnas ühest wiletsast korterist furnult. Wiuliehitaja Vuillaume ostis need wiulid 80,000 frangi eest ära, mille ladu keskelt furnud Tarisio oli leitud.

Niederheitmann nimetab oma raamatu kõige laialisemas päättükis nende tähtsate Italia wiuliehitajate nimesid, kelle töösid ta juure asjatundmisega kirjeldab ja arwustab. Wanade wiulite omanikkudele ja nendele, kes niisuguseid riistu osta sooviwad, ilma et wõltsijaid neid üle saakswad lüüa, pakub raamat „Cremona" mõndagi kasulikku juhatusi.

—dd—

Ella Pancera.

Nende naiswõidlaste seffa, kes kõigest wõistlusest hoolimata uueal ajal on oma wõiduse tipule jõudnud, tuleb ka klameriwõidlane Ella Pancera lugeda. Sündinud on ta 1870 aastal Wiener linnas Italia wana aadeliwõiguga wõsuna, mis isegi Krootsi troonil olewa Bernadotte suguwõsaga jaolt ühte werd on. Waewalt oli ta kuue aastaseks saanud, kui surm ta isa ära koristas, kes kõrgem raudtee ametnik oli olnud. Suure armastusega ja hoollega kaswatas leseks jäänud ema oma wäikest tütrekest, kelle muusikalised waimuanded juba warakult nähtawale tärkaswad, sest juba wäike kooliplitakeseana ostas Ella imelikult õigesti kõiki wiisid järele mängida, mis talle iganes kõrwa puutusiwad. See äratas ema ja wanaema imestust nii, et nad lapsel warsti kõige kuulsamatele muusikateadlastele etendasiwad ja tema nende juhatusel alla andsiwad. Oles Rubinsteinil Peterburis ja Bilowil Meiningenis sellest loost aimugi olnud, nad oleksiwad siis wiisisti mures olnud, et keegi nende aruwiisusele kaaswõistlejaks wälja tahab astuda. Esiteks õppis neinekene Epsteinil tubli juhatusel all ja pärast Stavenhageni juures, keda nagu õndsas Liszti asemeliks peeti. Wiimaks wiisiwad weel Leschetizky Wienis ja Roder agara neiu wõidulise õpetäigu lõpule, kes aga siis, kui teda juba küpses oli tunnistanud, alles isenda juures kahelordse hoollega õppima hakkas ja nõnda weel oma terwe eluaeg edasi õppida tahab.

Loodus omalt poolt on Ella Pancerale kõige paremaks soowituse kirjutuseks ilusa tegumoe ja jume kaasa andnud nii, et ta juba enne oma kuuljate südamel ära wõidab, kui ta weel sõrmed klahwide pääle pannud. Tema mängus, mis pehme ja siisgi täiesti mõnus on, meeldiwad iseäranis tema hiilgaw staccato ja puhtad trillerid, mis ta

tuni fortissimoni mõistab paisuda lasta ja tema üliõsaw pianissimo, mis kõige tundmusrikkama lauluwiisina kõlab.

Ena Pancera wõidus ühendab kõige paremat, mis Wieni ja Weimari õpetuswiisid pakuda wõiwad. Praegu peetakse teda Wienis kõige õsawamaks Liszti mängupalade etendajaks, mis teda aga ei keela ka Chopin'i ja Schumann'i, Brahms'i ja Grieg'i helitöösid sügawa arusaamisega ja tundmusrikkalt mängimast. Austrias, Saksamaal ja ka Wenemaal on Ena Pancera tublimat klaveriwõidlasena tuttawaks saanud, aga, nagu näib, seisab tal kõige hiilgawam elutee alles ees. —

Sõnumid muusikaelu- ja muusik wõidusest.

Pollini, kes oma pulmaveisil ka Tirolis mägestikusse jõudnud, olla Innsbrucki linnas ühe tubli tenorilaulja leidnud. Selle nimi olla Maiki, ta olla ühe Tirolis lauluseltsi liige olnud ja selle hulgas oma häält kohwimajasdes kuulda lastanud. Pollinil olla nõuu noore mehe koolitamist enda päale wõtta ja teda Hamburgi teatri tarwis ette walmistada.

Franzensbadis pühitses Saksia-Wõõmi sugust helilooja ja muusika-direktor Alfred Delschlegel 20. juulil oma 25 aastast ametijubileumit. Ta algas oma tegewust 1872 aastal Prejsburi kuninglikus teatris, elas siis Würzburgis, Grazis, Hamburgis ja Wienis, mille pääle ta Klagenfurtis 3 aastat mäemuusikafoori juhataja ametit pidas ja wiimaks Dresdenisse asus. Sgal pool on ta peenete tundmusega heliloojana palju sõpru leidnud.

Kuulus kandlewõidlane Felix Godefroid (godfroid) on hiljuti oma juwemas Billiers-sur-Mer ära jurnud. Süündinud oli ta 1818 aastal Namuris, astus 12 aasta wanaduses Pariisi muusika-ülikooli, mille ta inestuse wäärt lihihese ajaga läbi tegi ja siis küpse meistrina konzerdi-reisidele läks. Godefroid on ka laulumängu „La harpe d'or“ (Kuldkannel) kirjutanud ja mitmed katoliki jumalateenistuse laulud, mis juurt kiitust on leidnud. Ta oli wiijakas ja elawa loomuga mees, keda näo poolest nooremaks wõis arvata, kui ta tõesti oli. Wõidlaste ringkonnad jääwad teda taga leinama.

Pariisi teatrid on 1896 aastal 21 miljoni 541,208 franki sisse wõtnud ja jookswal 1897 aastal on Prantsuse päälinna näitelawade tulud 1,051,361 frangi wõrt weel suuremad olnud.

Helilooja Louis Lacombe rinnatuju awati Bourges linna puieestikus. Lacombe (sünd. 1816, surm. 1884) on oma laulumängude läbi, nagu Winkelried, Le Tonnelier de Nurenberg jne., ka wäljamaal, iseäranis aga Schweizis kuulsaks saanud. Lacombe loeti muiste ka „ime-laste“ liiki, kuna ta Pariisi muusika-ülikoolis juba 11 aastase poistekesena klaverimängus esimese auuhinna omandas. Auuhinna jagamisel kaitsutas teda meister Liszt ja ütles temale: „Oh, kuidas sa mulle minu noorusepõlwe meelde tuletad!“

Milanos etendati hiljuti Teatro Carcano's uus laulumäng „Tirza“, mille sõnad Etodoro Lombardi, aga muusik Francesco Lombardi kirjutatud on. Eht küll sõnad õige õsawasti kokku on seatud, oli selle laulumängu etendus siiski nii igaw ja tüitaw, et üks ajaleht ütles: „Juba teisel etendusel oliwad kuuljad õredasti külmunud, kolmas etendus jäi etendamata, sest et tenorilaulja hääl ei olnud, ja järgmised etendused jääwad toine panemata — kuuljate külmuse pärast.“

Saragatele jätnud üks rikas suguwend oma terve waranduse päranduseks, nii et iseenesestgi juba wäga rikka wiulitwõidlaste warandus weel märkasti on kaswanud.

Mascagni kohta oli jutt liikumas, et ta oma direktori-ameti Rosini muusika-ülikooli peal, Pesaro linnas, maha tahtwat panna ja selle wasta Parma linna kuningliku muusika-ülikooli juhatajaks minna. Mascagni ise on nüüd selle jutu ühes Bologna linna ajalehes tühjaks tunnistanud, kuna ta järgmisi kirjutab: „Kõige päält ei wõta ma juba põhjusmõtteks ühsetgi wõistlusele kutset oja. (Mascagni näib ära unustanud olevat, et ta just oma „Cavalleria rusticana“ läbi, mis wõistlusele sisse antud töö oli, oma kuulsusele aluspõhja on pannud.). Teiseks oleksin otsekohe narr, kui ma Pesaro ülikooli tema kuldse wabadusega maha jätaksin, et Parma kuningliku konservatoriumi peale minna, mis riigivalitsuse käsu all seisab. Waatamata weel palga peale, mis Pesaros just kaks korda suurem on kui Parmas. Wiimaks, ja see on minu pääpõhjus, ei ole mul mitte wähematgi himu, oma ameti poolest muusika-ülikooli direktori oja mängida. Kui ma siin Pesaros wiibin, siis sünnib see üksnes selle pärast, et suurepäraline ja ülitore Rosini-asutus Italia maal see ainsus koht on, mis mulle mahti annab oma astele jõuda, mis mul filmade ees seisab, kui aga minu jõud weel wasta pidada jaksab.“

Milano st kirjutatakse „Menestrel'ile“: Verdi on praegu meie linnas käinud ja siit Montecatini supeksuse läinud. Tema kirjastaja Ricordi andis tema ainsus piduõhtu, mil kulupäaga helilooja väga lahkelt tujul oli. Muu seas ütles ta proua Stolzile, oma esimesele ja kõige paremale Nida'le: „Tulge, ma tahan maailmale näidata, et ma weel mitte paradiisi kandidaat ei ole. Laulame üheskoos midagi!“ Ja Verdi laulis proua Stolziga kaks laulu D'ellost, mille juures ta Tamagno laulmise wiisi nii osawasti ja naljakalt järele tegi, et kõik naeriswad ja kütust lagistasiwad.

Wene Keiserlik Majesteet Nikolai II. on käsu andnud kojafoori ümbermuutmiseks. Mängufoori juhataja nimetawat edespidi Keiserlik Majesteet ise. Kooriliikmed peawad kõik sündinud wenelased olema ja iseäralist munnid kandma. Kümne aastase teenistuse järele olla kooriliikmetel õigus paiuki saamiseks.

Berni st kirjutatakse „Neue Musik-Ztg'ile“: Wieni meestestoor „Schubertbund“, kes Schweizimaal ümber reisimas on, andis Berni pääkirikus häategewaks otstarbeks ühe konzerdi, mil nii hästi wõiduslikelt kui rahaliselt küljelt waadates väga häa tagajärg oli. Kirik, millesse 2000 kuuljat mahub, oli wiimse istmeni täis. Kõige peenem ja hoolkam taktipidamine, eeskujulik sõnade wäljarääkimine ja terve häälematerjal annawad sellest tunnistust, et samasel kooril ühtegi kaaswõistlejat karta ei ole.

Hispania riigivalitsus on ühes ametlikus kuulutuses ära keelanud, et Hispania aadeli-sugust wõidlased oma nimesid kõige oma aunnimegeda mängu eeskawade peal ära trükkida lasta tohtiswad. Sarnasele weidrale keelule olla lauliku don Fernando Diaz de Mendoza, ühe esimest liiki Hispania suurt sugu mehe sugulased, kes ka grahw Vailingi aunnime jne. kannawad, põhjust andnud, ja olla selle keelu tipp esitaja nimelt selle grahwliku wõidlase wasta pööratud. Ta on ühtlasi ka herzogiuma de La Torre de mees, alles 26 aastat wana ja tarwitab lauljanna oma üli toredat häält oma rahalikkude tulude suurendamiseks.

Warszawi keiserlik teater on Stanislaw Moniuszko kahetümme-wieeaastast surmapäewa pidulikult pühitsenud. Moniuszko on üks kõige paremaid Poola laulumängu loojaid, ja weel praegugi seisawad tema laulumängud „Halka“, „Mus Don Quichotte“, tema kantatid ja „dunka'd“ — iseäralikud Wäite-Wenemaa, Leedu ja Poola rahwalaulud — suures lugupidamises.

Rootsi ja Norra kuninga Oskari kahetümme wieeaastaseks waltituse jubelipiduks peeti suur põhjamaa-laulupidu ära, millest enam kui 1000 lauljat oja wõiswad. Jubelipidu algas 5. (17.) septembril ja kestis wiis päewa. Tema ettevalmistused on suur-päralised olnud.

Wasjerburi furnuial ehiti helilooja Peter Lindpaintner'i haud bröngsift walatud rimmakujuga.

Londonist tulnud teadete järele on Covent-Garden-teatris etendatud 67 laulumängu hulgaft 26 Richard Wagneri muusikalift näitemängu olnud. Wiimaste etendustest wõetud, kõrgetest hindadest hoolimata (25 marka efimeft liiki istekoha eest), õige rohkesti oja. Schulz-Curtins, Bayreuthi pidumängude toimetaja, on tänawu 140,000 marka pääsetähtede eest lunastanud.

Bayreuthis wiibiw mängufoori juhataja Anton Seidl, tahab tulewal konzerdi-ajal New-Yorkis „ülema nelja saja“, see on tiisedate miljoniomanikkude tarwis wälja walitud eeskawa järele kõrwarooga pakkuda, mille juures ühe lofhe hind 359 dollari pääle olla määratud. Kas New-Yorki linnal tulewal konzerdi-ajal ka rõõmu saab olema mõnda laulumängu maitsta, on alles kahtlane asi, sest et juba kõik wõidlased nii „naeru wäärt“ kõrget palga nõuawad, et wiift üksigi laulumängu toimepanija oma kulufid taja teha ei jundaks.

Bõhja Wisconsinilauljate ringkonna Sakfa jugu liikmed on Sakfa keeli ilmuwa ajalehe „Milwaukee Herald'i“ teate järele enda keskel hüüdu „Wohl auf!“ teretusõnaks walunud.

Siklised teated. Orelil-kunstnik Beringer, Stuttgarti muusika-ülikooli endine õpilane, on Heilbronnis ja Pforzheimis orelikonzertifid andnud, mille kohta arwustajad wäga meelitawoid otjusi on andnud. Nad ei fiida mitte üksnes tema tähtsat osawuift ja ka kõige raskemate palade jägawalt läbi mõeldud mängu, waid ka maitserikast registrite käsitamist. — Doperetilauljanna neu Marie Devary, jündinud ungarlane, kes Wieni Karl-theatris tegew oli, on grahw Emmerich Festetics'iga, Ungria efimeft liiki aadelijugu mehe pojaga, abitusse heitnud. — Dresdenis on Ehrlich'i muusikakoolist, mis Paul Lehmann-Otteri juhatusel all seisab, jällegi üks uus lauljanna wälja kaswanud, kes Dresdeni kothateatris kindlat kohta on omandanud — nimelt soprani lauljanna neu Lina Wenzel. — Muusikafelts „Deutsche Tonkunst“ annab „Neue Musik-Ztgile“ teada, et ta jällegi wõiftluse tarwis oli kolmandat forda aauhindasid määranud. Muuhinna-mõiftjate kogu, mille efimees Ph. Charwenka, on siise jaadetud tõõde hulgaft kolm kõige paremat ühe wääriliseks arwanud ja selle pärast otjufeks teinud igale auhinnajaajale 50 marka anda, nimelt Franz Zureich'ile Tauberbißhofsheimist, Karl Thieszen'ile Emdenist ja Paul Hasenstein'ile Berlinist.

Seda ja teist.

„The musical Age“ jutustab ühe weidra loo Humperdinck' i unustliku meele kohta. Kui Humperdinck alles Frankfurti muusika-ülikooli pääl kottukõla- ja heliloomise professoriks oli, tuli ühel päewal direktor Scholz ühte ülemasfe klassi õpetust päält kuulama. Õpilased oliwad hästi ette walmistatud, Humperdinck hakkas küsimä, aga ei saanud mitte ühtegi õiget wõi rahuloldawat wastust. Professori nägu wenis ifka pikemaks, kuna õpilased ifka arglikumaks läksiwad. — Korraga löi Humperdincki nägu lahkeks, ta soris oma tarkuraamatu lehti, nagu otjiks ta jäält midagi, ja seletas siis, et talle effitus juhtunud: ta mõtelnud ennast nimelt järgmises kõrgemas klassis olema ja olla selle järele oma õpilastele ka küsimused ette pannud; siis algas katse muesti ja läks üli ladufasti. —

Mõrn wastus. Breili (klaweri ees istudes toatüdrukule): „Ei tea, kas see üle tee elaw noor herra minu laulu ka peaks kuulma?“ — Toatüdruk: „Miks ta ei peaks kuulma! Ta panebgi juba oma aknad kinni.“

Klaufenburgis furi kõrges, 100 aastases wanaduses professor **Brasfai** ära, kes suur muusika-sõber oli. Sel ajal, kui **Liszt**, **Remenyi** ja **Bülow** Budapestis kontsertisid andsiwad, wõttis Brasfai oma pödurast olekust hoolimatana nõuiks Ungria päälinna reisida. „Teie jääte siia paigale wõi jurete tee pääl ära“, ütles talle arst kindlal sõnal. 70 aastane rauf kehitas õlanukke ja kõlistas toapoissi, niipea kui tohter ära oli läinud. „Säh, siin on minu maga-kuub, topi ta õlgi täis, pane sohwa pääle ja pööra eestkülj seina poole. Kui tohtri herra tuleb, siis ütled temale, et ma magan.“ — Toapoissi kuuldas muidugi sõna, Brasfai aga reisis ära Budapestisse. Kolm forda käis arst teda wahetajal waatamas, aga itka ütles toapoissi, et professori herra magawat. Arst oli sellega rahul ja läks oma teed. Neljandal päewal wõttis Brasfai arsti eeskojas wasta, kes juba eemalt hüüdis: „Euuäh, euuäh imet, herra, eila alles olite koguni haige, aga täna juba nii kõbus! Kust see siis tuleb?“ — Brasfai, kellell oma maga-kuub jälle seljas oli, pilgutats kawalasti silmi ja ütles: „Kas sa siis ei näegi, mu poeg, et mul seejama maga-kuub seljas on, mida sina nii suure hoolega rawitsetsid, kuna mina Budapestis olin?“

Kui wiisakas Austria-Ungria riigibanga ülem direktor **Gustav Ranz** naesterahwa wasta olla mõistab, näitab järgmine lugu. Ungria riigi kõige memmad tuhhat-guldemi-paberid saawad edespäi oma õmelikkudele omanikkudele weel lahke-mini wasta naeratama kui enne. Kuna nende paberirahade nurlades kaks geniat on kujutatud, saawat üks neist Ungria „rahwa õõpiku“, proua **Louise Blaha**, nägu näitama. Louise Blaha on Buda-Pesti rahwatheatri **subrett** ehk naljanäitlejanna ja lõbn-lauljanna, kes weerand-aastasajast saadik wõrdlemata wõidus-õnawusega Ungria rahwanäitluste tegelasi etendab. Küll on ta ütlemata suurepäraliste ampakkumistega ära hellitatud, kuid see üks uus annuwaldus, mille sarnane muidu üksnes kroonitud päadele osaks saab, tohiks isegi tema rõõmsat inestust äratada. Siisgi wõib wast proua siidamewaluga kahetseda, et temal mitte õigust ei ole oma „portreede“ üle oma tahtniist müüda walitseda, kui nad riigis käima pandakse. Ta wõiks neid ise väga hästi tarwitada, sest et tal eluagewäga „auklised sõrmed“ on olnud. Ühest küljest aga wõib naiswõidlane rahulikult tulewikusse waadata: armukadedal proual ei saa midagi selle wasta lausuda olemä, kui ta mees ka kes teab, kui palju nendest nutest Blaha-kujudest peaks koju tooma.

Kulus nalja- ja pilkelaulude looja (chançonnier) **Jules Jony** (shül ihoni) on Pariisis ilhes närwihaigete eralliinikus, kuhu teda umbes aasta eest tagasi rawitsemisele oli wiidud, hiljuti ära surnud. Jules Jony oli 1855 aastal Pariisis sündinud, kehwal wiisil illes kaswanud ja selle pärast kooliõpetusest peaaegu täiesti ilma jäänud. Aga wäsimata wirtuse ja agaruse tõttu läks tal siisgi forda oma algusliisi wainmaandeid harida ja naljalaulude loojana kõige kõrgemale järjele jõuda. Talle oll juba looduse poolt hää nupp ja terane film eluteele kaasa antud ja kui sündinud parislasele ka teraw noff, mida ta kõige ja kõitide kallal teritas. Ta algas oma tegewust naljalehtede „*Tintamarre*“ ja „*Tam-Tam'i*“ kaastööksijena ja heitis siis noorte, wallatute luuletajate kilda, kes *Quartier Latin*'is (kartjee latäng-üliõpilaste linnajagu) „*hydropathide*“ ehk „weesõprade“ seltsi õlward asutamud, kelle liikmeteks ka direktor *Goudeau* (gudoo) ja nii wara surnud naljalaulja *Mac-Nab* oliswad, kes palja naerule kõditawaid laulusid on loonud (näit. «*Expulsion des Princes*», «*Bal d l'Hôtel-de Ville*» j. m. m.). Sääraniis tähtsat ja mõjurikast osa mängis *Jony Boulanger*'i (bulangshee) segaduste ajal, kuna ta päew päewa järele naljalehes „*Bataille*“ *Lisagaray* poolt *Boulanger* ja tema erakonna tohta luuletatud pilkelaulusid awaldas. *Jony* on wiimse 15 aasta jooksul lugemata hulga laulusid loonud, mis oma iselaadi poolest eestujulised on ja weel kaua saawad lauldama ja mokahelil ümissetama.

„**Evening Sun**“ jutustab järgmise loo ühe noore, õrna tundmuslega muusikamehe elust. Noor mees mängis ühe Beethoveni ülitoredatest sonatitest ja küsis oma emalt, kas see küll uskuvat, et tema, noor mees, ükstord ka niisuguse helitöö loomisega toime võiks saada. Selle pääle arwas ema armulikult: „Miks mitte? Ja kui ja niisuguse tööga ka praegu veel mitte korda ei peaks saama, siis võiks seda ometi edespidi juhtuda!“ — Üritatud noor mees läks aga sel mõttel, et ta wist küll ialgi Beethoveni wääriliseks ei suuda saada, nii kurwa-meeleliseks, et ta märgi abil oma „nurja läinud elu“ ise ära lõpetas.

Gaspáro Spontini, kuulus Italia helilooja, kes aastatel 1774 kuui 1851 elas, oli loomu poolest õige uhke mees. See ei ole aga ime, et ta kuulsust ning annu ihaldas, sest kellel ei oleks himu teada ennast kuulsa olemat! Muudu oli aga Spontini tõesti kõrgeandeline helilooja, ja tema laulelbused „Fernando Cortez,“ „Bestalde“ ja mitu teist on veel praegu küllaldi tuntud. Saksa kuuletaja Heinrich Heine, ise Suudi sugust, oli suur pikaja ja nõõkaja, ja on ta ka Spontinist mõndagi „karutiiki“ jutustanud. Mõnda teatas Heine, et Spontini, kui ta Pariisis mängukoori juhatas, hää meelega näitemaja kõrwalkäigul jalutas, kus tema kui kuulsa muusikamehe kaju üles oli pandud; ta waatas tihti ja häämeelega, kui ka alt kulnu, enese kaju pääle. Tema oli nimelt aastatel 1810—1812 Pariisi laulelbusemaja juhataja ja Prantsuse kuningas Lois XVIII. helilooja. Aastal 1820 tuli ta Berliini, kus ta kindralmuusikadirektoriks tõsteti ja 1841. aastani ametis oli. Siin piüüdis Saksa helilooja Richard Wagner teda enese kaitsjaks saada, kuid Spontini ei jallinud Wagnerit ning jättis teda selja taha. Spontini juhatas ka kuninglikku laulelbusi, mis ametit aga tal kannis raske pidada oli, sest et ta hästi Saksa keelt ei mõistnud, ja muusikakoori juhatamine tegi talle tihti tuskat, sest et selle liikmed muudugi kõik sakslased olivad. Ka ei arwauud Spontini Saksa muusikat suureks asjaks, waid tema meelest oli Italia meistrite muusik üksi täieline iluhelide riik. Et ta Saksa keelt hästi ei mõistnud ja Saksa muusikasti lugu ei pidanud, seda ei anna talle sakslased nüüidgi, mitu kümmend aastat pärast surma, andeks. Üksnes oma sünnikeelt Italia keelt, siis aga ka Prantsuse keelt, mõistis ta täiesti. Sagedasti hüüdis ta wäga puudulises keeles mõndagi mõtet teistiti, kui ta seda ütelda tahtis. Mõnda hüüdis ta kord mängukoorige: „See ei mängip eigest, enam kára, enam kára. Mina mitte kuulep!“ Sarwemeestel oli tihti tegemist juhataja soowi täita. „Forte, forte piu, enam forte!“ hüüdis ta. Ja kui siis sarwemehed pöurutasiwad, et taewas ja maa pörus, tegi Spontini lahte näo ja ütles: „Bravo, bravo! Gut, ferre gut!“ Aastal 1842 läks ta Berliinist jälle Pariisi, kust aastal 1851 Italiasse oma jünnilinna Majolari'sse terwise toetust läks otstima, kuid juri sinna ära. Ta oli siis terwe eluaja ära olnud ja ometi jünnikohal surmud.

Muusik Saksa wana-jõuas. Sant mängumees, kes üht' ainust pala, sant laulja, kes üht' ainust laulu oskab. Kõige parem laul teeb wäsinuks, kui teda liig tihti ja kaua kuuled. Kes kandlemängijaks ei taha saada, heitku wilepuhujaks. Rikkad mängijad ja wanad sarwemehed an harwa leida. Kuuw kõha on trumpetimehe surm ja surma trumpetimees. Kwindid rebenewad sagedasti, kui neid liig pingule tõmmatakse. Teadmine, tahtmine ja wõimine teewad hää meistri. Kes wõidust ei aarjuta, kaotab teda pea. Wõidust ei wõi aiaterbast murda. Wõidus on kerge kanda, aga enne raske labuda. Ei ole ilusamat kofkuõla kui siis, kui jüda ja juu kofku jünniwad. Kes tööde wiinuil mängib, sellele wisatakse poogen moõda pääd. Kaks wiinimeest ühte kõrtsi ei kõlba. Üksainuke wõib kõneleada, seitse laulda. Kes alati wana laulu kõõrutab, seab wana palga omaks. Paremini kuff laulab, kui ta kõri niisu-tab. Kõige waljemat takti peab inimene elus oskama.

Laulu ja mängu leht.

Kuukirj Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.

Hind

aastas kättesaamijega 1 rubla. —
Ise ära tuua aastaks 80 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja
wastu. Toimetuse aadressi tellimise, raha-
ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Her-
mann, Юрьевъ.“

Gesti rahwa muinasujust.

Gesti rahwa esiwanematel oli muinasajal eneste usk*), mille järele nad hulga jumalaid arwasiwad kõrges taewas elawat. Kõigi nende jumalate nimed ei ole enam teadagi. Üksnes wäike osa nendest on pital pärispõlwe ajal rahwa meelde jäänud. Soome rahwal oli muudugi eestlastega üks usk ja ühed jumalad; Soome jumalate nimed on ka hoopis rohkem alale jäänud, kuid siin ei taha me Soome jumalatest kõneleda, waid üksi nendest, keda Gesti rahwas on weel meeles pidanud. Gesti jumalate wana usku tahame siin siis üksi meelde tuletada. Gesti nimetame, et jumalate ajupait „taewas“ wisisti üks on Indo-Euroopa jumaluste nimega, nagu Sanskriti keeles »deewas«, Greeka keeles „theos“, Ladina keeles »deus«, Läti keeles „deewas“, Prantsuse keeles »dieu«, Italia keeles »dio.« Kuda „deewas“ Soome ja Gesti ning mõnes muus keeles on ju-

*) „Laulu ja mängu lehe“ 6. aastakäigus aastast 1890 nr 2 oli juhtkiri „Natuke Soome ja Gesti wanasti jumalate usust.“ Selles kirjutuses on muidu kõit väga õige, kuid üks eksitus on sinna sisse juhtunud, see on see: et Gesti jumal Utu ja Wana-isa ning Taara kõit kolm üks jumalust olnud ja need sõnad muud midagi ei ole, kui kolm nime ühele jumalale. Lugu ei ole nii, ja selle pärast olgu see eksitus siin parandatud. Küll on tõsi, et Utu ja Wana-isa muinasajal üksainus jumal oli, kuid jumal Taara oli koguni ise-jumalus. Utud hüüdi Wana-isaks, Wana-taabitiks, jumalate isaks. Tema kõrwal oli aga teine ülem jumal weel, ja see oli Taara. Selle nimi ja isik on wisisti pärast poole, kui Utud ammugi kummar-dati, Gesti jumalate sekka wõetud. Dsjaki rahwa jumalate ülemal on ka nimed Torym, Tarim, ja teiste Soome jugu rahwa seas tuleb samast nime samati kuul-dawale. Mõnda on siis Taara küll juba väga wanal ajal Soome jugu rahwaste jumal olnud. Sellegi pärast ei suuda ma seda mõtet õsse tühjaks tunnistada, et jumal Taara Germani-Saksa-Standinawi jumalusega Thor, Thonar, Thunar, Donner sugulane oli — päälegi, et Taara jumalat neljapäewal orjati, mis päew ka Saksa- ja Rootsi-maal Thor'i jumalale pühha oli. Ei ma salga, et nimi Taara juba wanasti Gesti keeles mõis olla, kuid Saksa-Standinawi Thor on juba oma kõla sarnaduse pärast, wähemasti osalt, sellega kokku sulanud. Muidu püüame siin kirjutu- ses, kui ka mõnda korra, Gesti jumalaid iseäraliselt nimetada.

malate asupaita tähenda ma hakanud ja Indo-Euroopa keeltes jumalaid en-
did, selle üle tuleks ise äraline uurimine teha.

Sõna Jumal on muinasaja eestlased kord „juma, jumina, jōma“
kohta ütelnud, kuid pärast on see ühe iseäralise jumala nimi olnud, mis
ülemat waimu tähendas. Kas ta kord üleüldse on jumalate ülemat ni-
metanud, selle üle selgust saada on raske. Pärast, kui teisi jumalaid
juurde tuli ja neid uskuma ja orjama hakati, sai jumal üleüldiselt ju-
maluste nimeks ja läks selles tähenduses ka ristiusu järele taewa ja maa
looja kohta tarwitatawaks.

Kõige kõrgem jumal ja kõigi teiste jumaluste ülem ja isa ol-
Uku, liignimedega Wana-isa, Wana-taat, jumalate isa ja esik. Tema
oli Eesti muinasusu järele taewa ja maa ja jumalate looja ja kõige asja
ettetooja. Ta oli ka inimese loonud ja kõik loomad ja elajad, hingeli-
sed olemused ja hingetud olemused. Teda kummardasivad wanad eestla-
sed iseäralise auuakartusega.

Wisfisti ei ole selle juures kassipidi mõelda, et suurel jumalal
Ukul, jumalate isal, ka kõigi jumalate ema naeseks kõrwal oli. Eestlased
nimetasivad Uku abikaasa lühedalt Ema nimega, ja temale oli Tartust
läbi woolaw Ema-jõgi pühendatud. Soome muinasjuttudes on ka Uku
abikaasa pärisnimi Uka weel alale jäänud.

Kõrge jumal oli wanadel eestlastel ka Taara, kes Uku kõrwal
maailma walitses ja inimeste ning elajate olu ja elu juhtis ja nende
hädad tegi. Tema on pärast poole Eesti rahwa muinasususe wõetud
ja teda hiljemini orjama hakatud. Temale oliwad mitmed kohad ja hiied
ehk ohwripaigad pühitsetud, muude seas ka Tartu linn, mis nime esime-
ses silbis tema nimigi on. Mäge endises Tartus hüüdi Taara mäeks ja
hiit, kuhu puud kaswanud, Taara tammikuks. Neid nimetusi tunneb rah-
wa juu weel nüüdgi.

Müristamise toimetada oli eestlastel kolm jumalat Üike, Piker ja
Kõu, kes kõik nagu kolm sõpra ehk seltslast wennialikult olemas oliwad:

Jumal Üike oli eestlaste muinasusu järel see olemus, kes kõrgel
taewa laotuses üle pilwede asus ja selle eest hoolt kandis, et püha tuli,
millest walgud sündisid, mitte ära ei kustunud. See oli väga kaugel
muinasajal. Alles praegu on Magyari keeles tule nimi „ég“, mis sõnaga
„äike“ üks on.

Teine jumal oli Piker ehk Pikne, kes ka pilwede üle asumas
on. Tema hool oli nooli teha, koguda ja walmis hoida, et neid pärast
siis tagawaraks oleks wifata sinna, kuhu tarwis. Kõige rohkem tarwitati
„Pitse nooli,“ nagu rahwas weel praegu ütleb, kurja waimu ehk wana
pagana ehk wana poisi mihelda ja peletada, kes neid väga kartis ja nende
eest põgenes.

(Booleli.)

Franz Liszt

ja tema sõbra würstinna Karolina Sayn-Wittgenstein'i

üle jutustab ajalehes „Revue de Paris“ proua Melegari, kes würstinnaga lähemalt tuttaw on olnud, järgmisi :

Sõbralit ühendus Liszt'i ja würstinna wahel algas warsti pärast seda, kui Liszt ennast oma kolme lapse emast, warjunime all Daniel Stern anderikla naiskirjanikuna laiemalt tuttawaks saanud grahwinnast d'Agoult'ist lahku oli löönud. Selle parandamata lõhe põhjuseid ei maksa siin pikemalt harutama hakata, kuid nii palju on selge, et sest saadik würstinna Wittgenstein on pääle grahwinna d'Agoult'i kõige suuremat mõjudust awaldanud ja wast weel suuremat kui ülemal nimetatud grahwinna, kellega Liszt pikemat aega nagu päris ebielus elas.

Sel ajal, kui proua Melegari würstinnaga Rooma linnas tuttawaks sai, oli see juba 57 aastat wana; jutustajanna kirjelduse järele pööraswad ennast würstinna mõtted ja tundmused üksnes Liszt'i ümber, ehk ta küll muidu täiesti iseseiswaw loomuga naesterahwas oli. Ükski teadusepöld ei olla temale wõõras olnud ja proua Melegari arwamise järele oleks teda selle aastajaja kõige teaduserikamaks naesterahwaks wõidud nimetada. Tema waimuannete edendamise ja kosutamise kohta olla tema wanematel kõige suurem mõjudus olnud.

Tema isa, Poola aadeliisugu mees ja mõisnik Swanowski, oli tütrele oma himu põhjalikkude teaduste uurimise, tõsise töö kohta kui ta ükstu maaelu armastuse päranduseks jätnud; aga ta oma ema, sündinud grahwinna Potocka, poolt oli würstinna mitmeid tähtsaid omadusi pärinud. Ta ema oli waimurikas naesterahwas, kes seltskunnas hiilgas ja koja-elu armastas, enda ümber hää meelega wõidlasti ja teadlasti kogus, kelle seas ta Meyerbeer ja Spontini oliwad, ja ta würst Metternichiga, Schellingiga ja mõlemate wennaste Humboldtidega sõbralikkude sidemetega oli ühendatud. Isa lastis teda nagu poissi kõitluguseid teadusi õppida. See ei olnud mitte noore naesterahwa enda waba tahtmine, kui ta würst Sayn-Wittgensteinile, kes Wene sõjamarshalli poeg oli, oma kätt abieluts pakkus. Minus rõõmustaw päikesekiir, mis temale sellest ühendusest wälja paistis, oli tema tütre Maria sündimine, kes pärast ülemkojameister prinz Konstantin Hohenlohe (+ 1896) abilaasaks sai. Würstinna pidi aastate laupa elu mõrudust kannatama. Ennast selle pääle toetades, et ta Wenenema alam oli, nõudis ta Rooma paawstilt oma abielu lahutusi. Runa ta Karlsbadis terwijewelt oli tarwitamas ja parajasti nõuuts oli wõtnud Riewisse tagasi reisisa, sai ta sõnumi, et Wene keisri käsul tema abielu lahutamise protsess oli edespidise aja pääle lükatud.

Herra Swanowski oli 1844 aastal ära suruud. Müüb ei olnud õnnetul würstinnal siin maa pääl enam muud lebagi kui oma laps. Tema südames ajus piinlik kolebus ja tühidus. Säääl tuli 1847 aastal Franz Liszt Riewi linna. Würstinna mõttis ühes kirikus Liszti loodud „Issjameie“ ja ühe oratoriumi ehk kõnelauduse etendusest osa. Kui waimustatud muusika-sõbranna uskus ta, et jumalateenistuse ülenduseks määratud wõidusel weel suur tulewit on. Liszt näitas tema meeletst see mees olemat, kes kutsutud on pühalikku muusikat uuele elule äratama ja kõige kõrgemale järjele tõstma. Würstinna kujutuswõim oli enne wangistatud kui ta süda. Sel puhul õppis würstinna Liszti ifillikult tundma, kes teda ta oma heliluuletustega tutvustas, nimelt mõne palaga tema lauleldustest „Mazepa“, „Dante“ jne. „Dante“ pidi nimelt ühe diorama abil etendatama, mis „Jumalikust näitemängust“ wõetud kujesid näitas. Samase diorama walmistamiseks oli kakskümmend tuhat laalrit tarwis. Waimustatud würstinna lubas seda raha muretseda. See ettewõte jäi küll täitmata, aga würstinna ja Liszt'i wahel oli sel puhul sõprus figinenud. Würstinnal oliwad Podolia kubermangus suured mõisad; ja pani Liszt'ile paktumise ette,

et see ühe tema mõisa pääl ühe talwe mööda saadaks ja rahulikult oma helisünnuste edendamisel töötaks. Würstlinna arwas endal Jumala poolt kohujeks pääle pandub olewat, et ta sellele kõrgete waimuannetega ehitud mehele abits oleks tema mõiduslik tube annete edendamisel ja täidesaatmisel. Oma südametunniste ees pidas ta ennaft Lieszti abitaafaks. Eht küll ta juba ette oli arwata mõinud, et tema teguwiißi maailma rahwa poolt pidi mõõriti mõistetama, et ta elu laimduje alla pidi sattuma, sünnitas see temale siiski suurt südamewalu, kui tema piitide põhjuseid hatati tahtlus-tama ja laimduje poriga loopi ma. Lühedalt enne oma surma ütles ta proua Melegarile: „Kui Teie ialgi minu üle midagi kirjutate, siis mõite julgesti tõendada, et ma esimesest filmapilgust saadit, kui Lieszti armastama hakkasin, tema abitaafaks saada tahtsin; mulle ei tulnud ialgi mõttesse, et lugu ka teistil mõiks minna.“

Kui würstlinna 1848. aastal Wenemaalt lahkus, kutsus ta Lieszti Weimariße elama, kus see ta suurherzogi kapellmeisteri koha sai. Würstlinna elas suurherzogin-naga, kes Wene keiser Nikolai I. õde oli, sõbruses. Sel kombel leidis siis würstlinna Weimarißi wägawat kaitset; kroonu päralt olem Altensburgi loss, mis Simi jõe kaldal metjaga kaetud kõrgustikul seisis, anti temale rendi pääle. Lieszti ajus selle lossi ühte tiima elama. Sõrgimise kaheteistkümnene aasta jooksul elas würstlinna oma tütreaga Weimari linnas. Lieszti kohta lähendasid neid kahteistkümnend aastat tema mõidusliku tegewuse hiilgawamat aega ja tippu. Würstlinna walwas armukadedal filmal tema tööde edenemise üle; ta pani Lieszti töötuppa luku taha, et üksigi wäline mõjudus teda segada ei saaks. Sauleduje „Püha Elisabeti“ põhjusmõtteid ja esimene plaan on würstlinna poolt Lieszti'le ette pandud. Lieszti raamat Chopin'i üle olla enamaßti würstlinna kirjutatud. Kui würstlinna selle kohta lähemat tsjusi päritti waastas ta: „Kui kaks olemust üksteisega täiesti ühte on julanud, kas siis iga kord mõimalit on ütelda, kus ühe töö lõpeb ja teise oma algab?“ Kus ta iganes mõis püüdis ta oma sõbralt iga eluformat ja muret ära wõtta. Tema sai Lieszti tütardele, mis tema ühendusest grahwinna d'Agoult'iga wälja olinud kaswanud, kõige hellamats emalikus sõbrannaks. Üks neist tütardest suri Brantjuse tuttawa riigimehe Emile Olivier abitaafjana, teine on Richard Wagneri leht, proua Kofima. Tema poeg Daniel suri Berliini linnas ja on jääb Katoliki suruual maha maetud... Altensburgi lossis tuliwad Europa kõige waimurikkamad isikud koftu, wäite Weimari linn oli jällegi, nagu Goethe ajal, mõiduse- ja hariduse-elu keskkohtaks saanud, ja see hiilg-wus tustus alles siis, kui 1859. aastal prinzeß Maria prinz Hohenlohe-Schillingen-fürsti abitaafaks sai. Sel puhul sai prinzeß Maria ka ühe oja-oma ema mõijateft tagasi, mis Wene Tsaar üheteistkümnene aasta eest tagasi oli selle täest lastnud ära wõtta. Würstlinna, kes ennaft ialgi oma tütreft ei olnud lahutanud, läks Rooma linna elama, kust ta enam tagasi ei pidanud tulema. Ühe aasta päraßt läks Lieszti temale sinna järele.

Nii kaua kui Lieszti Rooma linnas elas, käis ta igal päewal oma sõbrannad waatamas ja temalt oma mitmesuguste toimetuste kohta nõuu oifimas. Päraßt tuli temale himu jälle Saksia muusikaelule läheneda, ja siis elas ta üksnes weel talweajal Rooma linnas, kus ta Livolis endale kardinal prinz Hohenlohe päralt olewa Willa d'Este oli asupaigaks walinud. Nii sageßti, kui ta oma sõbranna juurde ilmus, tunnistas see temale tuhandel wiifil oma hoolt ja muret tema waßtu üles. Lieszti'le ei teinud aga nii suur hoolekandmine mitte iga kord rõõmu, sest et ta kõige päält wabadust ja isejesisust armastas. Selle päraßt ei mõinud ta mitte jallida, et würstlinna tema eest, nagu mõne nõrga rauga eest, muretsjeda armastas. Würstlinna pidas töiti Lieszti'isse puutumaid asju nagu omadeks ja oli selle päraßt ta kurn, et ta sõber oma waimulikus seisuses mitte kõrgemale järjele ei jõudnud. Mitugi korda oli ta selle päraßt kardinal Haynald'i palwel käinud, kes temale aga waßtanud, et inimene mitte ei mõiwat tahta kõigil tööpõidudel kõige kõrgemale järjele jõuda. Lieszti teadis,

et wärstinna ilma temata elada ei wõinud. Selle pärast wõttis ta weel enda pääle, waewa Rooma linna reisida, ehk küll juba wanaduse nõrkus temale selle teetunna väga raskets tegimad „Kui ma suren,“ ütles ta, „siis tuleb wärstinna mulle peagi järele.“ Ja tal oli õigus selle ettekuulutusega. Siäzt suri 31. juunil 1886 ja wärstinna läts talle 9. märzil 1897 järele.

—dd—

Sõnumid muusikaelust ja muust wõidusest.

Meiningeni herzog Georg on Laufcha muusika-seltsi püüete auustamiseks, mille siht klassijse muusika edendamine on, kümme kallihinnalist mänguriista annetanud, et nende abil praegu moes olewat jügamamat tooniseadlust tarwitama hakata.

Kapellmeister Gustav Mahler on Wieneri koja-ooperi direktoriks nimetatud. Selles ametis on ta agarasti üleannetuts läinud klake (claque) ehk palgatud kiituselagistajate ühise wasta wälja astunud.

Wilh. Fahn, Wieneri koja-ooperi ametist lahkunud direktor, on Franz-Josephi' i ordu ülema ristii saanud.

Böömi helilooja Smetana lauleldus „Dalibor“ wõeti Wieneri koja-ooperis suure kiitusega wasta. Iseäralist kiitust awaldati aga uuele koja-ooperi direktor Mahlerile ja tähtsamatele näitlejatele.

Franz Naval, endine Berliini koja-ooperi liige, on direktor Mahler'i poolt uue aasta pääle Wieneri koja-ooperi teenistusesse wõetud. Riisama ta baritonilaulja Max Bruck, Müncheni linnast, 24,000 guldenise aastapalgaga.

Emil Sauer, tutaw klaweriwõidlane, üks kadunud Lifi'i wiimane õpilane on Bulgaria wärsti käest agara töö ja teenistuse eest jagatawa ord kommanderistii saanud.

Edward Grieg on Inglisemaa päälinna läinud, et sääl oma waimu sünnistustele paremat ajat muretseada.

Leon Giraldoni, kuulus baritonilaulja, on Moskwas ära surnud, tähtis violoncello mängija Wilh. Müller aga New-Yorkis igawesele puhkusele läinud.

Anton Seidl on „New-York Musical Courieris“ Aug. Bungerti „Odyssense kojutuleku“ kohta väga alanda wa arwustuse awaldanud ja selles ütelnud, et see töö üleüldse midagi wäärt ei olewat, ehk küll ta enne Bungertit niisugusets meheks oli nimetanud, kellel hiilgaw tulewik ees seiswat. — Bungertil olla nõuu oma ooperi etendusets iseäralist näitelo da Godesberis üles ehitada, nagu teiselt poolt kuulnud.

Max Martersteig, tutaw laulja ja näitleja, kes Weimarist pärit ja enne Riia teatri direktor oli, on New-Yorki päälinna-ooperi ülemaks näitlejse juhatajaks kutsutud.

Trimnell, 70 aastane oreliwõidlane, kes mitu waimulikku helitööd loonud, on 15. aug. 1897 Wellingtonis (Uuel Meremaal) siit ilmaist lahkunud.

Bartholf Senff, laialt tutaw „Signale“ toimetaja ja muusikatööde kirjastaja, pühitses 19. septembril oma äri 50 aastast kestusepidu.

Jean de Reske, kuulus tenorilaulja, laulab Berliinis mitu mängu oja ooperiteist „Faust“, „Hugennotid“ ja „Lohengrin“ Saksa keeli.

Gottfr. Weiß, pra 78 aasta wanune lauluõpetaja, on Berliinis oma eluotsa leidnud.

Martin Plüddemann, lugulaulude heliseadja ja muusikakirjanik (sünd. 29. sept. 1854) on Berliinis ära surnud. Tema töödest on nimetamise wäärt

„Vaireuthi pidumängud, nende wastased ja nende tulewit“ (1876), „Ajast — ajale“ (1879); inimliku hääle esimesed harjutused“ (1885) jne.

F. B. Busoni, Stalia muusikameister, tõi 26. septembril Berlinis mitu oma helitöödest „Philharmonia“ mängukoori kaastegewusel kuuldawale ja leidis rohkesti kiitust.

Felig Dräsele, kuulus Dresdeni helimeister, pühitses 25. sept. oma 62. sünnipäewa. Tema auuks etendati ühes häätegewa otstarbega konzerdis ainult tema töösid.

Meiu Leon. Jackson, Amerikast pärit olem wiulikuninganna, on 1,500 marka Mendelssohni abiraha saanud, mis tegewate muusika-wõidlaste jaoks määratud. Kuuhind, mis sellejama helilooja mälestuseks asutatud kapitali intressidest kõige paremate helisünnituste eest makstakse, on see lord Wenemaalt pärit olemale Paul Suon'ile saanud.

Meiu Josephine Béeke, kes Budapestist pärit, on Joachim'i auhiina saanud, milleks hästi ilus uus wiul ühtlasi poognaga ja kastiga Berlini tuttawa wiulilisepa Ernst Keszleri töö, oli määratud.

Karl Schwarzkose, Preisi muusikadirektor ja seminaari ülem õpetaja, pühitses 20. sept. Dranienburgis oma 50 aastast teenistusejubiläumit.

Kammerlaulja D. v. Krebs pühitses 19. sept. oma 25 aastast wõidlastejubiläumit ja selgamaal päewal Dresdeni prof. Doktor Wermann oma 25 aastast kirjuteteenistuse eest astumise päewa.

Prof. Edm. Pretschmer Dresdeni koja-orelimängija ja säälse kojatoori-poislaste asutuse õpetaja on 43 aastase teenistuse järele 19. sept. pühitusepölmte astunud. Sääl samas olla prof. Magnus Böhmel, oma pundulikust terwisest hoolimata, uus kirjatöö käsil wõetud: „Restaja mänguriistad ja nende tarwitamised“. Raamatut kaunistawat 200 kuje.

Meiu Maria Deppe on Berlini koja-õoperi ühiseft wälja astunud.

Meiu Louise Schärnack, laialt tutaw näitlejanna ja konzerdilauljanna (alto-hää), on 19. sept. Weimarisse elama ajunud.

Prof. Dr. K. Reinecke, õigulega auustatud wana muusikameister, on Leipzigi muusika-ülitooli uuele direktorile wõidustuseks nõuumeheks kõrwale seatud.

Otto Göpfart, kes Weimarist pärit, hästi koolitatud häälega baritoni-laulja, laulis hiljuti suure mõnuga Moz Bruch'i „Fritzhofis“ sellejama nimelise oja linnafantoori Rodecki juhatusel.

Helilooja Hugo Wolf, kes nõdrameelsete jäänud, wõiwat arstide arwamise järele wast weel termets saada.

Ilus lauljanna Sibil Sanderjon jätab kontrahi, milles Parisi „Opera Comique“ temale 500 franti iga õhtu eest lubab, wist küll wastawõtmata ja kirjutab oma nime parem abielu kontrahi alla, mida talle ühe rikka istanduse-omaniku poeg pakub, kelle kodumaa aga para ku sõjamässu läbi ikka weel rüüstatud kruuba saar on.

Saint-Saëns on oratoriumi „Weeputus“ loonud, milles ta chromatiselt häälded seatud suuri trummisid tahtis tarwitada. Nende riistade valmistamise oli ta Sagi äri hoolde uskunud, kes aga selle tööga toime saada ei jaksanud. Nüüd olla aga Lhoni linnas Bleyel'i ärijuhataja soowitud chromatisete trummide ehitamisega õnnelikult walmis saanud.

Ilus prinzess Chimay heitis oma armastuse musilase Rigo pääle, kes Buda-Pestis ühes musilase-mängu looris esimese wiulikuninga oli, ja põgenes oma sugulaste wiha ja põlgust kartes temaga ära wõwrale maale. Praegu wiibida haruldane paar Kairoos. Prinzess landwat kõigi oma riiete fiske tikitud

ja ta wärmiga tema pahemašse käewarresse tärgitud päälkirja: „Malgré tout (kõigest hoolimata)“.

Kapellmeister Ferd. Löwe asemele, teda Wienist on Münchenisse Raim-koncertide juhatajaks kutsutud, astub muusika-ülikooli professoriks heliwõidlane Hugo Reinhold, kes juba mitmesuguste muusikaliste tööde põllul on näidanud, et ta mitte üksnes wiisakas inimene ei ole, waid ka wilunud meister.

Klaweriwõidlane Ella Pancera on Inglise- ja Schotimaale rännanud, kuhu teda hiilgawatel tingimistel on kutsutud koncertisid andma.

Ferruccio Berniž'i ühejärgulise mõlgulaulebus „Dramma“ tuli Trieste ringteatris edendusele ja on kuuljatele hästi meeldinud.

Tournai's seati nende sõjameeste auuks mälestusfemmas üles, kes Belgia priiuse eest wõideldes Antwerpeni linna müüride ees on langenud. Sel puhul etendati Nicolas Daneau loodud laul (tantat), mille etendamisel 200 mängumeest, 500 lauljat ja 700 kooliõpilast tegewad olivad.

Blanche Marchesi, Caccamisti markiis, kuulsa lauljanna tütar, wiibis septembrikuul Abergeldie Casile's Connaughti herzogipaari juures külaliskes ja laulis kolmel õhtul ka Inglise kuninganna ees, kes temale mälestusetsa suure kultse jubileumimedit annetas.

Rooma rahwuslistel pidudel on prof. Gerace loodud suurepäraline isamaa-laul rohkem kui saja mandolina pääl etendatud. Igal linnul oma laul, igal rahwal oma wiis.

Kõige parema Wene-Prantsuse Lepingumarsi loojale on Pariisi ajaleht „Eclair“ auuhinna määranud. Wõistlusest tohivad üksnes Wene ja Prantsuse heliloojad osa wõtta.

Keiserlik Majesteet Nikolai II. on Inba andnud Poola luuletaja Mikiebiez'ile Warsawi linnas mälestusfemmas üles seada. Kiewi kirjastaja Idzikowski on selle kohase kõige ilusama pidumarsi eest 300 rublase auuhinna määranud. Wõistluse-tööd peawad hiljemalt kuni 1. webr. 1898 tema kätte Kiewisje toimetatud olema.

Ceda ja teist.

Jaapani muusika kohta tõi Tokio's ilmuv kujudega kaunistatud nädalileht „Fusjuka-Ga“ huwitawa kirjelduse. Samase lehe teate järele kaaluvad jaapanlased ka muusikapõllul ikka enam Europa wiiside poole. Jaapani rahwuslik mängukoor on harilikult kahelkasti noorest neiuist tokku seatud, keda juba lapsepõlwest saadik selle ameti tarwis kaswatatakse. Nad kannawad wäga kena mundrit, mille juures iseäranis neiude punased, laiad kottpüksid silma sattuvad. Nende päätundemärgiks on aga iseäraline juulste kandmise wiis, mis neil muiduse rahwusliku tombe wastu lahtiselt üle õlade maha ripuwad. Samased tüdrukute mängukoorid on praegu weel üle terve maa laiali laotatud, aga nad meeldiwad üksnes weel alamale rahwale ja peawad wiist küll juba lähemal tulewikul Europa wiisi järele siise seatud mängukooride eest taganema. Jaapani leht määrab nende iga üksnes weel kümne aasta pääle, kui nad mitte Jaapani rahwusliku muusikat maha ei jätta ja Europa wiisirikamaid mängupalasid ei omanda. Mõõdu andew Jaapani mängukoor on selle poolest „Keiserlik mängukoor“, kelle juhataja, sakslane Cæel, kõigest wäest püüab keiserlikku muusikakoori Saksa eestuju järele korraldatud muusika-ülikooliks ümber muuta. Keiserlikus muusika-kooris on liikmedõigus wanematele päritaw. Keiserliku muusika-koori liikmete lapsed kaswatatakse riigi kulul ikka jälle mooselantidets, kes siis, kui nad keiserlikus kooris mitte sündsät kohta ei peaks leidma

wäljaspool muusika ebendamises tegewad on. Peaaegu sedasama laadi on sõja-
wäe-muusika kool korraldatud, mis Hirofina Furuja -juhatusel all seisab,
kes ka Saksa wäemuusika ringkondades juba sellegi päraft tuttaw on, et ta Saksa-
maal wiis aastat järestliku sõjawäe-muusikat õppimas oli. Sõjawäe-muusikatool
loob oma kaswanditfudest muusikakooli, kelle liikmete arw 30 kuni 80 wõel aclub.
Igal suuremal wäepool on niisugune muusikakool. Wiimfel sõjal Hiinamaa wasta
on need muusikakoorid oma proowi wäga hästi läbi teinud. Iseäranis tähtsat seis-
kohta omandab weel keiserliku ihukaitsewäemuusikakoor, mis lä-
hemalt waadates peaaegu ka midagi muud ei ole, kui muusikaline ülikool, mille kas-
wanditud kohustatud on ihukaitsewäe jaoks tarwilisi mänguwalafid looma. Selle
muusikakooli juhatus seisab Yokito Kimoto käes, kes kõige efitiks on jaapan-
lastele Euroopa, ja nimelt Italia muusikat, õpetanud. Keiserlik mängukoor annab
igal aastal neli konzerti, mille päätkuulajaks kutsutud olla iseäralikuts auuks pee-
tatse. Teised muusikakoorid mängiwad paraja taju eest igal ajal, iseäranis aya
juurtfugu jaapanlaste paleedes.

Verdi, kelle kahesakümmentolmandot sünnipäewa hiljuti pühitseti, ehk ta
küll oma ristimise-tunnistuse järele järele juba kahesakümmentneli aastat wana, on
alati ja kõigest hingest iga laadi wäntorelid (leierkastifid) wihanud. Umbes kümne aasta eest
tagasi, kuna ta Moncalieris juwitas, käis ühe suurema ajalehe kaastöb'ine teda
jäl tema eluforteris waatamas; küsiline wiidi ühte tuppa, mis kuuljal heliloojal
ühel hoobil saalits, söögi- ja magamistoaks oli. „Mül on weel kaks suuremat
tuba,“ ütles Verdi küsälise imestust märgates, „aga need on praegusel filmapilgul
kraami täis tuubitud, mis ma nii kauaks, kui siin wiibin, olen kürinud.“ Mõnda
rääkides awas wana meister kahe awara toa ukseid, kus kõige wähemalt ühesaküm-
mendwiis — wäntorelit seifiwad. „Kui ma siia elama asusin,“ seletas Verdi,
„mängifiwad kõik need wäntorelid hommikust õhtuni ariaid, mis Rigofettoft, Trou-
badourist ja teis test minu laulebustest oliwad wõetud. See ajas mu südame nii
tulist wiha täis, et ma need piimariistad terwe suwe pääle ära üürifin. See nali
on mulle küll 1500 liire maksma tulnud, aga selle eest on mul nüüd kõige wähe-
malt raha.“ Ehk küll see abinõu niijama lihtlabane kui algusline on, ei wõi
teda siiski mitte iga wändapilli wihkaja oma kajuks tarwitada, sest kõik ei ole mam-
moniga nii riikalikult õnnistatud, nagu maailmakuulus Verdi.

Therese Johanna Aleksandra Tietjens, omal ajal kuulus näitelawa-
lauljanna (sünd. 47. juulil 1831 Hamburis Ungria jugu wanematest, surm. 3. otto-
bril 1877 Londonis), midas endaga alati palju ülikondasid ja muud kraami ühes
mis ta näitelawal tarwitas. Oma riiete tarwis oli temal ühes wõõrastemajas ise-
äraline tuba üüritud. Keegi tema kaaswõidlastest, juur naljahammas, wõttis kord
nõuaks temale wingerpussi mängida ja toledat ko lli teha. Salaja muretsees ta endale
riidekapits tarwitatud toa wõime ja toppis kõik need ülikunnad, nii hästi kui see
suure rutuga wõimalik oli, õlgi täis, pani neile maalitud nägudega ja parufatega
ehitud pääd otja ja seadis nad umbes tofina toolide pääle istuma. Wiimaks lastis
ta seda tuba ka weel tumedasti walgustada. Kui lauljanna koju oli tulnud, tahtis
ta oma riideid wahetada ja läks seet otstarbets määratud kambriisse. Waewalt oli
ta aga jään istuwaid hirmutusil silmanud, siis tormas ta kui tuul suure kifaga uksest
jälle wälja. Chaufiklul ehmatusel wärispees ei arwanud ta muud kui seda, et need
ifitud, keda ta maailma tähendawatel laudadel etendas, tema hirmutuselks ja ülbusel
karistuselks elusse oliwad tõusnud. Naljahammas, kes temale selle jultunud winger-
pussi oli mänginud, wõistis ennast aga targu wagusi hoida, sest muidu oleks wiisisti
kare karistus talle kaela langenud.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Silmub kuus korda.

Sind

aastas kättesaamisel 1 rubla. —
Sse ära tuua aastaks 80 kop.

Tellimisi võtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja
wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha-
ja muudele kirjatele: „Dr. S. A. Her-
mann, Юрьевъ.“

Eesti rahwa muinasusjuht.

Kolmas jnmal Rõu oli see, kes pilwedes müristamist sünnitas. Selle järelle nimetab rahwas praegugi müristust weel „Rõue kärkimiseks“ ehk „Rõue mürinaiks.“ See kärkimine tegi ka „wanale poifile“ hirmu. Rõue asupaik oli muidugi teada ka pilwedes. — Kudas Üite, Piter ja Rõu muidu toimetusi eneste wahel jagasiwad, ei ole selgesti teada.

Päike, Ruu ja Täht on wäga wanal muinasajal ka jumalad olnud. Seda on nimelt sellest näha, et nendel naesed ja tütreid olivad. Kuid pärast on nende jumalik auu kadunud, ja nad olivad kõigest kõrge taewa-lae walgustajad.

Rannimate kujude jekka Eesti muinasajast on arwata kaitaja waim Hallijas ja tema abikaas Murueit, kellel hulk imeilusaid tütreid olivad. Need näitawad endid ja oma ilu mõni kord rahwale, andsiwad armastusele lõbu ja elu ja loodusele ilu ja haljust. — Kas armastuse jumal Sme üks oli Hallijaga, ei ole kindlasti teada, niisama ka mitte, kas Hallijaid mitu oli. Armastuse jumala Sme nime tarwitawad luuletajad, kuid muinasjuttudes ei ole ma teda leidnud.

Roit ja Hämariik olivad kaks armast ilusat jumalust. Roit oli nimelt kaunis jumalik noor mees ja Hämariik jumelas õitsew armastuses punastaw jumalik noor neitsi. Wana-isa, kõrge taewa-jumal, oli nendele nende oma soovil igawest noort iga ja pruudipõlwe lubanud. Amet oli koidul päikest selle tõusul põlema sütitada ja päewal juhtida ja Hämariikul teda õhtul kustutada ja öösel hoida. Siit on siis üsna selgesti näha, et päikesel enefel enam jumaliku auu ei olnud.

Thaja Widiwit oli sarnane paar, nagu Roit ja Hämariik. Kuid nemad heitsiwad abielusse ja nendel oli poegi, kellest ühest muinasjutt (Reus'i kogus) jutustab. See üks Tha poeg hakanud kord Hallija ja Murueide ühe tütreaga nalja heitma ja riisunud temalt, mis ta „emalta pärimus.“

Seäranis tähtjas ning armsaks ja kõrgeks peetud jumalus oli Önn, kes inimestele kõige wara ja hääd, rikkust ja õnnistust jagas, kelle poole

ta oma pale pööras. Veel praegu ütleb eestlane, kui ta hääd nõuu an-
nab: „Palu õnne!“ ja kui ta raskest õnnetusest pääsmise eest käseb tä-
nada: „Täna õnne!“

Wanas Eesti muinasuselus oli ka U n i jumalik olemus. Tema an-
dis inimestele töö ja waewa järele kallist rahu ja toibu öödel, millal ta
kõiki enese kaenlasse puhkama wõttis. „Une hõlma“ põgenes siis ka igal
õhtul iga eestlane.

U d u m ä e k u n i n g a s oli ka hulga ilusate jumalikkude neitsite
ija, kes Murueide tütarde moodi armsad neitsikujud olivad. Nende asu-
paik oli ühel kõrgel mäel, mida Udu-mäeks hüüti. Kus see mägi seisis
wõi kas see nimi mitme mäe kohta käis, ei ole selgesti teada.

Et wanad eestlased laulu armastasiwad, seda tunnistab see lugu, et
neil otse laulujumal W a n e m u i n e oli.*) „Waga wana Wanemuine“
oli lauluwõimu ja tarkuse omandaja ja õpetas seda ka inimeste, loomade
ja lindude sugule ning pani oma laulu ja mängu wõimuse läbi puud,
lehed ja lilledgi tarkama.

Iga sugu töö osawuse wõimumees ja edendaja oli Wanemuise wend
S l m a r i n e. Teda peeti päris-ameti poolest sepaiks, sest et sepa-
eht raudsepa-tööd eestlaste juures tähtjaks peeti ja tema osadeks ka teisi ame-
tid loeti, nagu rättssepa-, kingsepa-, puusepa- ja sarnaseid ametid. Slma-
rine õstas ise tööd teha ja õpetas ka inimesi iga tööd tegema. Tema oli
töö kaitsja jumal.

Et wanadele eestlastele sõjapidamine wäga tähtjas oli kodumaad
kaitsta ja saaki wõita, seda näitab see, et nendel oma sõja-jumal nimega
T u r i s oli. See juhatas eestlasi sõjakäikudel, andis nendele sõja õnne
maal ja merel. Temale toodi ohwrid, et tema meelt heldeks ja õnne
andjaks teha.

Rõõmu, lõbu, nalja, häämeele ning iga sugu lusti sünnitaja oli ju-
mal L e m m i n g i n e eht L ä m m e k ü n e. See ei jätnud järele
pillekaari lõomast ja üle maa, wälja ja wainu heljumast ja kargamast.

(Wõpp.)

*) Et muinaseestlastel tõesti laulujumal on olnud, selle üle kahtlust ei ole.
Üksnes selle üle on kaheldud, kas tema nimi tõesti Wa emuine oli. Nime Wane-
muine on mõni mees Dr. Fählmanni leiduseks eht wäljamõelduseks arwanud, sest et
ta hästi Soome nimega „Wäinämöinen“, mis ju sellesama jumala nimi on,
mitte koftu ei jünni: Wäinämöinen on sugulane sõnaga „wäin“, kuna Wanemuine sõna-
dest „wana“ ja „muinane“ oleks tõusnud. Sellegi pärast, eht küll mõlemal sõnal
ise juur, ei ole wõimata, et nad ühte tähendawad. Nimi Wäinämöinen läks Eesti
rahwa suust pea täiesti kaduma, sest Eesti rahwa suu ei paindunud wokalharmonilisi
sõnu enam ütleva ja muutis ä a-ks ja ö u-ks. See sündis seda hõlpsamini, et ka
Soome laulus Wanemuist „waga, wana“ hüütakse. Eestlane muudab sagedasti sõnade
tähendusi, ja teeb uue sõna, millel endise sõna tähendusega midagi tegemist ei ole.
Nii sõnast Bonaparte Bunapart — üksnes sarnase kõla pärast. Nimi Wanemuine
ei ole siis mitte Fählmanni sünnitus. Ka tuleb ta Kreuzwaldi „Mythische und ma-
gische Sieder“ raamatust ette (lht. 46).

Temal oli sihiks inimeste waewalist ja rasket elu lõbusamaks ja kerge-
maks muuta.

Rõugutaja oli ka üks eestlaste muinasjumalus, kes iseäranis
nurganaestele ahastuses abi andis ja nende olu kergitas. Rõugutaja on siis
inimeste walu kergitaja muinasajal olnud, kelles kareda nime all kallis
meel warjul oli.

Hääde waimude kõrwal uskufiwad muinasaja eestlased hulka pahu
ningalt-ilmaseid waimusid, kellest muist inimestele kardetawad oliwad, muist aga
tõesti kurja tegiwad, kuid muist ka häa ning armsa loomuga oliwad.

Hääduse riigi walitseja Uku kõrwal walitses pahaduse riigi kõige paha
hallikas. Kurat ehk Wana Pois, Wana Tühi ehk Wana
Pagan, kes aga muidu õige rumal waim oli ja keda selle pärast waga
ei kardetud. Sarnased 'jellega oliwad Paharett ja Bergel,
wiimne Littawi rahwa suust tulnud. Nendest ei ole täiesti teada, kas
nad üks wõi mitu on, wist on igaiüks ise-olemus.

Waimud, keda kardeti, oliwad Tondid, kes inimesi õo ajal hir-
mutafiwad, iseäranis neid, kell pahategude tagajärjel kuri südametunnis-
tus oli.

Wee üle walitsefiwad ise waimud, kelle nimed Eesti rahwa suust
on kadunud. Äkid, weeneitsid, on Rootsi ja Saksa keelest wõdetud,
kus nad aga mehi tähendafiwad, kuna neitsite nimi Nige oli.

Pisuhänd ehk Saksa keelest wõdetud nimega Puuk, oli waim,
kes mõnele mehele, keda ta kaitfis, wara ja rikkust jalalijel kombel ma-
jasse kandis. See waim ilmus tulise sädemete näol, käis maja hungast
sisse, aga ei sütitanud maja põlema.

Iseäralise lugupidamise- ja kartusega mõtlefiwad wanad eestlased nende
waimude pääle, kes maa all elafiwad. Nende waimude nimi oli Maa-
alused. Nende amet oli kulla- ja hõbeda-warandusi wahtida, millest
aega mööda osake inimeste omaks antakse.

Maa all elas eestlaste usu järele hulk neidusid, kelle nimed oliwad
Rabed ehk Rabesed. Need, ehk nad küll maa all elafiwad, oliwad
waga ilusad ja armsad neiud, kes inimesi armastafiwad. Neid ihaldati
näha, ja kellel õnneks oli neid näha, need oliwad waga rõõmsad.

Wanad eestlased uskufiwad elu pärast surma. Selle pärast uskufi-
wad nad ka, et surma läbi lahkunud hinged wõiwad weel Toonelaft ehk
hingede riigist wälja tulla omaseid waatama, mille puhul nende nimed
Rooljad ja Roduksäid on.

Manalas, maa all, oli asumas ka üks naesterahwas, Manala
emane, wana moor kuiwade sõrmede- ja kortsus lõuaga, kes oma kü-
lalistele madude ja konnade liha süüa andis.

Pääle nende maa-aluste oli maa all teine riik, mille riik oli Toonela
ehk Manala. Selle waitseja oli Tooni ehk Manala, kelle wõi-

muš jumalate ja inimeste üle käis. See võimus oli paindumata ja wali, ja jumaladgi ei suutnud seda mitte muuta. Kas Tooni ja Mana vahel ka vahet oli või ei olnud, seda ei ole selgesti teada.

Tõnumid muusikaelust ja muusikavõidusest.

Kadunud muusikakirjaniku Richard Pohl'i tähtsa raamatu fogu, milles palju muusikaske puutuvaid kirjusi, on Baden-Badeni linna raamatukogu ostateel omandanud.

Berlini muusikaproffessor G. Vierling, kes hiljuti heliloojana oma 50 aastast jubelipidu pühitsetes, on sel puhul Frankenthalis lauluseltsi auuliikmeks nimetatud. Wana meister on Frankenthalis sündinud.

Stuttgardi wiulikooriselts, kes prof. Lange juhatusel jõud-
sasti edeneb, on 2. oktoobril helilooja Felix Mendelssohn'i mälestusets konzerdi toime pannud, mil üksnes selle kadunud helimeistri wainutööd kuulda-
wale toodi.

Italia heliwõidlane Alfredo Soffredini etendas Berlinis oma laste-laulubust „Wäikene Haydn“, mille juures aga asjatundjate poolt nõuti, et need etendused ära keelataks, sest et nad ühtegi võiduslist huwitust ei pakuwat ja üksnes oma lastu püüdlit laste waewamine olla. Lapsed olla sunnitud raskeid solo- ja koorilaulusi selge rinnahäälega etendama, mille juures nende terwis hõlpsasti wõiwat ära rikutud saada.

Eugen d'Albert on ühejärgulise laulelusega „Arareis“, mis ta grahw Sporck'i muusikalise naljamängu järele ümber teinud, nüüd walmis jaanud.

Budapestis on Karl Aggházy läbi helile seatud laulelbus „Maritta“ ehk „Ristiga Madonna“, sõnad Irene Fuhrmann'i omad, suure kiitusega esimest korda etendatud.

Bölni linnateatris on Mag Joseph Beer'i ühejärguline laulelbus „Seppade streikimine“ suure kiitusega esimest korda etendusele tulnud, kuna aga weel ära oodata tuleb, kas ta ka weel edespidi nii suurt osawõtmit leiab.

Leipzig'i linnateatris on Johannes Doebber'i helile seatud kolme-
järguline laulelbus „Rilk“, sõnad Charl. Birch-Greif'er'i järele, esimest korda etenda-
tud ja lauset wastuwõtmit leidnud.

Lemberg'i teatrijuhatus on kõige parema lauleluse eest 2000 krooni auu-
palgaks määranud, mille siju Poola rahwa elust peab wõtetud olema.

Praaga linna Satja teatris on Giordano laulelbus „Andree Chénier“ suurt kiitust leidnud, ehk küll samane pala waremalt Wöömi teatris kui ka Breslawis ja Hamburis müriinal oli läbi langenud.

Parisis on Lambert'i nalja-laulubus „Spahi“ oma esimesel etendusel hirm-
sasti läbi kulkunud. Tema tsegemeelset muusikast ei olla suuremat lugu pidada. Münchenis agtus 25. oktoobril wiuliwõidlane Joseph Cloßner teist korda üles ja leidis suurt kiitust.

Palestrinas, tema järele nimetatud „muusika-würsti“ sündimiselinnas, on jälle elaniku Domenico Cialdea abiga uus kool kirikumusika tarwis asutatud ja pidulikkude etendustega awatud.

Kuninglik kapellmeister Felix Weingartner on hr Lamoureux poolt Pariisi kutsutud jään 15. ja 22. webruaril antawatel konzerdidel tema mängu-
kooi juhutama. Hr Weingarten on kuisse wastu wõtnud.

Kapellmeister Gustav Rogel on, nagu minewal aastalgi, kuisse jaanud
Moskwa Philharmonia-Seltsis tänawuse talwe esimest konzerdi 8. nowembril juhutada.

Böömi wiulilkwartett annab praegu Wenemaal "konzertisid ja on iseeranisi Peterburi ja Moskwa wõidlaste ühistes suurt osawõtmissi ja kiitust leidnud.

August Artaria, tuttawa muusikaliste käsikirjade nimekirja wälja, mis arwatawasti oma uudiste läbi suurt tähelepanemissi äratas. Samase nimekirja järele pakutakse muu seas müüa: kolm sinfoniad, kahesteiskümmend kwartetti ja mitu Haydni laulu, üks aria laulelduse „Titus'i“ ja kadenzid Mozarti klaverikonzertide kohta; üks Schuberti kirjutatud orkestri-awomäng, mitu laulu ja rondo nelja kae tarwis, op. 107, kolm seadet „Missä solemnis'est“ ehk pühalikute jumalateenistuse laulust, cis-moll-kwartett, IX. fiasonia wiimne seade, 22 Firi rahwa lauluwiisi, as-dur sonat op. 110, violoncello-sonat op. 102, mitmed palad „Egmonti“ lauleldustest jne.

Barmeni linnas on Mainz'i lauluseltsi eestkõne järele M. D. Karl Hoppe juhatusel üks rahwataulukoor ajutatud, kelle otstarbe on laiemaid rahwa ringkondasid muusikaliste meistritöödega tutvustada.

Londonis elaw muusikameister Arnold Dolmetsch on hiljuti wäga huwitawa wanaaegse muusika konzerdi wanaaegsete riistadega toime pannud. Esikawal oliwad muu seas üks 1600. aastal Th. Tomkins'i läbi gitarre, wiuli ja klaveri tarwis loodud pabanne, 2 virginale-pala, mis ühe 1500 aastal walmistatud riista abil etendati, üks Scarlatti sonat üks Bach'i kirjutatud tofkata klaveri tarwis, ja wiimaks weel üks Ariosti; loodud sonat viola d'amore tarwis (aastast 1720). Suure kiitusega waetu mõtetud konzerdi lõpul aulis üks noor neiu weel mõne laulu 17. aastajast kandle kaasmängul.

Berlinis on prof. baron Herzogenberg kuningliku wõiduste-akademia esimehiks nimetatud, millega ta üks akademilise meistriskooli heliloojate tarwis ühendatud on, ja ühtlasi on ta selle ülikooli heliloomise jaostunna esimehiks ja korraldajaks professoriks nimetatud.

Ferruccio Busoni astub praegu Londoni James Hall'is üles. Esikawal on tal kuus klaveri-recitalkonzerti.

Tähtis klaverimängija Alexander Siloti on Antwerpenist Leizigisisse elama asunud, kus ta ka kaugemale jõudnud õpilastele klaverimängu õpetust jagada. Dezembri-kuul mängis ta Peterburis mõisnikkude saalis.

Camille Saint-Saëns on Dieppe linnale palju rahwusteadlissi asju, mis ta oma reisidel kogunud, ühe linnamuseumi alusets annetanud. Kui samane museumi hiljuti awati, siis nimetati endine „Teatri plats“, mille ääres see ehitus seisab, helilooja nime järele ümber. Saint-Saëns läheb tänawusel talwel pikemaks konzerdireisiks Norra- ja Rootsimaaale.

Bremenis kuulub, et tähtis wiola-alka-wõidlane G. v. Fossard wäga auustawotel tingimistel oma mänguriista esimese solomängijana würstlikus kojatooris ametisse on seatud ja Sahla kwartetti liikmeks Bückeburisisse on kutsutud.

Kasseli kojateatri walitseja hr von Gilja plaanitseb ühte huwitawat ettevõtet, mis aga waht loodetud kasu asemel kahju wõiks tuua. Et sääl, kus niisugune auus ja tähtjas wõidlane, nagu Louis Spohr, aastakümnete kaupa tegew on olnud, aegajalt tema pääiwõid „Fausi“ ja „Sesjonda“ etendatakse, ei ole mitte imets panna, et aga teatri kirjatogust selle meistri ununud töösid, nagu tema seni tundmata „Ristirändajad“, wälja otsitakse ja etendusele wõtta tahetaks, wõiks waht kadunud meistri auule üksnes kahjulik olla, arwab „Allg. Musik. Ztg.“

Weimaris näib jällegi äge kapellmeisteri küsimus päewatõrral olewat, kuna kojatapellmeister Stavenhagen'i ja pääwalitseja v. Wignau wahelt must kass läbi jooksnud, mille tõttu Stavenhagen nõuats mõtnud oma ametist lahutada, kuna tema arwatawaks järeletulijaks Dr. Dbrist nimetatakse. Mõni antud suurherzogile otjustada.

Leipzigis Liszt'i. Seltsi poolt toime pandud teises konzerdis oli Bernhard Stavenhagen'i juhatusel terve Weimari kojamängufoor kaastegem. Etendusle tuli wad Liszt'i Dante-sinfonia ja 2. rhapsodia Liszt'i enda poolt seatud mänguriistadega, ja pääle selle weel Rich. Strauss'i Till Eulenspiegel. Solo osades olivad kaastegewad violoncellomängija prof. Friedrich Grümacher ja bassilaulja hr Wachter Kölni linnast. Konzert leidis suurt kiitust.

Leipzigis teatatakse, et säälsel tööstusenäitusel Julius Blüthner'i äri auuhinnamõistja te poolt oma tiitllawerite ja pianinode eest kõige suurema kiituse saanud, ehl küll ni metatud äri oli seletanud, et ta ühestigi mõistlusest osa ei soowi võtta, tegu auuhinda ei taha. Selle äri mänguriistad olla otse haruldased oma kõla mõnu ja puhtuse poolest ja wõivat terwele tööstusele eestujaks ja ehteks olla.

Frankurtis Maini jõel on klawerimängija Frederic Lamond omal esimesel konzerdi õhtul wiis Beethoven'i sonati mänginud ja suurt kiitust leidnud. Güstrowis panda tse tulewal aastal 10—12 maini 13. Meklenburi muusikapidu toime.

Milano linna konzertisellifile on kuulsa wiulimängija kadunud Bazzini öde mitu wennast järele jäänud käsitirja kinkinud. Kadunud Bazzini, kes Breecia linnast pärit, oli ülemal ni metatud seltsi esimees. Kende käsitirjade hulgast on mitme wähe tuntud töö kõrwal ise äranis tema laulelduse „Turandot'i“ partitur nimetamise mäart, pääle selle weel suure sinfonilise laulelduse „Francesca da Rimini“ ja tema neljanda wiulitwarteti käsitiri. Bazzini armsam wiul, üts tore Guarneri del Gesu, mille eest ta omal ajal 2,400 marka oli maksnud, on nüüd Leipzigis mänguriistade kaupmees W. H. Hamig 14,400 marga eest ära ostnud.

Parisis näib tõemeeleline konzertimuusik itka lastemat wastuwõtmist leidwat. Lamoureux orkester, mille ta juhataja ajuti maha oli jätnud, annab wahajal tema wäimehe Cherrard'i juhatusel konzerti, wana „Konzertide selts,“ mille endised muusika-üliskooli jaalis antawad konzertid politsei poolt ära keelatud olivad, etendab neid nüüd woperimajas. „Elisée“ wäljadel paneb Folies-Marigny's Pieter sinfonia-konzertifid toime, ja Colonne tahab „Uues teatris“ kõiki Beethoveni sinfoniaid järgi mõõda etendada.

Prof. Dr. Karl Reinecke on Leipzigis üliskooli „õppuste direktoriks“ walitud ja ta juba am etisse astunud.

Weiningeni kojakoori konzertid olivad 1., 2., 3. ja 5. novembri pääle 1897 määratud ja pidivad lauluakademia jaalis ülema muusika-direktor Frix Steinbach'i juhatusel etendusle tulema. Professor Dr. Joachim ja prof. Hausmann kui ka Wieneri kammerlaulja Felix Kraus on jaks oma kaastegewust lubanud. Siäsetusek on Brahmi mälestusjamba kasuks määratud.

Klawerimängijanna Ella Pancera on pikemaks ajaks Inglismaale läinud oma wõidust kuulda lastma.

Prof. Dr. Heinrich Reimann on oma kõrralitka konzertifid keiser Wilhelm'i mälestuskerikus jälle alanud, mis igal neljapäewal kell 6—7 etendusle tulewad.

Waldeemar Lützschg, noor Wene klaweriwõidlane, on oktoobrikul Berlinis ja Münchenis suure kiitusega konzertifid andnud, millel iseäranis tema poolt etendatud Bach'i ja Chopin'i tööd kui ka Liszt'i Mephisto-walls waimustusega wastu wõeti.

Amsterdamiis on üks komitee kokku astunud, kellel nõuu on Bach'i ja Händeli eeskäijale, Hollandi helilooja, Van Pieterzoon Sweenelind'ile ühte mälestusjammast seada.

Rein Elsa Ruegger, noor ja anderikas violoncello-mängijanna, andis kõige parema tagajärjega Schweizimaal konzertifid, sünnitas siis ka Londonis suurt

waimustust ja on talweks Berliini linna asunud, kust tal hõlpsam on mitmelt poolt tulnud kutsed täitma minna.

Baden-Badenis on hiljuti kapellmeister Paul Hein'i juhatusel üks Hesen'i maagrahv Alexander Friedrich'i loodud pala „Fathume“, baritoni ja orkestri tarwis, etendatud ja elawat kiitust leidnud.

Hr Mahler on oma puhastustöö tema juhatuse all seiswas wõidusemplis kõige juurema agarusega alganud ja muu seas kojalaulelduse liikmetele järgmise kirja ootetawate kiituseplakutajate üleannetu tegemuse kohta awaldanud:

„Kõrgesti auustatud keiserliku kojalaulelduseteatri liikmed! Et palgatud kiituseplakutajate wastikule tegemusele tõlkeid teha, on teatrijuhatuse poolt juba mitmel puhul parandusi ette wõetud, ja peaaegu oleks ka torda läinud seda inetut korrastust ära kaotada, kui mitte mõnede isikute poolt, kes seda alatul wiisil oma auu kaitsemiseks arwasiwad tarwis olema, wäljaantud eeskirjadest salaja ei oleks üle astunud. Kuna ma nüüd Teiega suusõnalikult läbikäimisel olen leidnud, et Teie minuga selle poolest täiesti ühes nõnuss olete, et kiituseplagistajate kahjulit tegewus peab ära lõpetatama, sest et ta meie wõidliisele sihile jõudmist takistab, ja pääle selle ka wäljaspool seiswate silmis meie auaalandab, siis wõtan endale wabadust Teile, mu auulitub kaastöölised, nõudmist ette panna, et Teie ennaft oma auusõnaga kohustate palgatud kiituseplakutajatega iga ühendust ära lõpetada, neile edespidi enam prii-pääset ähte sid ei anna ega mingi-fugust malksu ei malksa, ja ma loodan siis, et meie sel kombel meie wõiduseasutuse auu alal hoiame, mis niisuguse inetu korrastuse läbi ritutakse. Mina oma poolt tõendan teile, et ma selle ettewõtte täde-jaatmisets mitte üksnes agarasti abits ei taqa olla, waid meie kõitide kasuks ka hoollega ja kõigi mul kae. pärast olewate abinõude waral selle üle tahan walwata, et Teie kokkuleppimist ei rituta.

Kõige südamlikumate terwitustega Teie auupallit ja aalandlit

Gustav Mahler“.

Suurem osa kojalaulelduse liikmeid olla juba omalt poolt järgmisele kirjalikule tunnistusele alla kirjutanud: „Kohustan ennaft oma auusõnaga, et ma palgatawate kiituseplakutajatega mitte wähematgi tegemist ei tee“.

Seda ja teist.

Doperilauljanna ja Baierimaa parlament. Münchenis ähwardab üks theatriküsimus politilist nägu mandada: Koja-oooperilauljanna Ternina on oma kontrahi läbi weel kahe aasta pääle Müncheni koja-ooperi külge kättendatud, kuna temale aga direktor Bollini Hamburis 60,000 marka aastapalgats pakkus. Nüüd aga tabab ta Müncheni koja-ooperi walitsus Ternina aastapalgata 40,000 marga pääle tõsta ja pakub temale weel neli kuud aastast puhkuseaega, mis taq oma häätsarwamisets wõib tarwitada, aga lauljanna ei wõta seda wasta. Wal er, al pääiti tuttawates politistes ringkondades hellitatud lauljanna tarwis parlamendi kaeft weel palka juurde nuruda. Parlamendi kettkoht paneb aga sotsialpolitistel põhjustel ägedasti selle nõudmise wasta ja seletab, et kõigile teistele koja-theatri liikmetele, kes kaua aega palju aega wähepa palga eest teeninud, nagu auu wäärt Bogl, näitlejad jne., palju hädastiliimast kõrgemat; palka tarwis oleks. Pääle selle ei luba kettkoht koja-theatri ehitu äte tarwis wääraind raha mitte anda, kui juba lauljanna tarwis nii suurend sunnub lassjas olla. — Kui Bollini kuulsale lauljannale 60,000 marka aastapalgats lubas maksta, siis ei malksa ta seda raha mitt otsekohe oma taskust, waid wõtab selle eest üksnes wastutamise erda pääle, in

Ternina kohustatud on Pollini juhataste järele mööda maailma rännates seda summad ise totku laulma.

Rosa Brackenhämmer, alles noor neiu, näib oma cellomängu ja loomuliku iluduse läbi kõigi kuuljate südameid tormiga wõitwat. Hiljuti oli ta Brantsfjemaal Bevey linnas kontserti andnud, mille tagajärjel Brantsfjese waimustatud armustajad talle kõlawat kiitust laulsiwad. Reegi kirjanik nimetas teda, näituseks, „naeratawaks, roosikarwa riietega ehitud inglits“, kelle „taewalik muusik“ kuuljat „tähtede riiki tõstab.“ Ka Saksja armustajad, ehk küll tagasihoidlikumad, ei ole tema wasta oma kiitusega just mitte küsitud olnud, ja nüüd on ta „Neue Musik-Zeitung“ tema kuje ja eluloo juhatawal kohal toonud. — Ilus cellomängijanna on juba laialt tuttawaks saanud ja paljudes Saksjamaa tähtsamates linnades kontsertisid andnud, aga ka Daani päälinnas, Kopenhagenis, Schreizimaal ja mitmetes Hollandi linnades on tema wängu, mis naesterotwale omast õrnust mehise jõuuga ühendab, suure kiitusega kuulnud. — Noor wõidlane on Mürtingenis muusikadirektor W. Brackenhämmeri tütreks sündinud. Juba lapsepõlwes ilmusiwad ta juured muusikalised anded nähtawale. Esimese õpetuse cellomängus sai ta oma isa käest, siis õppis ta Münchenis professor Jos. Werneri juhataste all edasi, mille tarwis talle ta kõige wanem õde, kes wäga tubli lauljanna, rahalist toetust andis, ja Rosa õpeaja wiimisel otjal ei wõtnud ka lahle prof. Werner tema käest enam ühtigi waewa tasu. Noorel wõidlasel on tehnusega palju wõidelda olnud, kuna iseäranis kodumaal, nagu ta ise kellelegi usalbarud, ütles, mille pääle ta abi õpibes koputanud, tema eest enamasti kinni olnud. Ta on näinud, et noor wõidlane kõige oma osawusega kängu jääb, kui teda mõjusad soowitajad ei toeta ja järjele ei upita. Lootuslikult saab ilusa Rosa õhakkline tee edespidi ilka tajakemaks minema.

Kudas Amerikas lauluõpetust jagataste, teatab proua Anna Kantow-Bietsch wäga huwitawasti. Õpilased peawad, näituseks, „hingamise tundides“ oma kopsu harjutamiseks ja kotsutamiseks ühe lennus olewa udusule pääle puhuma wõi seliti sobawal pitutades weega täidetud klaasi kõhu pääl hoidma ja selle juures õhku sügawalt kopsudesse hingama ja pikkamisi jälle wälja lastma. Üks naisõpilane oli „wihmawarju õpewiisist“ wäga waimustatud. Selle juures arwab lauluõpetaja pikkamisi oma wihmawarju ja tõmbab ta niisama pikkamisi jälle kinni. Wihmawarju liikumise järele peab siis ka õpilane oma häält paisuda wõi kahaneda lastma. Noor preili sai wäga pahaseks, kui proua Kantow-Bietsch seda weidrat wihmawarju seadlust ei tundnud ja ütles, et ta niisuguse juures, kes wihmawarju wiisigi ei tunne, üleüldse ei tahtwat lauluõpetust wõtta.

Isa Haydn'i alandlik meel. Uuema mängutoori-muusika looja astus ühel ilusal hommikul 1794 aastal Bristolis linnas hr Howelli nooditauplusesse, et järele waadata, mis uudist sääl klaweri tarwis saada oleks. „Kaupmees pani mehele, kes temale isiklikult tundmata oli, lämbinud Jos. Haydn'i kirjutatud sonatid ette. Wõõras joris päält kandu temale lämbinamiseks antud nootid ja ütles siis: „Tahaksin midagi paremat!“ Selle pääle wastas Howell: „Midagi paremat?... Seda ei wõi ma, paraku, Teile mitte pakkuda, sest mul ei ole midagi paremat tagawaras!“ ja pööras pahaselt lihtsale mehisele, kes nii kare armustama oli, oma selja. Haydn naeris selle üle. „Miks Teile naerate?“ küsis Howell. „Haydn wasta: „Miks ma ei peaks naerma? M i n a i s e o l e n j u H a y d n ! Selle pärast tohiksin küll arwata, et Teil paremaid asju on, kui need tühjad!“ Naeratastes pööras Howell ennast ümber ja ütles: „Aga see on ju wäga rõõmüstaw kuulda. Dige nõnda hää, wõite ometi istet, armas, tallis herra!“